

Espoo 2010

”NOLLASTA ON PAKKO LUOPUA”

Jakomäen ilkvallanehkäisyprojekti paikallisena rikoksentorjuntahankkeena

Hille Koskela Riikka Nurminen



Aalto-yliopisto
Teknillinen korkeakoulu
Aalto-universitetet
Tekniska högskolan
Aalto University
School of Science and Technology

Julkaisumyynti:

Aalto-yliopiston teknillinen korkeakoulu

Yhdyskuntasuunnittelun tutkimus- ja koulutuskeskus

PL 12200

00076 Aalto

Puh. 050 512 4618

Fax (09) 4702 4071

Sähköposti: ytk-tilaus@tkk.fi

[Http://ytk.tkk.fi/Yksikot/YTK/](http://ytk.tkk.fi/Yksikot/YTK/)

Taitto Marina Johansson

ISBN 978-952-60-3236-8 (painettu julkaisu)

ISBN 978-952-60-3237-5 (verkkojulkaisu)

ISSN 1455-7754

Yliopistopaino

Espoo 2010

SISÄLLYSLUETTELO

	ESIPUHE	5
1	TUTKIMUKSEN TAVOITTEET	7
2	TUTKIMUKSEN TEOREETTINEN TAUSTA	9
3	TURVALLISUUS JA RIKOKSENTORJUNTAPOLITIIKKA	13
4	JAKOMÄEN ESITTELY	17
5	ILPO-HANKKEEN ESITTELY	23
6	RIKOKSENTORJUNNAN ITSEARVIOINTI	27
7	ILPO-HANKKEEN LOPPUARVIOINTI	31
	7.1 Aineistot ja menetelmät	31
	7.2 Hankeryhmän toimivuus ja sisäinen dynamiikka	35
	7.3 Ilkivallan tekijät ja syyt	43
	7.4 Uhkaava nuoriso?	50
	7.5 Paikan maine	52
	7.6 Paikka omaksi	58
	7.7 Tilaisuus tekee varkaan?	61
	7.8 Stop kaikelle?	68
	7.9 Vuoropuhelua!	75
	7.10 Kaikkiko sallittua?	85
	7.11 Hankkeen ongelmakohdat	87
	7.12 Tulosarviointi ja kustannushyötyanalyysi	90
8	SUOSITUKSET ILKIVALLANTORJUNTAHANKKEILLE	93
	Lähteet/Kuvat	99
	Liitteet 1–3	

ESIPUHE

Tämä julkaisu pohjautuu aineistoon, joka kerättiin Oikeusministeriön alaisen Rikksentorjuntaneuvoston rahoittamaa arviointitutkimusta varten. Arvioinnin kohteena oli Jakomäessä paikallisesta aloitteesta käynnistynyt ilkvallanehkäisyprojekti. Pääkaupunkiseudun kontekstissa Jakomäki on ainutlaatuinen alue: siellä on alhainen tulotaso, alhainen koulutustaso, korkea työttömyysaste, suuri määrä vuokra-asuntoja sekä suuri määrä maa-hanmuuttajia. Alue ansaitsee erityistä huomiota.

Tämän julkaisun motivaatio ei kuitenkaan liity Jakomäkeen sinänsä, vaan siihen, että ongelma-alueella tehdyn paikallisen rikksentorjuntatyön arviointi antaa hyvät eväät arvioida vastaavia hankkeita muuallakin. Turvallisuus monissa eri muodoissaan on viime aikoina noussut kaupunkisuunnittelussa ja alueiden kehittämisessä ”muotiin”. Turvallisuuteen pureutuvia hankkeita käynnistyy eri puolilla yhä enemmän. Pahimmillaan kyse voi olla ”pelon kulttuurin” edistämisestä, parhaimmillaan aidosta turvallisuuden parantamisesta ja kaupunkikulttuurin elävöittämisestä. Siksi tällaisten hankkeiden kriittinen pohdinta on tarpeen.

Arvioinnin kuluessa paljastui, että Jakomäen hankkeessa konkretisoitui turvallisuuden edistäminen parhaalla mahdollisella tavalla. Toimijat tunsivat alueensa, olivat riittävän lähellä paikallisia ongelmia nähdäkseen ne realistisesti, sekä pyrkivät aidosti arkijärjen mukaisiin ratkaisuihin, joissa eri osapuolten välinen vuorovaikutus vahvistuu. Siksi tätä julkaisua on ollut motivoitua kirjoittaa. Se tarjoaa erinomaiseen ymmärrykseen ja taitoon perustuvia monipuolisia ratkaisuja sellaisiin ongelmiin, jotka ylhäältä katsottuna usein näyttävät etäisiltä ja teknisiltä – ainoastaan lisää kontrollia vaativilta. Julkaisun loppuun kootut suositukset paljastavat, että parempi ymmärrys luo mahdollisuudet paremmille ratkaisuille.

Helsingissä 30.5.2010

Hille Koskela

1 Tutkimuksen tavoitteet

Oikeusministeriö on Rikksentorjuntaneuvoston suosituksen perusteella myöntänyt rahoitusta Jakomäessä käynnistyneen ilkvallanehkäisyprojektin (ILPO) arviointiin. Arviointi toteutetaan pääosin laadullisena tutkimuksena. Tutkimuksen tavoitteet ovat tiivistetysti seuraavat:

- 1) Arvioida Jakomäen hankkeen onnistumista fyysisen ympäristön muutosten, sosiaalisen ympäristön muutosten ja paikallisten toimijoiden verkostoitumisen näkökulmista.
- 2) Soveltaa rikksentorjunnan itsearviointin työkalua ja nivoa arviointitutkimus ilkvallanehkäisyprojektin osaksi.
- 3) Arvioida Jakomäen hankkeen onnistumista erilaisten kriminologisten teorioiden ja suomalaisen rikksentorjuntapolitiikan näkökulmista.
- 4) Tuoda paikallinen taso keskusteluyhteyteen ylempien tahojen linjauksen kanssa.
- 5) Soveltaa saatuja tuloksia yleistettävän ilkvallan torjunnan toimintamallin kehittämiseksi.

Arviointi on Jakomäen paikallisesta hankkeesta erillinen prosessi ja tässä raportissa esitellyssä loppuarvioinnissa on pyritty säilyttämään puolueeton, objektiivinen näkökulma. Arviointitutkimuksessa käytettiin hyödyksi kriminologian teoriaa sekä suomalaisen rikksentorjuntapolitiikan linjauksia. Kriminologinen tausta on esitelty luvussa 2. ja turvallisuuden parantamiseen ja rikksentorjuntaan liittyvät linjaukset luvussa 3. On selvää, että

rikksentorjunta on kontekstisidonnaista: sen onnistuminen riippuu paikallisista toiminnan tavoista ja olosuhteista (Korander 2004). Tässä arvioinnissa on kuitenkin alusta saakka ollut mukana ajatus, että sen avulla pyritään kehittämään yleistettäviä il kivallan ehkäisyn toimintatapoja, ajattelutapoja ja ratkaisuja. Tässä raportissa on siis pyritty tuomaan esiin Jakomäen kokemuksista ne, joita voidaan tulevaisuudessa soveltaa yleisemmälläkin tasolla. Raportin lopussa esitetyt toimintamallit ovat sellaisia, joita voidaan ajatella ”vientituotteina” myös muille alueille sovellettavaksi.

2 Tutkimuksen teoreettinen tausta

Rikoksentorjunta on nykyisellään kenttä, jolla sovelletaan monista eri lähtökohdista tulevia, osin keskenään ristiriitaisia teorioita. Kunkin käytännönläheisen hankkeen taustalla oleva teoreettinen ajattelu (olipa se implisiittistä tai eksplisiittistä) vaikuttaa hankkeen tavoitteisiin ja toteutumiseen (Koskela 2009). Siksi on tärkeää, että arviointi lähtee rikoksentorjunnan teorioiden pohjalta. Karkeasti ottaen teorioiden skaalan voidaan katsoa koostuvan seuraavista trendeistä.

Tilannetorjunta on teoria, joka perustuu pääosin fyysisen ympäristön muutoksiin (esim. Clarke 1992). Tilannetorjunta pohjaa ajatukseen rikostilaisuuksien vähentämisestä. Siinä ei keskitytä yksilöiden rikollisiin taipumuksiin vaan rikoksiin houkutteleviin tilanteisiin. Tilannetorjunta-ajattelun taustalla on niin sanottu rutiiniaktiiviteettiteoria: malli, jonka kolme ”palasta” ovat motivoitunut tekijä, otollinen kohde ja valvonnan puute. Nämä kolme muodostavat rikosriskejä kuvaavan ”kolmion”, jonka jokaisesta sivusta huolehtimalla uskotaan voitavan ehkäistä rikoksia. Taustalla on eräänlainen ”Tilaisuus tekee varkaan”-ajattelu (vrt. Felson & Clarke 1998). Teorian mukaan ilman näiden edellytysten samanaikaista täyttymistä rikos jää tapahtumatta. Torjunnan menetelminä ovat rikoksen tekemisen vaikeuttaminen, kiinnijäämisriskin kasvattaminen, rikoksesta saatavan hyödyn pienentäminen, selittelyn vaikeuttaminen sekä sosiaalisen kitkan vähentäminen. Tilannetorjuntaan liitetään usein fyysisen ympäristön muutokset ja niiden avulla rikollisen toiminnan mahdollisuuksien vähentäminen.

Rationaalisen valinnan teoria perustuu ajatukseen rikoksenteikijän päätöksenteosta (esim. Walklate 2003). Rikos on harkittua toimintaa, joka hyödyttää rikoksenteikijää jollain tapaa. Rikoksenteikijän ajatellaan olevan rationaalinen päätöksenteikijä, joka punnitsee rikoksen hyödyt ja haitat, vaikkakin usein hyvin lyhyellä tähtämellä. Teorian mukaan rikoksenteikijän motivaatio on saada taloudellista hyötyä ja häneen voidaan suhtautua ikään kuin taloudelliseen päätöksenteikijään. Rikoksenteikijän ”järkeilyn” – rikoksen taustalla olevien ja siihen johtavien tekijöiden – ajatellaan olevan (taloudellisten argumenttien näkökulmasta) rationaalista. Rationaalisen valinnan teoria kohdistuu rikosentorjunnan keskeisiin kysymyksiin. Se ei keskity rikollisuuden syihin, vaan sen hoitoon. Rikoksenteikijän päätökseen vaikuttaa päätöksentekoon käytettävissä olevan ajan ja vaivannäön määrä, sekä tarjolla olevan tiedon laatu. Rikoksenteikijöillä on harvoin kokonaiskuvaa kaikista rikoksen eduista ja haitoista. Rationaalisen valinnan teoria piirtää kuvan rikoksenteikijästä, joka ajattelee ennen kuin toimii, vaikka vain ohimenevän hetken. Päätöksenteko perustuu monesti siihen mikä on selvin ja välittömin ratkaisu ja rikoksen tai sen välttämisen etäisemmät hyödyt ja haitat jäävät usein huomiotta (Felson & Clarke 1998: 7–8; Walklate 2003: 37–39).

Nollatoleranssi on ajattelutapa, joka painottaa varhaista puuttumista ja sosiaalisia torjuntakeinoja. Nollatoleranssi on tullut tunnetuksi New Yorkin erityisesti poliisitoimeen kohdistuvista rikosentorjunnan sovellutuksista (esim. Greene 1999). Suomessa sitä on kokeiltu meidän oloihimme modifioituna esimerkiksi Tampereella, missä poliisi järjesti yhteistyössä muiden toimijatahojen kanssa mittavan keskustan siistimiskampanjan (Korander & Soine-Rajanummi 2002). Vastaava, mutta pidempikestoinen projekti on ollut Helsingin graffitien ehkäisyyn tähtäävä Stop töhryille -kampanja. Nollatoleranssiajattelussa korostuvat viralliset kontrollin muodot.

Yhtenä nollatoleranssiin liittyvänä näkemyksenä on ollut *rikotun ikkunan -teoria* (esim. Kelling & Coles 1996). Sen mukaan rikotut ikkunat tavallaan symboloivat rikkojia ja saattavat lisätä ikkunoiden rikkomista jatkossakin (Korander 2000: 186–187). Rikotun ikkunan -teorian viesti on, että pienimätkin vahingot pitää korjata heti, ettei vahingonteko lisäänty ja kehity kontrolloimattomaksi vandalismiksi. Sosiaalinen kontrolli estää ihmisiä tekemästä ilkeävaltaa, mutta sen puuttuessa pääsee ”ei ketään kiinnosta” -mieliala helposti vallalle. Vakavaa rikollisuutta ei tulisi erotella harmittomammasta, vaan ne pitäisi nähdä osana samaa ilmiötä. Epävarmuutta ja

epäjärjestyistä aiheuttavat teot lisäävät rikollisuudenpelkoa ja rikotun ikkunan -teorian mukaan pieniinkin rikkomuksiin ja merkkeihin pitää puuttua mahdollisimman aikaisin. Poliisien lisääminen ei välttämättä vähennä rikollisuutta, mutta sen ajatellaan lisäävän turvallisuudentunnetta.

Elävöittäminen on ratkaisutapa, joka nostaa rikosentorjunnan keinoiksi osallistamisen ja muut pehmeät keinot (esim. Oc & Tiesdell 2000). ”Katujen elämän” hyödyntäminen kaupunkitilan rauhoittamiseksi on vanha ajattelu-tapa, joka välillä tuntuu jääneen muiden strategioiden varjoon. Jo 60-luvulla kehiteltiin kaupunkisuunnittelua, jonka avulla mahdollisimman paljon ihmisiä saataisiin kaduille ja sitä kautta epävirallinen sosiaalinen kontrolli lisääntyisi (Jacobs 1962). Elävöittämisessä viralliset rikosentorjunnan kei-not jäävät vähäiseen rooliin ja ihmisten välinen *vuorovaikutus* korostuu.

Kulttuurinen kriminologia on teoria, joka nostaa polttopisteeseen nuorisokulttuurien ja valtaväestön välisen konfliktin (esim. Presdee 2000). Käsitteen taustalla on ajatus siitä, että nykyinen yliorganisoitu yhteiskunta tuottaa alakulttuureiksi järjestäviä vapaa-ajanviettotapoja, joita se samalla – hieman ristiriitaisesti – pyrkii kieltämään ja hillitsemään. Rikosentorjunnan tulisi perustua kulttuuriseen ymmärrykseen, moniarvoisuuteen ja ennakkoluulojen karsintaan (Koskela & Ruotsalo 2005). Rikosentorjunnan pohjana tulisi olla avarakatseisuus sekä erilaisten elämäntapojen ja arvomaailmojen hyväksyminen. Kulttuurinen kriminologia peräänkuuluttaa suhteellisuudentajua ja rakentavaa vuoropuhelua, ei siitä että mikä tahansa pitäisi hyväksyä.

Anarkistinen kriminologia on lähestymistapa, joka lähtee katsomaan rikollisuutta alakulttuurien näkökulmasta (esim. Ferrell 1996). Se kiistää rikosentorjunnan auktoriteetit ja katsoo, että alakulttuureilla – esimerkiksi graffiti- ja hiphop-kulttuurilla – on yhtä suuri oikeus käyttää kaupunkitilaa haluamallaan tavalla kuin valtaväestöllä. Anarkistisen kriminologian näkökulmasta rikosentorjuntakampanjat eivät vaikuta kovinkaan merkittäville parannusstrategioilta, vaan pikemminkin huomio olisi kiinnitettävä laajemmin yhteiskunnallisiin valtasuhteisiin, eriarvoisuuteen ja moniarvoisuuteen.

Nämä näkökulmat ovat osittain päällekkäisiä, mutta niiden ymmärtäminen ”skaalana” auttaa näkemään mistä rikosentorjuntatyössä – tässä tapauksessa ilkeiden ehkäisyssä – on kyse ja minkälaisiin yhteiskuntasuh-teiden ymmärryksiin se voi perustua. Kriminologisten teorioiden lisäksi

Jakomäen tapauksessa taustojen ymmärtämiseen tarvitaan paikallisen kulttuurin analyysia. Paikkasuhteilla saattaa joskus olla ”itse asiaa” suurempi merkitys sille, miten muutoksia ja parannuksia saadaan toteutettua. Kulttuurimaantieteen teoriasta löytyy kaksi lähestymistapaa, jotka nostamme tämän tutkimuksen teoriapohjaksi rikoksantorjuntaymmärryksen rinnalle.

Paikan maineen käsite – ”stigma” – on myös otettava tarkastelussa keskiöön (esim. Hayden 2000). Maine on monimutkainen historian, median sekä virallisen ja epävirallisen sosiaalisen vuorovaikutuksen tuottama imaginäärinen todellisuus (Tani 2001). Alueen saama rikollinen tai epäsosiaalinen leima muuttuu hitaasti. Se muokkaa kaupunginosaan kohdistuvia asenteita ja arvoja sekä ulkopuolelta että sisäpuolelta: ulkopuoliset helposti uusintavat ennakkoluulojen värittämää leimaa ja sisäpuoliset taipuvat hyväksymään oman alueensa ”huonomaineisiksi”.

Alueellisen identiteetin käsite on rikoksantorjunnan onnistumisen kannalta merkittävä. Ilkivallan ehkäisyn onnistumisen voi olettaa olevan paljolti kiinni siitä, miten vahva alueellinen identiteetti ja territoriaalinen side alueen asukkaille kehittyy (esim. Newman 1972). Erityisen merkittävää tämä on lasten ja nuorten näkökulmasta. Vahva alueellinen identiteetti edesauttaa lähiympäristöstä huolehtimista ja vastuun kantamista. Alueellinen identiteetti voi myös tukea turvallisuudentunteen paranemista ja madaltaa puuttumiskynnystä (Koskela 1997). Paikan maine korostaa alueen ulkopuolista vahvasti mediaan sidoksissa olevaa todellisuutta, alueellinen identiteetti puolestaan paikallisuuden subjektiivista ja intersubjektiivista puolta. Molemmat ovat merkittäviä taustatekijöitä.

3 TURVALLISUUS JA RIKOKSENTORJUNTAPOLITIIKKA

Turvallisuudesta on tullut merkittävä teema nyky-yhteiskunnassa. Vaikka maailma on monessa suhteessa turvallisempi paikka kuin koskaan aiemmin, on turvallisuudesta ja riskeistä käytävä keskustelu vain lisääntynyt. Turvallisuuskeskustelu on laaja-alaista ja turvallisuuden käsite voidaan määrittää hyvin monella eri tavalla. Näkökulma turvallisuuteen on arvovalintakysymys, johon liittyy myös näkemys siitä, mitkä ovat toivottuja ratkaisumahdollisuuksia. Kun turvallisuus määritellään rikollisuuden ja epäjärjestyksen vastakohtaksi, turvattomuus nähdään rikollisuuden ja sen kohteeksi joutumisen pelkona (Korander 2000: 177–178; Furedi 2002: 1, 54).

Turvallisuuden käsite on vahvasti yhteydessä rikollisuuden ehkäisyyn. Turvallisuutta pidetään ihmisen peruspyrkimyksenä ja sekä inhimillisenä että sosiaalisena arvona. Nykyaikainen oikeudenmukaisuusteoria näkee turvallisuuden myös ihmisoikeutena. Rikoksenpelko on ongelma itsessään ja sitä voidaankin pitää melkein rikollisuuden veroisena ongelmana (Tuominen 1994). Niin turvattomuus kuin rikollisuuden pelkokin vaikuttavat ihmisten elämänlaatuun. Rikollisuudenpelon ja rikollisuuden suhde on monimutkainen. Vaikka pelolla ei useinkaan ole perustanaan laskennallista rikoksen uhkaa tai riskiä, se voi olla paljon suurempi ongelma kuin rikollisuus itsessään. Rikollisuudenpelko ja turvattomuus heikentävät ihmisten elämänlaatua. Pelko ei myöskään ole pelkästään yksilöiden ongelma, vaan se vaikuttaa laajasti yhteiskuntaan ja kaupunkitilan luonteeseen (Koskela 2009).

Media vaikuttaa suuresti turvallisuudentunteeseen ja rikollisuuden pelkoon. Median luomat kuvat tunkeutuvat arkipäiväisiin ajattelumalleihin ja muokkaavat niitä (Presdee 2000). Median intressinä on myydä leh-

tiä ja kasvattaa katsojalukuja. Medialla onkin monesti tapana uutisoida tapahtuneista rikoksista värikkäästi, mikä edesauttaa pelon lisääntymistä. Vakava väkivaltarikollisuus on ylliedustettuna mediassa ja viihteessä. Vaikka todellinen väkivalta ja sitä koskeva puhe eivät ole tasapainossa, ovat ne tiiviisti kiinni toisissaan. Väkivallasta ei puhuttaisi ilman todellista väkivaltaa. Pelot alkavat kuitenkin helposti elää omaa elämäänsä, koska julkisen puheen sävy vaikuttaa niihin (Karisto & Tuominen 1993: 9–10; Korander 2000: 179–181).

Sosiaalinen kontrolli voi vähentää turvattomuuden tunnetta ja turvattomuutta koetaankin yleensä ympäristöissä, joissa sosiaalinen kontrolli on heikko. Turvattomuus luo helposti kierteen, jossa turvattomina koettuja paikkoja vältellään, jolloin ne autioituvat, sosiaalinen kontrolli heikkenee entisestään ja turvattomuuden tunne kasvaa. Turvattomuuden tunne on kokijalleen ongelma riippumatta siitä kuinka suuri varsinainen turvallisuusriski oikeasti on. Turvattomuuden tunne ja todelliset turvallisuusriskit eroavatkin useimmiten toisistaan. Turvattomuus vaikuttaa monien ihmisten elämään ja liikkumiseen tilassa ja on näin ollen merkittävä yhteiskunnallinen ongelma (Koskela ym. 2004: 36–37).

Yksi tapa vaikuttaa rikollisuuden pelkoon on fyysisen ympäristön suunnittelu. Sen mahdollisuudet ovat kuitenkin rajalliset, sillä pelkoon liittyy yleensä sosiaalisia ulottuvuuksia. Turvattomuuden kokeminen taas heikentää alueen statusta. Menestyvät ihmiset muuttavat helposti pois ja tilalle tulee ihmisiä, joilla on ongelmia. Rikollisuus ja häiriökäyttäytyminen saattaa helposti lisääntyä ja pahimmassa tapauksessa yhteyden muualle heikkenevät ja alkaa syntyä suljettu yhteisö, joka alkaa ikään kuin tuhota itseään. Tämä on kuitenkin pitkälle viety ajatus kehityskulusta: asioihin voidaan, ja on syytäkin, puuttua ennen kuin tilanne on kehittynyt näin pahaksi. Vaikka edellä mainitun rikotun ikkunan -teorian mukaan pikkurikollisuus ja epäjärjestys ovat merkkejä alkavasta syöksykierteestä, tarkoittaa se myös sitä, että asioihin voidaan vielä puuttua ja vaikuttaa. Varhainen puuttuminen onkin yksi keskeinen rikollisuudentorjunnan keino (Tuominen 1997: 12–16). Kuten tässä raportissa myöhemmin tarkennamme, varhainen puuttuminen voidaan kuitenkin ymmärtää kahdella lähes vastakkaisella tavalla. Yhtäältä sitä on pidetty perusteluna sille, että pieniinkin rikoksiin puututaan tiukasti ja kovalla kädellä. Toisaalta sen nähdään olevan varhaiskasvatukseen liittyvä termi, jolla tähdätään lasten ja nuorten tekemien rikosten ennaltaehkäisyyn esimerkiksi tarjoamalla riittävästi mielekästä tekemistä.

Rikotun ikkunan -ajatusmalli antaa hieman virheellisesti ymmärtää, että siisti ympäristö luo turvallisuudentunnetta, koska se ei viesti epäjärjestystä. Turvallisuudentunteen kannalta merkittävämpää on kuitenkin pelon neutralisoinnin mahdollisuus, suurempi koettu henkinen tuki ja sosiaalisen turvallisuuden mukanaan tuoma varmuus. Huonokuntoisen alueen kunnostaminen sen sijaan parantaa viihtyisyyttä ja siten edesauttaa turvallisuudentunteen vahvistumista. Viihtyisyys lisää ihmisten liikkumista ja sen kautta parantaa epävirallista sosiaalista kontrollia, joka vähentää pelkoa ja mahdollisesti jopa rikollisuuttakin (Koskela 1999: 3–4; Korander 2000: 186–187).

Rikoksentorjuntapolitiikalla on Suomessa suhteellisen lyhyt historia. On selvää, että rikoksentorjuntatoimet heijastelevat poliittisia intressejä (Koskela 2009). Ajan henki tuntuu korostavan kuria ja järjestystä. Rikoksentorjunnan perusta liittyy vahvasti turvattomuuden tunteeseen ja järjestyksen kaipuuseen. Rikoksentorjunnan voidaan katsoa lähteneen liikkeelle 1990-luvun lopulla, kun valtioneuvosto teki periaatepäätöksen kansalliseksi rikoksentorjuntaohjelmaksi (*Turvallisuustalkoot* 1999). *Turvallisuustalkoissa* määritellään rikollisuuden ehkäisyn kuuluvan kaikille yhteiskunnan aloille julkishallinnosta yksittäisiin kansalaisiin pelkästään valtion toimiin keskitetyn järjestelmän sijaan. Sen pyrkimyksenä on yhteisten toimintamallien luominen rikollisuuden vähentämiseksi ja turvallisuuden lisäämiseksi. Vaikka *Turvallisuustalkoot* on kansallinen rikoksentorjuntaohjelma, se ohjeistaa vahvasti paikalliseen toimintaan. Oikeusministeriön yhteydessä toimivan rikoksentorjuntaneuvosto edistää ja seuraa ohjelman toteutusta. Ohjelman tavoitteena on ennen kaikkea luoda yhteinen toimintapolitiikka rikollisuuden vähentämiseksi ja turvallisuuden lisäämiseksi. Se käsittää erityisesti toimet, joilla vähennetään otollisia rikostilaisuuksia ja ehkäistään joidenkin yksilöiden kehittymistä rikollisiksi. Ohjelman rinnalle on kehitetty sisäasiainministeriön sisäisen turvallisuuden ohjelma (*Arjen turvaa...* 2004) ja esitys sisäisen turvallisuuden yhteistyön rakenteiksi paikallistasolla (*Paikallisen turvallisuustyön kehittäminen* 2006). *Paikallisen turvallisuustyön kehittäminen* on ehdotus seudullisen ja paikallisen turvallisuussuunnittelun edelleen kehittämiseksi ja valtakunnallisen mallin laatimiseksi. *Arjen turvaa* -ohjelman tavoitteena on lisätä arkiturvallisuutta erityisesti yksilön näkökulmasta. Se linjaa sisäisen turvallisuuden tason tavoitteet, toimenpiteet ja tarvittavat resurssit.

Rikoksentorjunnan ohjelmien tavoitteena on vähentää rikollisuutta ja lisätä turvallisuutta. Rikokset pyritään ehkäisemään ja kaikki rikoksia ehkäisevä toiminta nähdään rikoksentorjuntana. Ohjelmien tavoitteena on myös ehkäistä yksilöiden tulemista rikollisiksi tai jatkamista rikollisella uralla. Ennaltaehkäisyllä uskotaan pystyttävän vaikuttamaan rikollisuuteen rangaistuksia tehokkaammin. Rikoksia pyritään ehkäisemään muun muassa vaikeuttamalla niiden tekemistä sekä tekemällä ne kannattamattomammiksi ja niistä aiheutuvat riskit suuremmiksi. Yhtenä toteuttamiskeinona on sosiaalinen rikollisuuden ehkäisy, jonka pyrkimyksenä on vaikuttaa yksilön motivaatioon tehdä rikoksia. Sen painopisteinä ovat erityisesti nuoret, koska rikollisten taipumusten uskotaan kehittyvän suurelta osin varhaisina vuosina. Keskeisenä seikkana pidetään syrjäytymisen estämistä, koska useiden rikolliseksi kehittymistä edistävien tekijöiden nähdään olevan yhteydessä huono-osaisuuteen ja syrjäytymiseen. Turvallisuuden edistäminen määritetään rikoksentorjunnan ohjelmissa rikoksentorjunnasta osittain itsenäiseksi tavoitteekseen. Turvallisuuden kannalta merkittävää katsotaan olevan erityisesti sosiaalinen turvallisuus, johon pyritään syrjäytymistä ehkäisevin ja elinolosuhteita kohentavin toimin (*Turvallisuustalkoot* 1999: 4–6, *Arjen turvaa...* 2004).

Vaikka edellä mainituissa rikoksentorjunnan ohjelmissa paikallisuudesta puhuttaessa viitataan useimmiten kunnallistason hallintoon ja toimijoihin, voidaan niitä tarkastella myös pienemmässä mittakaavassa toteutettavan rikoksentorjunnan yhteydessä ja näin ollen on mahdollista tarkastella eri ohjelmia ja niiden esittelemiä toimia Jakomäen ilkvallanehkäisyhankkeen rinnalla. Helsingin kokoisessa kunnassa on paikallisesta tasosta puhuminen erityisesti eri osa-alueisiin keskittyvää ja paikallisuus nähtävissä sen osa-alueiden tasona. Arvioinnin kannalta kiinnostava kysymys on, miten paikalliselta tasolta lähtevä rikoksentorjunta – tässä tapauksessa ilkvallanehkäisy – näyttäytyy yleisten rikoksentorjunnan teorioiden valossa. Tarkastelemmekin Jakomäen ilkvallanehkäisyhanketta pohtien miten sen paikalliselta tasolta lähtevä toiminta peilautuu suomalaiseen rikoksentorjuntapolitiikkaan.

4 JAKOMÄEN ESITTELY

Jakomäki sijaitsee Koillis-Helsingissä, aivan Vantaan rajalla. Se on Suurmetsän kaupunginosan yksi osa-alue ja muodostaa oman peruspiirinsä. Jakomäkeä rajaavat Lahdenväylä, Porvoonväylä sekä Helsingin ja Vantaan välinen raja. Jakomäen peruspiiriin kuuluu myös pohjoisosassa Huokotien pohjoispuolelle rajautuva alue, jota tavallisemmin tarkoitetaan puhuttaessa Suurmetsästä. Ympäröivät moottoritiet tekevät alueesta hyvin rajatun ja eristyneen.



Kuva 1. Jakomäen peruspiiri Pohjakartta © Karttakeskus / Affecto Finland Oy

Jakomäen asuinalue rakennettiin 1960-luvun lopussa yhdellä rysäyksellä muutamassa vuodessa. Kallioiseen maastoon melko väljästi sijoitetut talot olivat alkujaan pelkästään kaupungin vuokrataloja. Alueen pohjoisosaan rakennettiin 1970-luvulla omistusasuntoja. Alueella on toteutettu huomattavia ympäristönparannustöitä 1980-luvulla, jolloin asuntoja korjattiin ja aluetta täydennysrakennettiin. Vuonna 1996 aloitettiin Lähiöprojektin perusparannustyöt, jonka myötä elementtitaloja on tiiliverhoiltu ja asuntoja uudistettu. Keväeseen 2008 mennessä peruskorjauksista on valmiina noin puolet (16 taloa kokonaisuudessaan) ja lisäksi pelkkä julkisivujen peruskorjaus on tehty kuuteen taloon. Peruskorjaus jatkuu edelleen ja sen uskotaan valmistuvan ennen vuotta 2015. Jakomäen asuntokanta on edelleen suurimmaksi osaksi kaupungin vuokrataloja ja avaraomistus-asuntoja. Vuokra-asuntojen osuus asuntokannasta on Helsingin peruspiireistä suurin: alueen asunnoista 69,8 prosenttia on vuokra-asuntoja, vuokra-asuntojen osuuden ollessa koko Helsingin alueella 47,7 prosenttia. Aravavuokra-asuntoja on 55,9 prosenttia, koko Helsingin 19,4 prosenttiin verrattuna (Kuva 2.). Pientalojen osuus asuntokannasta on vain 3,9 prosenttia. Suurin osa Jakomäen vuokra-asunnoista kuuluu Helsingin kaupungin omistamaan aravavuokraloyhtiöön, Jakomäen kiinteistöihin (*Helsinki alueittain* 2006).



Kuva 2. Jakomäen vuokrataloja peruskorjattiin keväällä 2008.

Jakomäessä on 5 500 asukasta (1.1.2006). Asukasluku on vakiintunut nykytasolle 1990-luvun alussa. Väestö on Jakomäessä vähenemään päin ja itse alueella on melko vähän työpaikkoja. Jakomäessä on Helsingin peruspiireistä korkein työttömyysprosentti, joka oli vuonna 2005 16,7 prosenttia. Koko Helsingin alueella työttömyys oli vastaavasti 8,9 prosenttia. Myös pitkäaikaistyöttömien osuus työttömistä ja nuorisotyöttömyys ovat alueella hyvin korkeita. Suureen työttömyyteen vaikuttanee osaltaan huonosti työllistyvien maahanmuuttajien suuri osuus. Ulkomaalaistaustaisten (ulkomaan kansalaiset ja ulkomailla syntyneet Suomen kansalaiset) osuus väestöstä onkin hyvin korkea, 17,3 prosenttia, kun koko Helsingin vastaava luku on 8,4 prosenttia (Kuva 3.). Työttömyysluvut näkyvät myös keskimääräistä alhaisempana tulotasona sekä muihin peruspiireihin ja koko Helsinkiin verrattuna huomattavan suurena toimeentulotuen saajien määränä. Jakomäessä koulutustaso on Helsingin alhaisimpia. Enintään perusasteen koulutus oli 31.12.2004 54,4 prosentilla alueen asukkaista, koko Helsingin alueella vastaavan luvun ollessa 31,8 prosenttia. Korkeakoulututkinnon suorittaneita oli 5,6 prosenttia, kun koko Helsingissä korkeakoulututkintojen osuus oli 22,7 prosenttia. Myös lastensuojelun asiakkaiden määrä on alueella suuri (Helsinki alueittain 2006). Jakomäki kuulu lisäksi niihin alueisiin, joita tuetaan Helsingissä käytössä olevan, niin sanotun positiivisen



Kuva 3. Monikulttuurisuus on Jakomäessä luontevan arkipäiväistä.

diskriminaation ohjelman määrärahoihin. Määrärahaa myönnetään eri hallintokuntien kautta alueille, jotka täyttävät tietyt väestörakenteeseen sekä väestön koulutus-, työllisyys- ja toimeentulotasoon liittyvät ehdot. Positiivisen diskriminaation hankkeilla pyritään vaikuttamaan ennaltaehkäisevästi kielteiseen sosiaaliseen ja alueelliseen eriytymiseen ja keskittymään varhaiseen tukeen. Jakomäessä tätä rahaa ovat saaneet esimerkiksi alueen koulut, nuorisotalo ja Vartu-hanke (Lankinen 2001).

Alueella toimivat ala-asteen ja yläasteen koulut sekä yksityinen Helsingin kristillinen koulu, jonne tulee oppilaita myös muilta alueilta. Myös alaja yläasteelle oppilaita tulee muilta alueilta, erityisesti kouluissa toimivien erityisluokkien vuoksi. Helsingin kaupungin opetusviraston esityksessä koulu- ja oppilaitosverkoston tarkistamiseksi on Jakomäen ala-aste ja yläaste kuitenkin päätetty yhdistää yhtenäiseksi peruskouluksi syksyllä 2009 (*Helsingin Sanomat* 21.6.2007). Alueen muita palveluita ovat kirjasto, terveysasema, uimahalli, kirkko, leikkipuisto, nuorisotalo ja apteekki sekä muut kaupalliset palvelut. Palvelut keskittyvät suurimmaksi osaksi Jakomäen ostoskeskuksen läheisyyteen. Ostoskeskus on hyvin elinvoimainen verrattuna moniin muihin helsinkiläisiin vanhoihin ostoskeskuksiin. Esimerkiksi Myllypurossa, Laajasalossa ja Herttoniemessä vanhat ostoskeskukset ovat näivettyneet ja niiden tilalle on rakennettu joko asuntoja tai suurempia kaupan keskittymiä. Jakomäessä tiloja ei ole tyhjillään ja monet yrittäjistä ovat toimineet ostoskeskuksessa jo pitkään. Tähän vaikuttaa varmasti omalta osaltaan se, että monet yrittäjistä ovat itse osakkeenomistajia kiinteistössä.

Alueesta tuli sen ensimmäisinä vuosikymmeninä symboli lähiöiden ongelmille. Huonon maineen taustalla on ollut vaikuttamassa vahvasti alueen korkea työttömyys. Maine nousikin esiin lähes kaikkien haastateltavien puheissa ja myös hanketyöryhmän kokouksissa. Jakomäki on ollut otsikoissa alkuajoistaan lähtien: jo vuonna 1973 *Apu*-lehti otsikoi ”Jakomäestä tuli harkittu slummi”. Vuonna 2003 myös elokuvateollisuus jatkoi Jakomäen maineen taivalta Nousukausi elokuvalla, jossa työttömyyttä kuvataan juuri Jakomäessä (Kuva 4.). Media onkin varmasti osaltaan pitänyt yllä mielikuvaa, joka monilla alueesta on. Huonosta maineesta ei ole päästy vieläkään täysin eroon. Alue ei kuitenkaan ulospäin vaikuta maineensa veroiselta ja ainakin alueellisilla toimijoilla tuntuu olevan suuri halu päästä eroon tuosta maineesta. Ainakin päiväsaikaan alue vaikuttaa melko tavalliselta lähiöltä. Alueella on paljon puistoalueita ja sieltä puuttuvat tuon ajan

lähiöille tyypilliset korkeat tornimaiset kerrostalot, vaikka rakennuskanta onkin ehkä yksitoikkoista. Alueen viihtyisyyttä on pyritty parantamaan ympäristöparannustoilla ja rakennuskannan kunnostamisella.



Kuva 4. Jakomäen huonoa mainetta on pidetty yllä myös populaarikulttuurissa.

Jakomäestä tekevät hyvin omaleimaisen alueen sen selkeä rajautuminen omaksi alueekseen, vuokra-asuntojen suuri määrä, korkea työttömyys, alhainen koulutustaso, sosiaalipalvelujen asiakkuuksien runsaus ja ulko-maalaiataustaisen väestön suuri määrä. Nämä seikat luovat alueelle ja sen toimijoille suuren haasteen, johon oman lisänsä tuo alueen sitkeässä pysyvä maine. Omat haasteensa tulee tulevaisuudessa aiheuttamaan myös Lahdenväylän toiselle puolen rakennettava Alppikylän asuinalue, jonka asukkaat tulevat jatkossa käyttämään Jakomäen palveluita. Alueen omaleimaisuus sekä edellä mainitut erityispiirteet ovat omalta osaltaan vaikuttamassa alueelliseen toimintaan, ilkvallanehkäisyhankkeen toteutukseen ja sen onnistumiseen. Ne tulee myös ottaa huomioon alueellista toimintaa, hanketta ja sen lähtökohtia tarkasteltaessa.

5 ILPO-HANKKEEN ESITTELY

Ilkivallanehkäisyhanke lähti Jakomäessä liikkeelle alueen toimijoiden huolesta kasvanutta ilkivaltaa ja nuorten häiriökäyttäytymistä kohtaan. Jo vuoden 2005 lopulla Jakomäen toimijoille järjestetyssä verkostotyön palaverissa nousi esille tarve paneutua alueen lisääntyneeseen ilkivaltaan. Jakomäen alueella toimivien tahojen yhteisissä kokoontumisissa oli pohdittu miten ilkivaltaan voitaisiin alueella puuttua ja minkälaiset yhteiset pelisäännöt puuttumiseen pitäisi luoda. Ilkivallasta oli aiheutunut suuria kuluja kouluille ja alueen kiinteistöille. Lisäksi ilkivalta ja vahingonteot koettiin alueen yleistä turvallisuutta lisääviksi seikoiksi. Huolena oli lasten ja nuorten hyvinvointi. Yksittäiset toimijat kokivat, että heillä ei ole oman toimen ohessa aikaa asiaan puuttumiseen.

Hankkeeseen haettiin rahoitusta Oikeusministeriön alaiselta Rikosten-
torjuntaneuvostolta, joka myönsi valtionavustuksen määrärahoista hank-
keelle rahoituksen (27 000 euroa). Virallisesti hanke alkoi 1.9.2006, kun
Perhepaikka Punahilkassa työskentelevä Ira Tirinen aloitti rahoituksen
turvin puolipäiväisenä hanketyöntekijänä. Hankkeen rahoituksen oli alun
perin tarkoitus jatkua vuoden 2007 loppuun, mutta säästyneiden varojen
turvin hankekoordinaattorin palkkausta jatkettiin vielä kolmella kuukau-
della 31.3.2008 asti. Koordinaattorin lisäksi hankkeen muina toimijoina oli-
vat Jakomäen koulut, nuorisotalo, lastensuojelu, Perhepaikka Punahilkka,
Jakomäen kiinteistöt, Suurmetsä–Jakomäki-seura, leikkipuisto, päiväkodit,
kirjasto, Malmin seurakunta, Pohjoinen Klaari, Koillisväylä, aluepoliisi,
urheilu- ja asukasseurat sekä talotoimikuntalaiset. Ellei jatkorahoitusta
saada, hanketta pyritään jatkamaan joissain muodossa alueen toimijoiden
tiivinä yhteistyönä ilman palkattua hankekoordinaattoria.

Hankkeen tavoitteena on ollut ilkvallan vähentäminen ja ennaltaehkäisy Jakomäessä. Tavoitteisiin pyrittiin alueen keskeisten toimijoiden yhteistyötä kehittämällä. Alueen riskit ja voimavarat kartoitettiin ja kehitettiin paikallinen ilkvallanehkäisymalli, joka pohjautuu alueen toimijoiden kumppanuuteen. Hankkeen alkaessa määriteltiin sen painopisteiksi seuraavat tavoitteet:

- 1) ilkvallasta johtuvien ongelmien/riskien ja kustannusten sekä olemassa olevien resurssien kartoitus
- 2) alueen toimijoiden yhteistyön ja tiedonkulun parantaminen sekä paikallisten yhteisten toimintamallien luominen yhteistyön helpottamiseksi
- 3) toimijoiden osaamisen parantaminen koulutusta tarjoamalla
- 4) tiedottaminen asukkaille (lapsille, nuorille ja vanhemmille) ilkvallan ja muun häiriökäyttäytymisen seuraamuksista
- 5) asukkaiden osallisuuden ja vastuullisuuden parantaminen aktivoimalla lapsia, nuoria ja aikuisia yhteisen elinympäristön hyvinvoinnista huolehtimiseen.

Hankkeen edetessä on havaittu ilkvallaltaan ja häiriökäyttäytymiseen puuttumisen tuovan mukanaan keskusteluun monia muitakin keskeisiä aiheita, ja hankkeen kuluessa tehtäväkenttä onkin laajentunut käsittämään myös muita alueen kannalta tärkeitä asioita. Hankkeessa on ollut mukana sen kuluessa laaja kirjo eri tahoja ja toimijoita hanke-suunnitelmassa mainittujen lisäksi. Hanketyöryhmä ja kokousten kokoonpano on vaihdellut aihepiirien ja resurssien mukaan. Mukana on ollut talotoimikuntien ja vanhempainyhdistysten edustajia ja muita alueen aktiiveja. Lisäksi kokouksissa on käynyt vaihtelevasti muun muassa kirjaston, lähiöliikunnan sekä monien muiden alueella toimivien tahojen työntekijöitä. Hankkeen aikana työryhmä on kokoontunut noin kuukauden välein käsittelemään eri aiheita ja suunnittelemaan toimintaansa. Hankkeen puitteissa on järjestetty messuja ja tapahtumia eri teemojen ympärille ja ensimmäisten messujen yhteydessä julkistettiin kouluissa järjestetyllä logokilpailulla hankkeelle valittu virallinen tunnus (Kuva 5). Hankkeesta ja siihen liittyvistä tapahtumista on julkaistu kirjoituksia sekä Helsingin Sanomissa että monissa paikallislehdissä. Hankkeelle avattiin omat kotisivut ja lisäksi tietoa hankkeesta on levitetty jakamalla alueen lapsille ja aikuisille vakuutusyhtiön rahoittamia, ILPO-logolla varustettuja turvaliivejä. Hankkeen

rahoituksella on järjestetty koulutuksia alueen toimijoille ja vapaaehtoistyöstä kiinnostuneille. Talotoimikuntien ja vanhempainyhdistysten jäsenille on järjestetty yhteisiä tapaamisia yhteistyön kehittämiseksi ja pyritty muutenkin lisäämään vapaaehtoistoimintaa alueella. Hankkeeseen liittyen on alueella myös toteutettu nuorisotalon, yläasteen ja Skarppi-hankkeen yhteinen vertaisvalistustoiminta sekä aloitettu nuorten pienryhmätoiminta yhteistyössä sosiaaliviraston nuorisoyksikön, pohjoisen perhekeskuksen, nuorisotalon ja koulujen kanssa. Nuorten sitouttamista onkin hankkeessa pidetty erityisen tärkeänä.



Kuva 5. ILPO:n logo syntyi koululaisille järjestetyn suunnittelukilpailun kautta.

6 RIKOKSENTORJUNNAN ITSEARVIOINTI

Rikksentorjunnan itsearvioinnin työkalupakki on kyselylomakkeen muodossa hankkeen aktiivisille toimijoille lähetetty arviointikaavake. Se on Britanniassa kehitetyn työkalun suomalainen versio, jota on työstetty meidän oloihimme sopivaksi Rikksentorjuntaneuvostossa. ILPO-hankkeen itsearvioinnissa käytetyn version soveltuvuutta juuri tähän hankkeeseen hiottiin useaan otteeseen arviointityöryhmässä, jonka jäseniä ovat Markus Alanko Rikksentorjuntaneuvostosta, Ira Tirinen Jakomäen Perhepaikka Punahilkasta sekä arviointitutkimuksesta vastaavat Hille Koskela ja Riikka Nurminen. Lisäksi lomakkeen luonnosversioon pyydettiin kommentteja hankkeen toimijoilta.

Britanniasta tuotu työkalu osoittautui sellaisenaan Suomen oloihin huomosti soveltuvaksi – eritoten pienimuotoisiin paikallisiin hankkeisiin, jossa toimijat ovat vapaaehtoisia ja edustavat eri aloja. Se oli erittäin laaja, varsin byrokraattista kieltä, eikä tuntunut palvelevan tarkoitustaan siinä laajuudessa. Jakomäen hanketta varten itsearviointityökalusta ”räätälöitiin” paikallinen versio (Liite 1). Se pyrittiin kirjoittamaan kielellä jota kaikki osalliset yksiselitteisesti ymmärtävät. Lisäksi kiinnitettiin huomiota siihen, että työkalu keskittyy vain olennaisiin seikkoihin ja on herkkä paikalliselle kontekstille. Tavoitteena oli antaa tilaa sekä positiiviselle palautteelle että kritiikille ja joustaa niin, että annetaan hyvät vastaamismahdollisuudet sekä niille jotka haluavat nopeaa ’rasti ruutuun’ reagointia että niille joilla on halua ja aikaa esittää kommentteja.

Soveltuvuuden parantaminen tarkoitti siis käytännössä paitsi nimenomaan Jakomäkeä koskevien kysymysten lisäämistä, myös alkuperäisen lomakkeen huomattavaa lyhentämistä. Lopullisessa lomakkeessa oli

32 ”lausumaa”, joiden kunkin kohdalla vastaaja voi valita neljästä vaihtoehdosta sen, mikä hänen mielestään parhaiten kuvaan hankkeen tilaa suhteessa esitettyyn asiaan. Neljän valinnaisen vaihtoehdon skaala oli: Ei ole tehty/ Työn alla/ Onnistuttu osittain/ Suoritus hyvä. Lisäksi lomakkeessa oli tilaa omin sanoin esitetuille kommentteille kustakin lausumasta. Nämä oli jaoteltu kolmen erillisen kommenttisarakkeen alle: Miten tämä ilmenee?/ Kommentteja/ Parannusehdotuksia.

Lomake lähetettiin kymmenelle henkilölle, jotka kaikki ovat osallistuneet ILPO-hankkeen kokouksiin ja toimineet siinä aktiivisesti. Kaikki lomakkeen saaneet myös palauttivat sen, joten teknisesti ottaen vastauksia tuli 100 prosenttia. Tutkimuksellisesti tämä ei ole yllättävää, sillä tämän tyyppisiä aktiivisille toimijoille lähetettyjä itsearviointikyselyjä ei voi verrata perinteiseen kyselytutkimukseen. On luonnollista, että hankkeeseen alunperin vahvasti sitoutuneet henkilöt ovat myös innokkaita sitä kehittämään. Aineisto analysoitiin itsearviointiraporttiin tyyppitelemällä ja luokittelemalla. Lisäksi poimittiin erikseen esiin lomakkeista nousseet ongelmakohdat, jotta itsearviointi parhaiten toimisi tarkoitustaan vastaavalla tavalla. Ongelmallisten ja huonosti toimivien kohtien esiin nostamisen tarkoitus ei siis ollut vähätellä hyviä tuloksia, vaan saada itsearviointi toimimaan niin, että sillä voitaisiin kehittää alkuperäistä hanketta parempaan suuntaan.

Kokonaisuudessaan itsearvioinnista voidaan todeta, että sen mukaan ILPO-hanke toimi varsin hyvin. 32 kohdan arvioinnissa neljästä vaihtoehdosta ylivoimaisesti eniten valittiin kohtaa ”suoritus hyvä”. Myös avovastauksissa kritiikkiä esitettiin varsin vähän ja usein sen perusteluna oli esimerkiksi se, ettei vastaaja nähnyt kyseisen asian olevan vielä tässä vaiheessa ajankohtainen. Johtamistapaan, yhteistyön sujuvuuteen, ilmapiiriin ja hankkeen tavoitteisiin oltiin tyytyväisiä. Vastaajat olivat yleisesti sitä mieltä, että hanketyöryhmän johto on selkeästi järjestetty ja siitä on sovittu hyvin. Osallistujat tunsivat pystyvänsä vaikuttamaan hankkeen toimintaan ja olivat sitä mieltä, että ryhmässä on hyvä yhteistyön ilmapiiri. Puheenjohtajan katsottiin antavan riittävästi ohjeita, kannustusta ja tukea hankkeeseen osallistuville sekä varmistavan, että kaikkia hankkeen osapuolia kohdellaan tasa-arvoisesti. Yleisesti oltiin myös sitä mieltä, että hankkeen perimmäinen toiminta-ajatus on selvä: hanketyöryhmällä on yhteisesti muotoiltu ja sovittu ajatus siitä mitä varten ryhmä on perustettu. Yhteistyössä tapahtuva päätöksentekoa pidettiin selkeänä ja sen katsottiin olevan kaikille tiedossa. Myös hankkeen pohjana olevaan tietoon luotettiin ja yleistä ja paikallista

tietoa uskottiin voitavan yhdistää toimivasti. Yhteistyön nähtiin olevan arvokasta. Näkemykset siitä, miten hyvin on sovittu miten hankkeesta tiedotetaan, hajaantuivat niin, että puolet vastaajista arvioi suorituksen hyväksi. Tiedottamisessa tuntui siis olevan kehittämisen varaa.

Itsearviointin tärkein viesti oli lista toimijoiden itse itselleen asettamia suosituksia: ne kohdat, joissa nähtiin olevan kehittämisen varaa. Ensinnäkin, ILPO-hankkeen tulisi pyrkiä integroimaan laajemmin erilaisia väestöryhmiä – maahanmuuttajia ja etnisiä vähemmistöjä. Marginaalisten ryhmien rooli ilkvallan ehkäisyssä saattaa olla hyvinkin keskeinen. Voidaan ajatella, että osa ilkvallasta johtuu ”kulttuurieroista”. Kulttuuri- ja elämäntapaeroihin perehtyneellä väestöllä voi olla ilkvallan ehkäisyyn paljonkin annettavaa. Osittain ilkvallalta johtuu varmasti myös turhautumisesta. Tästä näkökulmasta erilaisten marginalisoitujen ryhmien mukaan saaminen toisi hankkeeseen uudenlaista ymmärrystä.

Toiseksi, vastaajat katsoivat, että hankkeessa olisi syytä luoda tiiviimpiä yhteyksiä elinkeinoelämään, jotta voidaan selvittää mahdollisuuksia saada elinkeinoelämä mukaan ilkvallan vähentämiseen. Viranomaisyhteistyön katsottiin sujuvan hieman paremmin, mutta siinäkin jotkut vastaajat näkivät parantamisen varaa. Elinkeinoelämä varmasti on ilkvallan ehkäisyyn ja jälkien korjaamisen rahoituksen kannalta keskeinen yhteistyötaho. Sen merkitys saattaa korostua entisestään ILPO-hankkeen rahoituksen päätyttyä. Vaikeutena saattaa olla, ettei elinkeinoelämän edustajien intresseissä välttämättä ole suhtautua asiaan sen vaatimalla kulttuurisella herkkyydellä. Pikemminkin ilkvallalta käsitetään helposti silkkana vahingontekona ja sen seurauksia arvioidaan siitä kertyvien ylimääräisten kustannusten kautta. Jos pyritään nimenomaan ilkvallan ehkäisyyn, asia kuitenkin näyttäytyy monimutkaisena ja siinä on otettava huomioon muitakin puolia kuin taloudelliset vaikutukset.

Kolmanneksi, itsearviointilomakkeessa keskustelua tuntui herättävän kysymys ilkvallan vähenemisen mitattavuudesta. Kyseiseen kohtaan tuli runsaasti pohtivia ja kriittisiä sanallisia kommentteja. Tämä kertoo siitä, että hankkeessa oli saatu aikaan keskusteleva ilmapiiri, jossa on mahdollista avoimesti korostaa ilkvalltaongelman monimutkaisuutta. Vaikka mitattavuus ja sillä todennettu ilkvallan kustannusten väheneminen onkin hankkeen kannalta merkittävää, kysymys on myös muusta. Ilkvallalta on sosiaalinen ongelma ja sen ehkäisyllä saatu positiivinen vaikutus voi olla sellaista hyvinvoinnin lisääntymistä, joka ei ole mitattavissa. Hanketyöryhmäläiset

tuntuvat tiedostavan tämän ja välttävät näin lankeamasta siihen varsin yleiseen rikosentorjunnan retoriikkaan, jossa vain rahallisten kustannusten mitattavaa vähenemistä pidetään onnistumisena. Mitattavuuden ongelmaa tarkastelemme lähemmin luvussa 7.12.

Muita keskustelua herättäneitä teemoja olivat tietosuojakysymykset sekä asukkaiden rooli ja sitouttaminen hankkeeseen. Monissa kohdissa itsearviointia kävi selväksi, että hankkeessa on käyty paljon keskustelua, ja että se tavoitteet on pohdittu yhdessä. Osa vastaajista oli kuitenkin sitä mieltä, että yksityiskohtaisempaa tavoitteiden erittelyä sekä vastuualueiden nimeämisestä voisi vielä täsmentää. Kun tulkitsimme tuloksia suuria linjoja etsien, viesti oli varsin selvä: hanke toimii hyvin. Sen osapuolet olivat tyytyväisiä suureen osaan toiminnan tavoista ja katsoivat, että tavoitteet on saavutettu tai niitä kohti ollaan menossa.

7 ILPO-HANKKEEN LOPPUARVIOINTI

7.1 Aineistot ja menetelmät

Jakomässä toteutettava ilkivallanehkäisyhanke pyrkii ilkivallan vähentämiseen ja alueen viihtyvyyden parantamiseen pääasiallisesti ehkäisevän sosiaalityön kautta ja ennen kaikkea asenteisiin vaikuttamalla. Tästä johdun työ on hyvin pitkäjänteistä ja mahdolliset tulokset tehtävästä työstä nähtävissä mahdollisesti vasta vuosien päästä. Arviointia varten kerätty laaja aineisto, johon myös tämä tutkimus pohjaa, koostuu hanketyöryhmän kokouksista ja avainhenkilöiden haastatteluista ja on näin ollen luonteeltaan laadullinen. Aineiston keruusta vastasi hankkeeseen tutkimusapulaiseksi rekrytoitu Helsingin yliopiston maantieteen laitoksen pro gradu -työn tekijä Riikka Nurminen.

Hanketyöryhmän kokoukset

Rikoksentorjuntaneuvostolta saatiin rahoitus sekä hankkeeseen että hankkeen arviointiin, lisäksi arviointi pyritään kiinnittämään tiiviisti hankkeeseen sen kehittämiseksi. Tämän ansiosta saatiin tilaisuus kerätä ainutlaatuinen aineisto hankkeen kokouksia nauhoittamalla. Kokousten nauhoittaminen aloitettiin heti arvioinnin rahoituksen varmistuttua. Ensimmäisessä nauhoitetussa kokouksessa hanketyöryhmälle kerrottiin arvioinnin tavoitteista ja toteutuksesta. Lisäksi aina silloin, kun kokouksissa oli mukana uusia henkilöitä, kertoi hankkeen koordinaattori heille nauhoituksesta ja sen tarkoituksesta.

Jakomäen ilkivallanehkäisyhankkeen hanketyöryhmän nauhoitetut kokoukset muodostavat yhden osan aineistoa. Kokousten nauhoittaminen aloitettiin lokakuussa 2006 arvioinnin toteutumisen ja siihen saadun

rahoituksen varmistuttua. Hanketyöryhmän kokoontuu keskimäärin keran kuukaudessa ja kokouksia nauhoitettiin hankkeelle myönnetyn rahoituksen loppuun asti, eli vuoden 2007 loppuun. (Vaikka hankekoordinaattorin palkkausta jatkettiin vielä kolmella kuukaudella säästyneiden varojen turvin, lopetettiin kokousten nauhoittaminen suunnitellusti vuoden 2007 lopussa.) Riikka Nurminen oli lokakuun 2006 ja joulukuun 2007 välillä läsnä jokaisessa varsinaisessa hanketyöryhmänkokouksessa. Kaiken kaikkiaan nauhoitettiin 11 kokousta. Kokoukset pidettiin vaihdellen hankkeen eri toimijoiden toimitiloissa Jakomäessä: koululla, kirkolla, perhepaikka Punahilkassa, nuorisotalolla ja niin edelleen. Kokoukset kestivät yleensä noin kaksi tuntia, jonka aikana käsiteltiin laajasti erilaisia hankkeeseen ja alueeseen liittyviä asioita. Kokousten muodostama aineisto oli siis hyvin laaja – tekstiksi purettuna 600 liuskaa – mutta sisällöltään vaihteleva.

Jakomäen ilkvallanehkäisyhankkeen hanketyöryhmän kokoonpano vaihteli kokouksista riippuen hyvinkin paljon. Työryhmän ydinjoukko oli kuitenkin melko tiivis ja alueella toimivina työntekijöinä sen jäsenet olivat tekemisissä toistensa kanssa myös kokousten ulkopuolella. Kokouksissa oli mukana monien eri tahojen edustajia. Aktiivisimmin edustettuina olivat koulut, nuorisotalo, aluepoliisi, leikkipuisto, Jakomäen kiinteistöt Oy, Pohjoinen Klaari (nuorten ehkäisevää päihdetyötä), Koillisväylä-projekti (kohdennettua nuorisotyötä), Perhepaikka Punahilkka ja seurakunta. Muita mukana olleita tahoja olivat muun muassa talotoimikunnat, kirjasto, nuorisotoimi, lähiöliikunta, vapaaehtoistyön koordinaattori ja Skarppi-projekti (vertaisvalistusta). Kokousten ilmapiiri oli yleensä hyvin rento ja avoin jossain määrin vaihtuvasta kokoonpanostaan huolimatta. Kokouksia johti pääsääntöisesti hankkeen koordinaattori, mutta kuka tahansa saattoi tuoda esiin mielipiteensä ja näkemyksensä kokousten aikana. Tutkimusapulaisen ja nauhurin läsnäolo kokouksissa ei tuntunut vaikuttavan suuresti kokouksiin ja niiden läsnäolijoihin paria ensimmäistä kokousta lukuun ottamatta. Osallistujat suhtautuivat nauhoitukseen hyvin.

Haastattelut

Aineiston toinen osa koostuu haastatteluista, joita tehtiin ilkvallanehkäisyhankkeessa mukana olleiden tahojen edustajille ja Jakomäessä erilaisessa toiminnassa mukana oleville. Haastattelujen tavoitteena oli antaa hankkeessa mukana olleille toimijoille mahdollisuus keskustella henkilökohtaisesti, mikä ei kokousten yhteydessä pääsääntöisesti ole mahdollista.

Haastatteluilla pyrittiin saamaan heiltä henkilökohtaisia näkemyksiä hankkeesta sekä arvokeskustelua ja yhteiskunnallista pohdintaa ilkkivaltasta yleensä. Haastatteluilla oli pyrkimys päästä vapaamuotoisempaan ja syvällisempään keskusteluun aiheesta, mikä ei olisi ollut kokouksissa tai kyselylomakkeella toteutettuna mahdollista. Haastatellut toimijat työskentelevät tiiviisti alueella ja heillä on siten hyvä ymmärrys alueesta. Heidän näkemyksensä ovat arvokkaita ja mahdollistavat myös analyysin alueen luonteesta ja asukkaista.

Haastattelut tehtiin puolistrukturoituina haastatteluina eli niin sanottuina teemahaastatteluina (Liite 2.). Teemahaastattelu on haastattelu, jossa aihepiiri ja teema-alueet ovat kaikille haastateltaville samat, mutta kysymykset saattavat vaihdella (Hirsjärvi & Hurme 2001: 48). Pyrkimys on se, että kaikki keskeiset aihepiirit tulevat käsitellyiksi, mutta haastateltavat saavat varsin vapaasti kertoa niistä omasta näkökulmastaan, omin sanoin. Siksi kysymyksillä ei ole tarkkaa muotoa, vaan haastattelija käyttää apunaan teemalistaa.

Haastateltaviksi valikoituivat henkilöt, jotka muodostivat työryhmän ydinjoukon ja olivat olleet vahvimmin ja aktiivisimmin mukana hankkeessa. Tähän joukkoon kuuluvat sekä yläasteen että ala-asteen rehtorit, molemmilla kouluilla työskentelevä koulukuraattori, aluepoliisi, nuorisotalolla työskentelevä nuoriso-ohjaaja, leikkipuistossa työskentelevä sosiaalihoaja, Jakomäen kiinteistöt Oy:n edustaja, ehkäisevää päihdetyötä tekevän Klaari-projektin pohjoisen alueen työtekijä ja koillisen Helsingin alueella kohdennettua nuorisotyötä tekevän Koillisväylä-projektin työtekijä. Hankkeen ydinjoukon lisäksi haastateltiin kahta alueella asuvaa henkilöä, jotka ovat aktiivisesti mukana alueen toiminnassa. Näiden haastateltavien valintaan saatiin apua hankkeen koordinaattorilta. Molemmat kävivät satunnaisesti myös hanketyöryhmän kokouksissa. Toinen haastateltavista oli talotoimikunnan jäsen ja toinen toimi aktiivisesti koulun johtokunnassa ja vanhempainneuvostossa. Heiltä pyrittiin saamaan hankkeeseen ja ilkkivaltaan alueella asuvien näkökulma, sillä kukaan haastatelluista hanketyöryhmän jäsenistä ei asu Jakomäessä.

Haastatteluja tehtiin kaikkiaan 11, joista yhdeksän hanketyöryhmän ydinjoukolle ja kaksi alueella aktiivisesti toimivalle asukkaalle (Liite 3). Haastattelut tehtiin pääsääntöisesti Jakomäessä (kaksi haastattelua Malmilla) haastateltavien työpaikoilla, yksi perhepaikka Punahilkassa, yksi haastateltavan kotona ja yksi talotoimikunnan kerhotiloissa. Haastattelujen

kesto vaihteli suuresti, vajaasta tunnista yli kahteen tuntiin. Osa haastateltavista innostui puhumaan hyvinkin pitkästi ja laveasti, toisten ollessa hyvinkin niukkasanaisia. Haastattelut sujuivat pääsääntöisesti hyvin, eikä suuria yllätyksiä ilmennyt. Tekstiksi purettuna haastatteluaineistoa oli kaikkiaan noin 200 liuskaa.

Anonymiteettikysymyksestä keskusteltiin jokaisen haastateltavan kanssa haastattelun alussa. Tässä keskustelussa tutkimusapulainen nosti esiin sen seikan, että haastateltavat ovat mukana hankkeessa ja näin ollen haastatteluissakin työnsä puolesta ja vastaavat tietyllä tavalla asiantuntijaroolissa kysymyksiin, vaikka niissä kysytäänkin heidän henkilökohtaisia mielipiteitään. Koska hanke toimii alueellisesti, on siinä mukana melko pieni ja tiivis porukka, jolloin täydellisen anonymiteetin takaaminen olisi voinut olla hankalaa. Kaikki haastateltavat suostuivat siihen, että he esiintyvät julkaistavissa raporteissa omalla nimellään. Haastatteluissa ei tullut vastaan tilannetta, että haastateltava ei olisi halunnut vastata johonkin kysymykseen, vaikka aika ajoin saattoikin havaita haastateltavan pidättäytyvän kertomasta esimerkiksi liian tarkasti tietyistä tilanteista. Tämä on täysin ymmärrettävää, sillä suuri osa haastateltavista työskentelee ainakin jollain tasolla luottamukselliseksi ajateltavan tiedon kanssa.

Lisäksi arvioinnin pohjaksi on otettu muu hankkeeseen merkittävästi vaikuttava materiaali ja tieto. Tällaista aineistoa ovat esimerkiksi laskelmat muutoksista ilkeivallan aiheuttamissa kustannuksissa, hankkeen aikana kerätty yleisöpalautte sekä tästä hankkeesta (ja relevanteilta osin laajemminkin ilkeivallan ehkäisystä) mediassa käyty keskustelu.

Aineiston analyysi

Lähestymme aineistoa laadullisen tutkimuksen menetelmin. Tyypillisesti laadulliselle aineistolle olevan ominaista rikkaus ja moniulotteisuus, mikä pitää paikkaansa myös tässä tutkimuksessa kerätyn aineiston suhteen (Alasuutari 1994). Aineisto on paitsi määrältään myös sisällöltään ja näkökulmiltaan hyvin laaja. Erityisesti kokouksista kerätystä aineistosta on hankkeen laajan toimijakentän, erilaisten katsontakantojen ja käsiteltävien asioiden moninaisuuden vuoksi edellytykset moniin erilaisiin ja mielenkiintoisiin näkökulmiin. Teoreettinen viitekehys määrittää ne käsitteet, joiden pohjalta laajasta aineistosta poimitaan tutkimuksen kannalta merkittävät asiat. Laadullinen tutkimus pitää sisällään monia erilaisia lähestymistapoja ilmiöiden tarkasteluun. Määrälliset tutkimusmenetelmät

jättävät usein huomioimatta asioiden subjektiivisen puolen, jonka tarkasteluun laadulliset menetelmät puolestaan sopivat paremmin (Koskela 1999: 9).

Nauhoitetut kokoukset ja haastattelut purettiin kokonaisuudessaan tekstimuotoon. Analysoimme aineistoa sisällönanalyysin keinoin. Sisällönanalyysin pyrkimyksenä on järjestää aineisto tiiviiseen ja selkeään muotoon, kadottamatta sen sisältämää informaatiota. Hajanaisesta aineistosta pyritään luomaan mielekästä, selkeää ja yhtenäistä informaatiota. Aineiston selkeyttäminen mahdollistaa selkeiden ja luotettavien johtopäätösten tekemisen tutkittavasta ilmiöstä (Tuomi & Sarajärvi 2002: 110). Poimimme koko aineistosta teoreettisen viitekehyksen pohjalta valittujen teemojen mukaan tutkimuksen kannalta olennaiset seikat. Aineisto teemoiteltiin ja sitä tarkasteltiin teoreettiseen viitekehykseen ja aiempaan tutkimukseen nojaten. Aineistosta nousevia seikkoja tarkasteltiin sekä kokonaisuutena että yksittäisinä näkökulmina, pyrkien erottelemaan ja yhdistelemään sekä etsimällä asioiden välisiä suhteita ja niiden mahdollisesti muodostamia kokonaisuuksia (ks. Koskela 1999). Aineistosta saatuja tuloksia peilattiin myös suomalaisessa rikosentorjuntapolitiikassa määriteltyihin linjauksiin ja käytäntöihin.

7.2 Hankeryhmän toimivuus ja sisäinen dynamiikka

Jakomässä toteutettava ilkivallanehkäisyhanke on hyvä esimerkki paikallisen tason toiminnasta. Hanke lähti liikkeelle, kun joukko alueen toimijoita kokoontui keskustelemaan siitä, mitä huolia heillä oli alueen suhteen. *Huoli* kulki keskeisimpänä avainsanana mukana läpi koko projektin. Erityisesti painotettiin lapsiin ja nuoriin liittyviä ongelmia. Ilkivalta oli alueella käsin kosketeltavaa ja siihen päätettiin tarttua. Jo alussa oli selvää, että ilkivalta tuo mukanaan monia muita asioita, mutta hankkeen rajauksen suhteen ei ole oltu kovin tiukkoja, vaan asioihin puututtiin sitä mukaan kun erilaisia aiheita ilmaantui.

...alkuaikahan on paljon mennyt nyt tähän kun me ollaan yhdessä istuttu ja pohdittu että mitä tehdään, miten tehdään ja nyt kun se toimii näinkin loistavasti niin nyt ollaan enemmän sitten suuntaamassa tänne alueen asukkaisiin, lapsiin ja nuoriin...

– Ira Tirinen, hankkeen koordinaattori

Tärkeää ei niinkään ollut se, mistä hanke lähti liikkeelle ja mihin se suunnattiin alussa, vaan enemmänkin se, että oli jokin konkreettinen asia, jonka pohjalta lähteä toimimaan ja kehittämään yhteistyötä. Selkeistä ja konkreettisesti kirjatusta tavoitteista on toimijoiden mielestä ollut helppo ja hyvä lähteä ponnistelemaan alueen hyväksi. Vaikka hankkeessa on lähdetty puuttumaan ilkeiltä ja tavoittelemaan konkreettisia asioita, on sen silti koettu koskevan laajasti Jakomäen hyvinvointia ja ihmisten elämää muiltakin kuin ilkevältä osalta. Se, että hanke lähti liikkeelle alueen omien toimijoiden aloitteesta ja siihen on vain haettu rahoitus rikosentorjuntaneuvostolta, on mahdollistanut hyvin omaehtoisen toiminnan. Hanke on pystynyt elämään ajassa ja puuttumaan kulloinkin ajankohtaisiin aiheisiin.

Hankkeessa mukana olleet toimijat pitivät hyvänä asiana sitä, että hanke on lähtenyt *ruohonjuuritasolta*. Tällaisen hankkeen nähdään toimivan paremmin kuin ylhäältä annettujen projektien.

Mun mielestä pitäis olla enemmän tällaisia hankkeita, jotka lähtee sieltä ruohonjuuritasolta ja vähemmän niitä mitkä lähtee sieltä ylhäältä ns. sanelupolitiikkana [...] ja se on ollu hyvä se vuoropuhelu mun mielestä ton rikosentorjuntayksikön kanssa sikäli, että oikeesti on tartuttu tämmöseen, joka lähtee täältä ruohonjuuritasolta ja näitä pitäis olla enemmän... – Sirpa Smed, Pohjoinen Klaari

Jakomäen kaltaisella alueella on erityisen tärkeää, että hanke lähtee alueen sisältä, ja että siinä toimivat ihmiset, jotka tuntevat alueen. Tällöin toimet pystytään kohdistamaan paremmin alueen erityisiin haasteisiin. Alueella toimivat ihmiset näkevät helpommin esimerkiksi todellisuuden ja maineen rajapinnan. Toiminta kohdistuu paremmin oikeisiin ongelmiin, eikä pelkkiin olettamuksiin alueesta. Tämä voisi nousta ongelmaksi, jos tavoitteita ja toimia ohjattaisiin ylemmältä tasolta, alueen ulkopuolelta.

Vaikka puhutaan ruohonjuuritaso hankkeesta, ei toiminta ole asukasve-toista, vaan sitä vetävät alueella työskentelevät ja toimivat tahot. Hankkeen myötä on toimijoille kehittynyt tiivis yhteistyöverkosto. Kaikkien haastateltavien mielestä yhteistyö on hyvää ja he kokevat sen erityisen tärkeänä. Hankkeen myötä he ovat tutustuneet paremmin alueen muihin toimijoihin ja luoneet heihin yhteyksiä. Yhdessä on ollut helpompi puuttua epäkohtiin ja ongelmatilanteissa on voinut kääntyä muiden puoleen. Yhteistyö on koettu toimivaksi ja mutkattomaksi. Toimijat kokevat, että yhdessä toimimalla he saavat enemmän aikaan ja asioihin pystytään puuttumaan

nopeammin. Yhteistyön koetaan myös lisännen tiedonkulkua. Tämä puolestaan on nopeuttanut ongelmiin reagoimista ja helpottanut niihin puuttumista.

Että se on musta tossa se vahvuus, että siinä verkostoidutaan ja siinä kaikki tuntee toisensa ja on helppo ottaa toisiin yhteyttä kun tapahtuu jotakin ja semmosta yhteistä välittämistä, niin se on se mikä mun mielestä tossa on se arvokas asia. – Anne Hyrkäs, Koillisväylä-projekti

Hankkeeseen liittyi myös toimijoiden koulutusta, mikä tarkoitti käytännössä erilaisten ulkopuolisten vierailijoiden ja luennoitsijoiden kutsumista. Hankkeen aikana ehdittiin perehtyä lukuisien muiden turvallisuutta edistävien tai ilkeältä torjuvien projektien toimintaan, sekä eri viranomaistoilla että eri aluetasoilla. Kuitenkin myös ryhmän sisäisen, aivan arkisen, kommunikaation voi ajatella olevan eräänlaista ”koulutusta”. Oivallisen esimerkin tästä tarjoaa 20.4.2007 pidetyn kokouksen ”loppukevennyksenä” käyty dialogi aluepoliisi Virpi Hukan ja hankkeen koordinaattori Ira Tirisen välillä:

- *Loppukevennyksenä, että mä saan sunnuntaina aluekoulutusta. Mä lähdän koiraihmissen kanssa sunnuntaina iltapäivälenkille. (Virpi Hukka)*
- *Siis meidän koiraihmissen? Näiden? (Ira Tirinen)*
- *Juu juu, Paulan ja kumppaneiden.*
- *Ihanko totta?*
- *Ne haluaa esitellä mulle häiriökohteita kallioilla ym. ym.*
- *Ai kun loistavaa.*
- *Sovittiin palaverissa että, kato kun enhän mäkään tiedä niinku varmaan puoliakaan kaikista. Ne kun pyörii tuolla ne tietää tasan tarkkaan, että ton kallion kolossa niin tuolla istuu jengiä kaljottelemassa ja toi nuorisoporukka ne on tuolla ja.*
- *Niinpä, ja nyt kun sulla on toi kiinteistöjen lippulappu, niin sä näät mitkä on ne häiriötalot, -raput. Kun ne osasi siltä kato sanoa niinku, että sen ja sen talon sen ja sen rapun väli.*
- *Joo, aivan. Ne on just sellasia.*
- *Niinku tiedät, tää on semmonen tieto mikä niinku sen ja sen kellarihuoneistossa ne ryyppää, siellä ja siellä saunassa on niinku häiriöitä.*
- *Kyllä mekin kun me partioidaan niin autolla ajellaan tuolla, mutta se voi olla että se on joku semmonen sisäpihan kulma, minne ei nää mistään, että ei se ole meillä missään tiedossa.*

Hanke toimi tiiviisti jokapäiväisessä työskentelyssä, eikä ainoastaan kokousten kautta. Tämä oli kokouksissa selvästi havaittavissa: ne eivät koskaan jatkuneet siitä mihin edellisellä kerralla oli jääty, vaan yhteistyötä ja yhteydenpitoa toimijoiden välillä oli ollut kokousten välillä. Tämä siitä huolimatta, että hanketyöryhmä kokoontui hyvin tiivisti, keskimäärin kerran kuukaudessa. Kokousten aihepiirit vaihtelivatkin suuresti ja ne vaikuttivat muotoutuvan vahvasti sen mukaan, mikä alueella kulloinkin oli ajankohtaista.

Ilkivallanehkäisyhankkeen toimijoiden yhteistyö oli siis hyvin tiivistä. Ryhmän näkemykset alueen kehittämisen ja ilkivallan vähentämisen tavoista yllättävänkin yhtenevät. Kokouksissa ei syntynyt kiistoja erimielisistä näkemyksistä, vaikka kaikki pystyivätkin oman kantansa sanomaan. Asioista päätettiin hyvin yhtenäisenä joukkona. Mielenpitemien yhtenevyys vaikuttaa melko epätavalliselta ottaen huomioon toimijoiden suhteellisen monialaisen taustan. Kenties toimijajoukko oli muotoutunut näkemysten mukaan ja täysin eriäviä näkemyksiä omaavat olivat jättäytyneet hankkeen ulkopuolelle. Tästä viitteenä voisi tarkastella Jakomäen kiinteistöjen mukana oloa kokouksissa. Yhteistyötä Jakomäen kiinteistöjen kanssa toki oli, ja heihin pidetään tiivistä yhteyttä. Voi kuitenkin arvella heidän alun tiiviin mukanaolonsa hiipuneen hankkeen muotouduttua keskittymään erityisesti nuoriin ja heihin kohdistettuihin sosiaalisiin toimiin, mikä on suhteellisen kaukana kiinteistöjen perustoimialasta. Jakomäen kiinteistöt vaikuttivat kuitenkin suhtautuvan myönteisesti ilkivallanehkäisyhankkeen toimintaan.

Haastatteluissa toimijoilla oli mahdollisuus esittää kantansa ryhmädynamiikkaan ilman, että muut osapuolet olivat kuulemassa, sekä tuoda esiin ongelmakohtia tai parannusehdotuksia. Haastateltavat olivat hämmästyttävän yksimielisiä siitä, että ryhmä toimii hyvin, että tavoitteet ovat järkevät ja yhdessä hyväksytyt, ja että tiedonkulku pelaa. Ryhmän kokoa pidettiin sopivana. Yhteisen tavoitteen kirkastuminen ja jaetun arvomaailman löytäminen projektin mittaan sai toimijoilta kiitosta:

[...] jotenkin vois ajatella nopeesti, että siellä olis jotkut toimijat, että ne ajattelis että hoidetaanpa ensin meidän alue kuntoon. Mutta kaikki on tosi positiivisesti yllättänyt siinä mielessä, että on kuitenkin puhallettu siihen yhteen hiileen joka tapauksessa ja on osattu ajatella sitä niinku isompaa kokonaisuutta.

– Jyrki Rönkkö, leikki puiston työntekijä

Jotkut haastateltavat mainitsivat, että alussa heillä oli ollut epäilyksiä, mutta päästyään kunnolla sisälle hankkeeseen he olivat positiivisesti yllättyneitä ja uskoivat sen vaikutusmahdollisuuksiin. Yhteistyö on koettu eri tavoilla palkitsevaksi eri osapuolten näkökulmista.

No jos rehellisesti sanotaan, niin alku vaikutti kyllä vähän siltä, että tuota tää olis vaan viranomaisten keskinäistä seurustelua ja pientä kevyttä kartoitusta, että mä olin vähän skeptinen sen suhteen, että tuleeko mitään konkreettisia aikaansaannoksia, mutta kyllä se nyt kun projekti on mennyt eteenpäin niin siinä on yllättävän paljon tota konkretiaakin, että mun mielestä niin kyllä tuloksiakin on jo syntynyt jonkin verran ja varmaan tulee vielä lisää. Ja yks mikä varmaan on niinku sitten yksi suurimpia hyötyjä on se, että kun on saatu toi poliisi niin tiiviisti tähän mukaan niin poliisin tietämys alueesta ja asukkaista on niinku lisääntynyt. – Ismo Hämäläinen, Jakomäen kiinteistöt

*Se mikä musta on, että mä olen ihan oikeesti kyllä kybällä tässä mukana, musta on niinku... sit kun mun silmät avautu ja mä tajusin mitä tää niinku on tämä ILPO, niin mä ihan innostuin. Musta on kiva olla mukana, mä toivon todella niinku että se jatkuis jollain muotoa ainakin että. Hirveän hyvin tullut tutuksi, että se tukee omaa työtä todella paljon, että tietää mihin kääntyä kun tulee jotain. Tää verkosto on niin hyvä ja kaikki tukee toisiaan ja toisilta aina oppii.
– Minna Revontuli, nuorisotalon työntekijä*

Joidenkin mielestä ongelmallista oli se, että projektin fokus on liian laaja ja tuntuu ajoittain venyvän niin paljon itse ilkvallanehkäisyn ulkopuolelle, että sitä on vaikea hallita. Suurimmalle osalle merkittävin ongelma oli kuitenkin se, että kokoukset helposti venyvät liian pitkiksi. Kaikki hankkeessa mukana olevat tahot olivat lähteneet siihen mukaan vapaaehtoisesti ja tekivät sitä oman työnsä sallimin resurssein. He kuitenkin tuntuivat tekevän enemmän kuin vain työtään. Tästä herää kysymys, kuinka paljon ihmisten voi olettaa osallistuvan varsin laajamittaiseen rikosentorjuntatyöhön ilman erillisiä resursseja. Onko vapaaehtoistyö oman työn ohella se, millä Suomessa tämänkaltaisten ongelmien odotetaan ratkeavan? Puolipäiväisen koordinaattorin palkkaaminen Jakomäen kaltaisen lähiön ilkvallan torjuntaa järjestelemään vaikuttaa päätökseltä, jonka ”kustannus-hyöty-suhde” on erittäin hyvä. Kaikille toimijoille oli yhteistä se, että heidän työelämänsä projektin ulkopuolella oli varsin kiireistä, ellei jopa ylikuormitettua.

Toi on niin laaja toi mun toimenkuva ja tehtävää niin paljon, että mulla on käytännössä jatkuvasti kolme kertaa enemmän töitä kun mitä kerkiää tekemään niin kyllä mun panos on aika vähäiseksi valitettavasti jäänyt. – Ismo Hämäläinen, Jakomäen kiinteistöt

Tilanne on ollut se, että me ollaan tehty töitä kahdella autolla, siinä ei enää riitä niinku resurssi mihinkään. Keretään ajaa kotikeikalta toiselle, tyyliin henkeen ja terveyteen kohdistuvat tehtävät hoidetaan, mutta ei minkään näköistä ilkeävaltaa, ei häiriökeikkoja, ei auton pöllumisiä, ei enää mitään tämmöstä. Ne saa kaikki olla. – Virpi Hukka, aluepoliisi

*Vaikka Ahtisaari aikoinaan ehdottikin, että tää kolmas sektori hoitaa Suomessa kaiken tämmösen, eipä taida ihan hoitua.
– Eero Mäkinen, ala-asteen rehtori*

Ilkivallanehkäisyhankkeessa mukana olevat toimijat työskentelivät tiiviisti Jakomäessä ja tunsivat alueen ja sen arjen siten erittäin hyvin. Niinpä heillä oli hyvä näkemys Jakomäestä ja jakomäkeläisistä. Monet toimijoista olivat vahvasti sitoutuneita alueen kehittämiseen ja kantoivat huolta sen hyvinvoinnista. Toimijat kokivat tärkeäksi asukkaiden saamisen mukaan alueesta huolehtimiseen.

Hankkeen tavoitteisiin oli listattu alueen toimijoiden yhteistyön parantaminen ja heidän kouluttamisensa. Tiiviin yhteistyön nähtiin helpottavan ilkivallan ehkäisemistä. Ongelmiin pystytään vaikuttamaan nopeammin ja erilaisia toimia on myös helpompi kohdistaa, kun tietämys alueesta on parempi. Hankkeen toiminta muokkautui paljolti sen mukaan, mitä milloinkin pidettiin tarpeellisena. Tiiviillä yhteistyöllä oli merkitystä myös sen kannalta, miten hanke ja siihen sitoutunut laaja toimijajoukko näyttäytyy alueen asukkaille:

Mä näkisin niin, että se hankeryhmä vetää tätä ja se hankeryhmä kun on monitoimijainen niin silloin se on kaikkien yhteinen juttu, joka on sitten taas mahdollistanut sen, että ILPOsta on tullut se mikä ILPO on. Se ei ole vaan joidenkin tiettyjen harvojen ja valittujen kärkihanke, vaan se on kaikkien yhteinen. – Sirpa Smed, Pohjoinen Klaari

Niinku mehän mietittiin tässä jossakin vaiheessa sitä, ainakin Iran kanssa siis, että parhaimmillaan ILPO toimii kuitenkin niin, että se on se yhteistyöverkosto, että vaikka ILPO itsessään ei hirveen paljon mitään tekiskään, niin se luo meille kaikille mahdollisuuden tehdä yhteistyötä toistemme kanssa.

– Päivi Mäkelä, Jakomäentie 6:n talotoimikunta

Hankkeen tavoitteen voi ajatella toimivan ”käänteisesti”: kun parannetaan viihtyvyyttä vähentää se vuorostaan ilkvallaa. Jakomäen ilkvallanehkäisyshanke on levittäytynyt alkuperäisten ilkvallan raamien ulkopuolelle ja sen toimintakenttä muotoutunut laaja-alaiseksi.

Elikkä täähän tarkoittaa sitä, että on aikuisia, on lapsia, on jotain yhteistä ja on joku huoli ja mikä se huoli sitten onkin, nehan on laaja skaala ja siihen päihheet, ilkvallalta, kaikki tämmöset ja kiusaamiset ja muu häiriökäyttäytyminen ja mikä tahansa huoli se on, niin mitä teen keneen otan yhteyttä. Ja sitähan me ollaan tässä nyt tän verkoston kanssa tehty nytten, paljon puurattu sen kanssa työtä ja mun mielestä me ollaan päästy aika pitkälle tässä, mikä helpottaa sitten taas jokaisen työtäakkaa. – Ira Tirinen, hankkeen koordinaattori

Omaehtoisuus ja ruohonjuuritaso voidaan selkeästi nostaa ryhmän toiminnan vahvuudeksi. Haastattelu- ja kokousaineiston valossa tuli varsin selväksi, että toimijat ovat kiinni alueessa, tuntevat sen hyvin, kykenevät näkemään – jopa henkilöimään – ongelmat ja kehittämään paikalliseen kontekstiin soveltuvia toimintatapoja. Tämä näkyy kenties selvimmin diskurssin tasolla: ryhmän jäsenet puhuivat kieltä, joka oli erittäin konkreettista, paikassa kiinni, ja näin myös vuorovaikutuksessa asukkaiden kanssa. Rikosten – ja erityisesti ilkvallan – torjunnassa tätä puolta asiasta ei ole syytä vähätellä, vaan pikemminkin korostaa. Vain puhumalla ”paikallista kieltä” on mahdollista päästä kiinni paikallisiin ongelmiin. Hyvin kuvaavan esimerkin erilaisista diskursseista tarjoaa 22.3.2007 pidetyn kokouksen kahden erilaisen puhumisen tavan rinnakkain asettelu. Kokouksessa vieraili Helsingin kaupungin lähiöprojektin projektipäällikkö. Taulukkoon on koottu tämän yhden kokouksen aikana puhuttuja sanoja, satunnaisesti poimien. Sanat kuvastavat sitä eroa, joka eri portailla toiminnassa on.

Helsingin kokoisessa kaupungissa paikallisuus ei merkitse samaa kuin kaupungin taso. Pienemmällä paikkakunnilla – tai Helsingin keskusta-alueilla, jonne kokoontuu ihmisiä eri puolilta kaupunkia – voi paikallinen asiantuntijuus olla yhtenevä kaupungin virkamiesten asiantuntijuuden kanssa. Lähiöissä ylhäältä koordinoituidet projektit hukkaavat väistämättä osan olennaisesta informaatiosta. Jos halutaan konkreettisia tuloksia paikallisella tasolla, on kyettävä puhumaan konkreettista paikallista kieltä. Koska ILPO-hanke ei kuitenkaan ollut varsinaisesti asukasvetoinen, on ruohonjuuritaso lopulta ehkä hieman harhaanjohtava termi sitä kuvaamaan. Osuvampaa olisi käyttää termiä *lähiosaajat*. Tässä ilmaisussa yhdistyvät paikallisen tason syvälinen tuntemus ja ammattimainen asiantunteva ote ongelmiin.

ILPO:n jäsenet:	Projektipäällikkö:
<p>Bändihuone Ennaltaehkäisevää Henkilökohtainen panos Homma hanskaan Huoli Hyvinvointi Ilkivaltadraama Jalkautumista Kimpajuttu Koiraihmiset Kuraattori Moottoripyörä ja hevoset Mummosta vaariin Mä tarjoo tilat Nuokkarilla Omin voimin Piipahtamaan Polkupyöräkausi Rappukäytävissä Reppujakelu Rummuttaa eteenpäin Ruohonjuuritaso Semmosta äksöniä Sivurakennuksen pihalla Soppatykki Sähköpostilla Tietoa kentältä Turvallinen koti Ulkomaalaisia Vanhempainyhdistyksen ihmiset Vapaamuotoisia Viikonloppuiltaisin Yhteistyöhäppeningiä Ympäristön kunnioittaminen</p>	<p>Aluetyöntekijä Asemakaavamuutos Asukasosallisuus voimavaraksi Asukasverkosto Budjetti Esikaupunkialueitten kerrostaloalueet Hallintokuntien rajat Hoitotoimi Irtaimistotavaraa Jatkosuunnittelu Kaupunginhallituksen perustama Keskusjohdon alla Kumppanuus Laadukas ympäristö Lähiörahasto Miljoonahanke Nelivuotistoimintajakso Omaleimaisuuden esille tuominen Painopisteasia Parannustoimi Perussuunnittelu Poismuutto kehyskuntiin Projektisuunnitelma Pysäköintikansi Strategia valmistelu Toimintakausi Toimintakertomuksia Turvallisuusstrategia Valmiusyksikkö Valtion taho Virkamiestyöryhmä Virkaporraasta pitkin Visio Yleissuunnitelma</p>

7.3 Ilkivallan tekijät ja syyt

Ilkivalta ei ole käsitteenä yksinkertainen ja sen määrittelyminen riippuu siitä, mistä näkökulmasta asiaa katsotaan ja kuka sitä määrittelee. Haastatteluissa toimijoiden kanssa keskusteltiin paljon siitä, mistä ilkivalta heidän mielestään johtuu ja ketkä sitä ensisijaisesti tekevät. Arviointitutkimuksen kannalta on tärkeää, mitä alueen toimijat pitävät ilkivaltana ja miten he sen näkevät: määrittelemällä ilkivaltaa he samalla määrittävät omaa toimintakenttäänsä ilkivallanehkäisyyssä.

Hankkeessa mukana olleet toimijat eivät pitäneet Jakomäkeä ilkivallan suhteen erityisen ongelmallinen alue suhteessa muihin. Monien mielestä ilkivaltaa esiintyy yhtäläillä muillakin alueilla. Toimijat määrittivät ilkivallan ennen kaikkea julkisten tai yksityisten paikkojen rikkomisena, töhrimisenä, sotkemisena ja roskaamisena (Kuva 6).



Kuva 6. ”Sarjatululta” Jakomäessä.

Se on kaikkea semmosta toimintaa, joka kohdistuu joko julkiseen, yhteiseen, verovaroin hankittuun tai sitten toisen omistuksessa olevaan tai toiseen ihmiseen [...] vahingontekona tai häiriöntekona... – Kimmo Kohvakka, ala-asteen johtokunnan puheenjohtaja, vanhempainyhdistys

Miten sen vois määritellä hienosti, ilkiavalta... Mieleen tulee aina ilkiavallasta mieleen semmonen, että tota, että niinku tuhotaan jotenkin yhteisiä niinku alueita tai tavaroita tai rakennuksia, niinku semmosella niinku tavalla, että jossa ei ole... ilkiavalta just että sillä ei ole mitään semmosta mieltä, että se tuntuu tarkoituksettomalta.

– Anne Hyrkäs, Koillisväylä-projekti

Ilkiavalta. Kallista lystiä (naurahtaen).

– Minna Revontuli, nuorisotalon työntekijä

Osa määritteli ilkiavallaksi myös häiriön aiheuttamisen. Monet nostivat esiin ilkiavallan kiusantekona ja ehkä tietynlaisena näyttämisenhaluna:

... ilkiavalta on sellasta joka niinku, sillä myös ehkä varmaan jollain tavalla pyritään herättämään huomiota, mutta se ei ole niinku semmosta positiivista huomiota vaan sillä kerjätään niinku semmosta, että katsokaa minä nyt tein näin. – Mari Vesterinen, koulukuraattori

Erilaisina ilkiavallan muotoina toimijat näkivät toisaalta satunnaisen ja toisinaan tahattomankin ilkiavallan ja toisaalta suunnitelmallisen ja tarkoituksellisen ilkiavallan:

No onhan siinä eroja. [...] ihminen on ajattelematon joskus ja voi rikkoa pullon tai jonkun roskiksen tai jotain vastaavaa. Se että tietysti ilkiavallaa on myös järjestelmällistä, että kun tuhotaan koulun ikkunoita vaikka, niin rikotaan ensiksi kamerat, ettei niitä voida kuvata tai suunnitellaan, että voidaan heittää kiviä tuolta metsästä, kamerat ei sinne yltä. Niin onhan siinä jo aika iso tasoero siihen, että joku rikottu pullo on tehty hetken mielijohteesta typeryksissään, ja sitten taas iso porukka tekee jotain tosi typerää ihan suunnitelmallisesti.

– Jyrki Rönkkö, leikkipuisto

Myös muiden ongelmien aiheuttaman pahan olon nähtiin tietyllä tavalla purkautuvan ilkiavallan kautta. Yhtenä ongelmana ilkiavallan suhteen pidettiin muiden ihmisten piittaamattomuutta, joka osaltaan vaikuttaa ilkiavallan esiintymiseen. Haastatellut arvelivat, että moni saattaa jatkaa ilkiavallan tekemistä, koska ei jää kiinni. Ilkiavallan nähtiin monissa tapauksissa johtuvan ajattelemattomuudesta ja piittaamattomuudesta, tai toisaalta erityisesti nuorten kohdalla myös halusta herättää huomiota. Moni toimijoista oli sitä mieltä, että ilkiavallantekijät eivät ajattele asia sen pidemmälle. Ehkä voisikin ajatella perimmäisenä lähtökohtana kunnioituksen yhteistä kohtaan puuttuvan. Siihen vaikuttanee toisaalta se, etteivät monetkaan koe aluetta omakseen ja toisaalta se, että huono ympäristö tietyllä tavalla

ruokkii itse itseään. Tästä päästään tietynlaiseen kehään, jossa ilkivalta vaikuttaa ympäristön viihtyisyyteen ja sen arvostukseen, joka vuorostaan taas vaikuttaa ilkivallan esiintymiseen.

Kun tuossa nyt on joku paikka pikkusen rikki tai se on epäsiistin näköinen niin sitä nyt voi potkia vähän enemmänkin. – Kimmo Kohvakka, ala-asteen johtokunnan puheenjohtaja, vanhempainyhdistys

...jos paikat on rikki ja töhryiset niin kyllä se lisää sitten niidenkin välinpitämättömyyttä, jotka ei ole siinä tekemässä näitä ilkivaltoja. Sitten välinpitämättömyys heijastuu sitten siinä, että tulee vähän hällä väliä meininki helposti... – Ismo Hämäläinen, Jakomäen kiinteistöt

Ilkivallan syitä pohdittaessa esiin nousi myös alkoholinkäyttö ja sen vaikutukset. Ilkivallan uskottiin monissa tapauksissa johtuvan siitä, että humalassa keksitään jotain järjetöntä, jonka seurauksia ei ajatella loppuun saakka. Toisaalta ongelmana pidettiin myös järkevän tekemisen puuttumista, joka saattaa sitten purkautua ilkivaltana. Toimijat kokivat monessa tapauksessa vaikeaksi ymmärtää, mitä motiiveja ilkivallantekojen taustalla on. Haasteensa ilkivallanehkäisyyden asettaakin motiivien puuttuminen tai niiden häilyvyys. Yhtenä ilkivallan kriteerinä voidaankin pitää tarkoituksettomuutta: se voi joissakin tapauksissa olla suunniteltua tai suunnitelmalista, mutta sillä ei silti varsinaisesti pyritä mihinkään. Motiivin puutteesta keskustelemme lisää luvussa 7.7.

Haastatteluisuissa toimijoilta kysyttiin suoraan, mistä he arvelevat ilkivallan johtuvan:

No mistä sä sitten itse luulet, että ilkivalta johtuu? – Riikka Nurminen

Nyt menit perimmäisten kysymysten ääreen (naurua), mitä siellä niitten nupissa liikkuu, mitkä tuota aina sitä tekee mutta. Siinä nyt voi olla syitä aika paljonkin, siis jos ajatellaan noin laajemmin. Että siinä voi olla ihan tämmöistä näyttämisenhalua tai sitten tämmöistä ylimääräistä energiaa ja mä luulen että yks on tämmöinen tuota sitten näillä, että pitää näyttää kavereille, koska hyvin harvoin tuolla yksikseen noissa taitaa ilkivaltaan osallistua, ei näy kellekään, mutta silloin kun on mitä isompi jengi niin sitten pitää näyttää, että mä nyt tässä teen tämmöistä ja sitä omaa heikkoa egoa tuoda esille sitten semmosella. Voihan siellä joskus olla sitten myöskin tämmöistä, että halutaan kohdistaa johonkin aggressiota ihan noin ylempään niinku virkavaltaa tai sanotaan nyt jos on joku josta on negatiivisia tuntemuksia, niin sitten siihen kohdistetaan. – Antti-Pekka Ihalainen, yläasteen rehtori

Käsitykset ilkvallan syistä jakoutuivat kolmeen – toki osittain päällekkäiseen – kategoriaan:

- 1) piittaamattomuus
- 2) valvonnan puute
- 3) pahoinvointi ja huono-osaisuus

Osa toimijoista oli sitä mieltä, että ilkvallalla ei ole mitään ”varsinaista syytä”, vaan sen tekijät ovat joko ajattelemattomia tai yksinkertaisesti piittaamattomia lähiympäristönsä suhteen. Sitä ei arvosteta, eikä siitä välitetä pitää huolta. Ilkvalta näyttää tuolloin olevan osa lähes ”normaalia” arkista ulkona liikkumista.

Varmaan ajattelemattomuudesta, että mä luulen että se ei ehkä ole, no se voi olla kyllä piittaamattomuuttakin, mutta mä näkisin näin että ne jotka sitä tekee niin ne ei ajattele sitä sen syvällisemmin, että ne vaan jostain syystä, onko se sitten tekemisen puutetta tai elämänsisällön köyhyyttä tai mitä se nyt on... – Sirpa Smed, Pohjoinen Klaari

Valvonnan puutteella toimijat eivät tarkoittaneet virallista kontrollia tai ILPO-projektin toimintaa, vaan kotoa lähtevää rajojen asettamisen puutumista. Nähtiin, että vanhemmat eivät tiedä lastensa tekemisistä, eivät välitä riittävästi, eivätkä puutu tilanteeseen jos jotakin on sattunut.

*No kyllä täällä varmaan osasyynä on se, että lapsia ei kotien toimesta valvota. Ne saa aika vapaasti niinku liikkua mihin aikaan vuorokaudesta tahansa, että kun me viime kesänä seurattiin sitä. Nyt mä en ole kerinnyt katsomaan, että onko tossa yöllä ollut porukkaa, mutta viime kesänä kun niitä ikkunoita paljon rikottiin, niin seurattiin sitten tosta valvontakamerasta. Täällä on siis tossa koulun rappusten edessä, mistä säkin tulit sisälle, niin siinä on niinku tollaset kuudes- ja seitsemäsluokkalaiset viettänyt öitä. Siis koko yön olleet. Välillä käyneet hakemassa lisää vaatetta jostakin kotoa ja tulleet taas takaisin siihen riehumaan.
– Eero Mäkinen, ala-asteen rehtori*

Keskeisinä ilkvallan syinä pidettiin myös yleistä pahoinvointia, joka konkretisoituu siinä, että pyritään herättämään huomiota. Turvattomuuden tunne kietoutuu osaltaan rajojen puutteeseen: elämällä ei ole selkeitä raameja. Vaikka Jakomäessä on panostettu paljon nuorisotoimintaan, haastateltavat kuitenkin pitivät myös mielekkään tekemisen puutetta yhtenä ilkvallan syinä.

Ilkivalta johtuu siitä että tietysti koetaan, että halutaan varmaan osaksi herättää huomiota, mutta johtuu se osaksi myös siitä että tota ei ole kaikilla asiat ihan hyvin. [...] onhan siinä joku syy minkä takia sitä ilkivaltaa tehdään ja se syy on se että ne lapset ja nuoret kokee semmosta niinku epäonnistumista ja tota semmosta, että ei ole turvallista olla missään joko ulkona tai kotona. – Mari Vesterinen, koulukuraattori

Kun me tuossa rehtorin kanssa juuri keskusteltiin asiaa niin kysymys on vähän se, että kun normaalisti ekaluokkalaisista kaksi kolmasosaa osaa jo auttavasti lukea kun ne tulee kouluun, niin meillä se on että ekaluokkalaisista kaksi, kolme osaa lukea auttavasti kun ne tulee kouluun. Ei tarvii mennä sen kauemmaksi kun niinku sieltä tulee sitten näistä samoista asioista taikka samoista, että kun pohditaan miks näin on, niin sieltä löytyy myöskin ne samat tekijät uskoisin vahvasti siihen että minkä takia hyvin helposti sitten ehkä jakomäkeläinen nuori tekee niinku tekee. – Kimmo Kohvakka, ala-asteen johtokunnan puheenjohtaja, vanhempainyhdistys

Vaikka haastateltavat olivat osin erimielisiä ilki-vallan syistä, on aineistosta tehty huomiota herättävä johtopäätös se, että kukaan haastateltavista tai kokousten osallistujista ei tuntunut ajattelevan, että ilki-vallan tekijät ovat *pahoja*. ”Pahuus” esiintyi keskusteluissa ainoastaan päinvastaista kautta: tekijät kenties *voivat pahoin*. Tämä tulkinta asettaa selkeät raamit sille, millä keinoilla ilki-valtaan tulisi puuttua. Karkeasti yleistäen voidaan sanoa, että jos kyse on pahoinvoinnista, keinoina ovat sosiaalinen puuttuminen, tuki ja mielekkään tekemisen järjestäminen. Jos taas toimijat näkisivät ilki-vallan johtuvan (nimensä mukaisesti) ilkeydestä, luonteviksi puuttumisen keinoiksi nousisivat tiukka kontrolli ja rangaistukset.

Haastatteluissa pohdittiin myös sitä, ketkä ilki-valtaa tekevät. Kenties oikeutetusti, nuoriso nousi lähes poikkeuksetta esiin tekijöistä puhuttaessa. Suurin osa haastatelluista kuitenkin pohti myös asian muita puolia.

No mun mielestä se on suurimmaksi osaksi nuoriso, että minkä laskee ilki-vallaksi niin se on kyllä nuorison tekemää. Että sitten tietysti on näitä tälläisiä, että on rapun oven laseja rikottu ja muuta, mutta niitä tekee aikuisetkin. Känniset aikuiset palaa baarista ja huomaa ettei ole avaimia, niin vetää reunuskivellä rapun oven lasin rikki ja sit ne menee soittamaan kaverin ovikelloa, että ne on aika monesti tämmösiä. – Virpi Hukka, aluepoliisi

No tietysti nyt sitten mustamaalataan näitä lapsia ja nuoria, mutta kyllä se vähän on sillä lailla, että jos sitä keskikaljaa otetaan, niin

joukossa tyhmyys tiivistyy, ja siinä sitten viikonloppuna onkin mukava kokeilla, että kuka sen kiven kauimmas heittää. Mut että varmasti pulloja rikkoo ja paikkoja töhrii ja roskaa ja muuta myös muun ikäiset ihmiset, että en enkä kohdistais kuitenkaan ihan sitä koko syyttävää sormea nuorisoa kohtaan. – Sirpa Smed, Pohjoinen Klaari

Kukaan haastatelluista ei kiistänyt nuorten roolia osana ilkivallasta, mikä osaltaan selittyy sillä, että ILPO-projektin painopisteeksi oli määritetty nimenomaan nuorisoon ja lapsiin vaikuttaminen. Tavoitteen perustelu toki oli pikemminkin se, että haluttiin vaikutuksia pitkällä aikaperspektiivillä, kuin se että juuri nuoriso olisi akuutisti ainut ilkivallan tekijä. Haastatteluissa myös aikuisten ongelmat – erityisesti alkoholi – nostettiin keskeiseen rooliin.

Onhan siellä seassa sitten näitä, vähän on mielenterveyspuolen avohoidokkeja, jotka tota touhuaa yhtä sun toista plus sitten näitä tota humalaisia ja päihteisiin rahaa tarvitsevat.
– Ismo Hämäläinen, Jakomäen kiinteistöt

... että Hannu Laakson mielestä toi polkupyöräteline on yleisavain, koska sillä pääsee kotiin jos oma avain on hukkunut (naurua).
– Eero Mäkinen, ala-asteen rehtori

Ilkivallalla nähtiin olevan myös monenlaisia sivuvaikutuksia, minkä vuoksi ilkivaltaan puuttumisen tärkeys korostuu entisestään. Ilkivalta aiheuttaa ylimääräisiä, turhia kustannuksia ja mielipahaa sille, jonka omaisuuteen ilkivalta kohdistuu tai sille, joka ei pysty käyttämään esimerkiksi jotain laitetta joka on rikottu. Lisäksi koulujen tai leikkipuiston toiminta saattaa kärsiä ilkivallan seurauksena. Epäviihtyisän ympäristön ajateltiin masentavan erityisesti niitä, jotka yrittävät pitää paikkoja kunnossa. Ilkivallan katsottiin myös aiheuttavan turvattomuutta ja jopa pelkoa, erityisesti vaikuttavan vanhusten uskallukseen liikkua alueella.

No miten, luuletko sä että sitten sillä voi semmosta turvattomuuden... voiko se aiheuttaa semmosta? – Riikka Nurminen

Ihan selkeesti, kyllä. Että kyllähän sen niinku näkee vanhemmissa ihmisissä etenkin, että kun se nuorisolauma mellastaa siinä ja niitä pulloja pauskotaan maahan ja siinä päristellään mopolla ympärää niin se jo pelkästään tuo niinku sitä turvattomuuden tunnetta vanhemmille asukkaille ja kenties muillekin. Että ei porukka uskalla sen nuorisojengin ohi kulkea siitä vaan ne kiertää sitten jostain kauempaa niille.
– Virpi Hukka, aluepoliisi

Taloudellisia tai sitten voi olla että joku toiminta kärsii jossain vaikka koululla tai puistossa, että tota... vaikuttaahan se positiivisestikin, että tota joku Itä-Helsingin lasi porskutta tuolla isolla liikevaihdolla (naurahtaan). [...] No ehkä ihmiset pelkää enemmän pimeään aikaan liikkua, varsinkin tietyillä alueilla ja onhan toi ostari aika masentavan näköinen ja ahdistava jopa välillä. Jos nyt paikat on paskana, niin ei se nyt ainakaan niitä nuoria niin mitenkään kannusta pitämään niitä hyvänä. – Jyrki Rönkkö, leikkipuiston työntekijä

No joo, ne on näitä juuri tällasta kehän ruokkimista siinä asiassa, että kun on ilkeävaltaa niin sillä tulee tällaista yleistä turvattomuudentunnetta, joka sitten ruokkii sitä ilmapiiriä, joka sitten lisää ilkeävaltaa ja niin pois päin. – Kimmo Kohvakka, ala-asteen johtokunnan puheenjohtaja, vanhempainyhdistys

Ilkeävallasta ja turvattomuudesta muodostuu myös helposti kierre, mikä tekee puuttumisesta erityisen tärkeää. Oikeilla toimilla kierre on mahdollista katkaista ja kääntää toisin päin. Viilhtyisä ympäristö houkuttelee ihmisiä liikkumaan ja näin sosiaalinen kontrolli paranee.

Suhteellisuudentajua ja asioiden tärkeysjärjestystä kartoitettiin pohtimalla haastatteluisia ilkeävallan ja väkivallan suhdetta. Kysymys oli tarkoituksellisesti hieman johdatteleva: sillä pyrittiin houkuttelemaan haastateltavia myöntämään, että ilkeävalta ei ehkä ole kaikkein suurin yhteiskunnallinen ongelma. Asia paljastui kuitenkin lähiosajien käsittelyssä monisyiseksi. Poliisin näkökulmasta tärkeysjärjestys oli melko selvä: ilkeävalta ja väkivalta ”marssivat eri rivistöillä”:

No tokihan sitä pidetään pienempänä pahana, että kyllähän aina väkivaltarikokset on aina niinku niitä vakavampia rikoksia, että se aiheuttaa enemmän pelkoa alueen asukkaissa, jos rupeaa alueella tapahtumaan väkivaltarikoksia. Että ilkeävaltaa pidetään semmosena hyvin pienenä ongelmana, se on vähän niinku hämähäkinseitti nurkassa, että ei se nyt niin kauheasti, pikkusen se haittaa, mutta ei pahasti. Kyllä ne vähän marssii eri rivistöillä. – Virpi Hukka, aluepoliisi

Moni muu haastateltava toi kuitenkin esiin, että suhde saattaa joskus olla monimutkaisempi:

Voi olla että samat henkilöt tekee molempia, mutta kyllä mä pitäisin niitä kuitenkin erillään sen väkivaltahomman. Se on ihan eri juttu. Kyllä nää nuoret ainakin tajuaa sen mikä on fyysinen koskemattomuus ja mikä on tuota sitten henkilön omaisuuteen ja ympäristöön

kohdistuva, että kyllä niillä on se suhteellisen selvänä. – Antti-Pekka Ihalainen, yläasteen rehtori

Ne menee vähän niinku sillei siinä kyllä käsi kädessä, että jos pelotellaan ja uhitellaan tuolla, niin onhan se henkilökohtaista ilkivaltaa ja se on väkivaltaa se uhittelukin, vaikka ei käytäisi niinku kiinni.
– Minna Revontuli, nuorisotalon työntekijä

No, se että helposti ilkivallasta voi tulla väkivaltaa, jos vaikka joku toinen menee estämään jotain toista tekemästä jotain tyhmyyttä.
– Mari Vesterinen, koulukuraattori

Yksi ilkivallan ja väkivallan (löyhän) sidoksen seurauksista on se, että osa ihmisistä taas ei uskalla lähteä mukaan ilkivallanehkäisyyteen. Tähän vaikuttaa osaltaan toimijoiden mainitsema tietynlainen alueen sisäinen kulttuuri, ettei muiden tekemisistä kannella tai niitä ilmianneta. Saatetaan pelätä kosta tai ei koeta omaksi asiaksi puuttua siihen mitä muut tekevät. Se, etteivät ihmiset ilmoita ilkivallasta vaikka sitä näkisivätkin, pienentää kiinnijäämisriskiä.

7.4 Uhkaava nuoriso?

Jakomäen ilkivallanehkäisyhanketta tarkasteltaessa nousee nuoriso esiin kahdestakin syystä. Ensinnäkin ilkivallasta syytetään usein nuoria, vaikka edellä osoitimmekin, että myös aikuiset syyllistyvät siihen. Toiseksi nuoret nähdään yhtenä hankkeen tärkeimmistä painopisteistä, sillä nuorten asenteisiin vaikuttaminen nähdään tärkeänä ilkivaltaa ehkäisevänä keinona, jolla on myös hyvin kauaskantoisia vaikutuksia. Haastatteluisissa pohdittiin nuorten kanssa toimimista: sitä, miten nuorisoon parhaiten saisi kontaktia. On tärkeää, että ilkivallan torjunnassa pystytään puhumaan sellaista kieltä, jota nuoretkin ymmärtävät. Toimijat pitivät nuorten kanssa kommunikointia pääosin melko mutkattomana (Kuva 7.).

No eroaako se jotenkin sitten niinku aikuisten tai lasten kanssa toimimisesta se nuorten kanssa toimiminen? – Riikka Nurminen

Ei mun mielestä, että jos niinku ajatellaan, että lähetään siitä että kunnioitetaan sitä kenen kanssa toimitaan yhteistyössä, niin miksi se poikkeaisi, ei ne mitään ulkoavaruuden olioita ne nuoret ole.
– Sirpa Smed, Pohjoinen Klaari

No nuoriso on vielä semmonen potentiaali, että ne voi vielä tavallaan muuttaa vähän niinku suuntaansa parempaan päin.

– Mari Vesterinen, koulukuraattori

Hankkeen seurauksena kontakti nuoriin oli parantunut, mistä aluepoliisin tarina on mainio esimerkki.

Kyllä mä olen nuorten kanssa siellä käynyt juttelemassa, että mitä tossa nyt kylillä aina nähnyt, että kun ne kokoontuu tosiaan koulun pihoihin tai muihin niin kyllä ne alkaa huomaamaan, että mä tunnen ne nimeltä. Niin kyllä ne on vähän aikaa aina kattonu sulle hitaasti, että hetkinen että toi kytty tietää mun nimenkin jo, että mistä sä mun nimen tiät (naurua), niin kyllä ne sitten... ja se niinku sulle pikkuhiljaa, että on saanut tosiaan kontaktia niihinkin.

– Virpi Hukka, aluepoliisi

Toimijat pitivät tärkeänä sitä, ettei nuoriin ja lapsiin suhtauduta vähätellen. Molemminpuolinen arvostus on edellytys vuorovaikutukselle.

Eihän nuoret ole tyhmiä eikä lapset. Ne tottakai ajattelee ettei heitä arvosteta tai niitä olosuhteita, missä he käy koulua tai viettää vapaa-aikaa. Että varmasti tämmönen paikkojen rikkominen ja muu lisääntyy. Se heijastuu se meidän arvomaailma siihen nuoriin ja lapsiin.

– Jyrki Rönkkö, leikkipuiston työntekijä



Kuva 7. Jakomäen aikuiset pystyvät kommunikoimaan paikallisten nuorten kanssa melko hyvin.

Nuorten oma näkemys ei haastatteluissa tullut esiin kuin välillisesti, aikuisten kertomusten kautta. Sitä kuvastaa edellä mainittu turhautuneisuus ja paha olo. Jakomäen toimintakulttuuri on hieman erilainen kuin monilla muilla alueilla: nuoriso on kiinnittynyt omaan alueeseensa melko tiiviisti, sekä hyvässä että pahassa. Marketta Itkonen ja Noora Ivonen (2004) tarkastelivat opinnäytetyössään ”Jakomäki on ihan slummi mesta, mutta ei se haittaa, se on ihan jees” ainekirjoitusaineiston valossa jakomäkeläisten nuorten käsityksiä omasta asuinlähiöstään. He tulivat tulokseen, että monien jakomäkeläisten nuorten mielestä Jakomäki on hyvä ja kohtalaisen turvallinen paikka asua. Nuoret pitivät Jakomäkeä ihan tavallisena kaupunginosana ja olivat yleisesti tyytyväisiä siihen. Positiivisia kommentteja saivat osakseen muun muassa koulu ja erilaiset vapaa-ajanviettomahdollisuudet. Negatiivisina puolina nuoret mainitsivat tylsyyden, kokoontumistilojen vähyyden sekä ”juopot”, jotka eivät kuitenkaan herättäneet nuorissa pelkoa, vaan heidät koettiin epämiellyttävänä asiana. Muutama mainitsi negatiivisina seikkoina muun muassa rauhattomuuden ja ilkeilyä.

Nuorten positiivisen näkemyksen vahvistaminen on yksi keskeinen haaste Jakomäessä. Osa ilkeilyä liittyy siihen, että alueella on huono itsetunto.

Niin, se on vähän samanlainen asia kun sen itsetunnon, yksilön itsetunnon kohottaminenkin, että se on yhtä vaikeaa asia, että hienosti oppikirjoissa sanotaan kaikenlaista itsetunnon kasvattamista voi tehdä niin ja näin, mutta tuota miten sen käytännössä viet ja millään sanoilahan se ei mene läpi sinällään, että lähetään sanomaan, että luodaan nyt tämmönen me-henki tässä simsalabim, että kyllä se on tuota niin moninaisten asioiden summa millä se saadaan sitten se vahvistumaan siihen suuntaan. Kysyt kyllä liian vaikeita (naurua).

– Antti-Pekka Ihalainen, yläasteen rehtori

Tästä keskustelemme laajemmin seuraavassa kappaleessa, joka käsittelee Jakomäen mainetta.

7.5 Paikan maine

Kuten edellä totesimme, toimijat eivät kokeneet, että Jakomäessä esiintyisi mitenkään erityisen paljon ilkeilyä muihin alueisiin verrattuna. Alueen taustan voi kuitenkin katsoa vaikuttavan siellä esiintyvään ilkeilyyn. Maineeseen saatetaan olla kyllästyneitä tai osalle se on saattanut toimia

lannistavana tekijänä omasta asuinalueesta huolehtimiseen. Sosiaalisten erityisryhmien, suuren yksinhuoltajien osuuden, korkean työttömyyden ja päihteiden käytön taas nähdään osaltaan vaikuttavan ihmisten käyttäytymiseen. Kaikkia ei kiinnosta ympäristöstä huolehtiminen ja toisilla taas saattaa olla tavallisen arjen pyörittämisessä liikaakin tekemistä, jolloin energiaa ei riitä enää asuinalueesta huolehtimiseen. Ympäristön vaikutusta ei välttämättä ymmärretä ja omien ongelmien keskeltä on vaikea havahtua puuttumaan ja vaikuttamaan johonkin, minkä ei koeta suoraan vaikuttavan omaan elämiseen.

Haastatteluissa keskusteltiin maineesta ja kysyttiin arvelevatko toimijat, että maineella on jotain merkitystä ilkeivallan yleisyyteen Jakomäessä:

Kyllä se varmaan on näin, että tavallaan se on ihan sikasiistiä asuu Jakomäessä, kun se on vähän semmoinen gangsta-mesta, jos nyt saadaan näin kärjistää, mutta tota noin niin kyllä se varmasti on niin, että tietyt henkilöt saattavat näin ajatella. – Sirpa Smed, Pohjoinen Klaari

Maineen historiasta oltiin varsin laajasti tietoisia, kuten myös siitä yleisesti ymmärretystä seikasta, että maine on luonteeltaan varsin sitkeä. Medialla on tapana ylläpitää sitä ”todellisista syistä” riippumatta, eikä se ihmisten mielissä helposti muutu. Paikan mainetta luonnehtiikin hyvin ilmaisu *stigma* (Hayden 2000): alueen saama leima muuttuu hyvin hitaasti, jos lainkaan. Maineen käsite on tyypillisesti sellainen, ettei se ole sidoksissa oma-kohtaisiin kokemuksiin, vaan saattaa elää omaa elämäänsä myös sellaisten ihmisten mielissä, joilla ei ole mitään kosketusta alueeseen, riippumatta todellisuudesta (Koskela ym. 2004: 43).

- *Mulla on se [Apu-lehti] tuolla toimistolla, mä voisin sen käydä kaivamassa. Se oli -73, otsikkona on että Jakomäki harkittu slummi. Eliikkä niinku se maine tulee sieltä. (Ira Tirinen)*
- *Ja viime joulukuulta sitten Iltalehden vastaava otsikko, kun oli pantu tota alueet inhottavuusjärjestykseen, niin Jakomäki voitti sen kilpailun. (Eero Mäkinen)*
- *Jes (naurua)*
- *Että mikään ei niinku sinänsä ole, ihmisten mielissä ei ole muuttunut.*
- *Mutta se että, mä oon törmännyt monta kertaa siihen, että semmoset ihmiset puhuu niinku negatiivisesti Jakomäestä, jotka ei ole koskaan käynytäkään täällä. (Paula Henttinen) (hyväksyvää myötäilyhyminää)*

Monet Jakomäen asukkaista ovat varmasti kohdanneet ennakkoluuloja aluetta kohtaan tai ovat ainakin kuulleet alueen maineesta. Oli se sitten tietoisesti muodostettu tai tiedostamattomasti kehittynyt on jakomäkeläisillä positiivinen, negatiivinen tai välinpitämätön suhde alueeseen. Jokainen jakomäkeläinen tiedostanee tietyllä tasolla asuvansa Jakomäessä. Myös jakomäkeläiset nuoret kokivat ikävänä median tavan kuvata aluetta ja sen luoman leiman, joka näkyy ihmisten asenteissa (Itkonen & Iivonen 2004). Nuoret kokivat myös, että leimaa pitivät yllä media sekä ihmiset jotka eivät itse asu alueella. Haastateltavista osa korosti maineen juuria Jakomäen värikkäässä menneisyydessä.

No se voidaan varmaan jakaa eri kerroksiin, että on se vanha väestö joka täällä on asunut, koska tää nyt oli rakennettu, kuuskytluvulla, tai sitten tota siitä vähän nuorempi nitten omat lapset, näitä sitten silloin kuuskytluvulla syntyneitä ja että tää on ehkä se osa, joka voi olla suurinkin osa sitten tästä koko porukasta, että pitää tätä aluetta niinku hyvin ja hyvänä, ja sitten on tää nuoris, joka tietysti hirveen helposti ottaa kaiken niinku median tuoman julkisuuden ja kaiken semmosen semmosenä siistinä juttuna, että kun tää gansta-kulttuuri ja rap-musiikki kaikki tämmönen niinku ruokkii tätä tällasta käyttäytymistä niin se on sitten makeeta, vedetään housut puoleen perseeseen ja rikotaan jotain ja tää on bronx, sitähan se on.

– Jyrki Rönkkö, leikkipuiston työntekijä

Kysyttäessä haastateltavien mielipidettä Jakomäestä toi suurin osa esiin sen, ettei Jakomäki ole sen kummoisempi paikka kuin mikä tahansa muukaan. Alueen nähtiin muuttuneen ja rauhoittuneen. Hyvinä seikkoina pidettiin erityisesti luonnonläheisyyttä ja väljää rakentamista (Kuva 8). Jakomäen omaleimaisuus ja sosiaalisen ympäristön luomat haasteet ymmärrettiin ja tiedostettiin, mutta niitä ei pidetty sen suurempana ongelmana. Aluetta pidettiin viihtyisänä, mutta osa haastatelluista nosti esiin myös sen rähjäisyyden. Haasteita nähtiin luovan erityisesti suuren maahanmuuttajataustaisten määrän, korkean työttömyyden, päihteiden käytön sekä aikuisten käyttäytymisellään antaman huonon esimerkin lapsille ja nuorille. Kaiken kaikkiaan haastateltavien ajatukset Jakomäestä voisi kiteyttää näkemykseen, jonka mukaan Jakomäki ei ole lähionä niitä kaikkein puhtoisimpia, mutta toisaalta ei kaikkein hurjimpiakaan.

No onko sun mielestä se, kun mainitsit sen Jakomäen maineen niin onko se ansaittu tai vastaako se todellisuutta? – Riikka Nurminen

No ei mun mielestä nykyään vastaa. Mä en tiedä sitä mitä se on ollu sitten silloin hurjina vuosin, mistä kaikki puhuu, että just nää, että kun ne suuret ikäluokat kasvoi siellä ja oli vaan nää vuokrakasarmit ja siellä porukkaa ja ei ollu oikeestaan.. sitten niinku räjähti kaikki käsiin tavallaan, että se on mulle sillä tavalla vierasta, että se mitä mä tunnen niinku Jakomäestä niin se on tämmönen vanheneva rauhallinen lähiö. Siellä on se ostoskeskus, missä pyörii ne vanhat pultsarit ja tota, että mulla ei ole mikään semmonen että mä pelkäisin mennä Jakomäkeen. – Anne Hyrkäs, Koillisväylä-projekti



Kuva 8. Jakomäki on asuinympäristönä luonnonläheinen ja kaunis.

Jakomäen maine nousi erikseen kysymättä esiin kaikissa haastatteluisa samoin kuin aika ajoin kokouksissakin. Maineen koettiin vaikuttavan ihmisten asenteisiin niin alueen ulkopuolella kuin sen sisälläkin. Muiden mielikuvat alueesta saattavat saada siellä asuvatkin ajattelemaan alueestaan maineen mukaan ja heikentää alueellista identiteettiä, vaikka tietäisivät todellisuuden olevan toisenlainen. Toisaalta taas maine saattaa innostaa alueen kehittämiseen ja mainetta vastaan taistelemiseen ja näin ollen vahvistaa yhteisöllisyyttä (Tani 2001: 145).

... sinne on hakeutunu töihin sellasia ihmisiä, jotka haluaa tehdä siellä yhdessä, Jakomäessä nimenomaan töitä. Ne on jotenkin hirveen sitoutuneita sinne, mitä mulla on niinku koulun puolelta kokemusta tai muitakin työntekijöitä, jotain tämmösiä lähiötyöntekijöitä. Siellä on semmosia, jotka niinku haluaa olla siellä Jakomäessä töissä, haluaa tehdä toistensa kanssa töitä ja haluaa niinku jotenkin olla välittämättä siitä Jakomäki-maineesta. – Anne Hyrkäs, Koillisväylä-projekti

Alueella esiintyvä ilkivalta saattaa ruokkia ennestään huonoa mainetta ja vaikuttaa ihmisten mielipiteisiin. Jakomäen toimijoiden keskuudessa nousi aika ajoin esiin maineen vaikutus asukkaiden asenteisiin ja alueen vetovoimaisuuteen. Jakomäen ilkivallanehkäisyhankkeessa onkin pyritty erilaisten toimien kautta parantamaan alueen mainetta ja siitä muodostettavia mielikuvia. Hankkeen tapahtumista on pyritty tiedottamaan sekä alueen ulkopuolelle että asukkaille. Lehtijutuissa ja esimerkiksi erilaisissa tapahtumissa on tietoisesti tuotu esiin hyviä asioita Jakomäestä ja pyritty välttämään vanhan huonon maineen mainitsemista ja sen puolustelua. Parempana keinona nähtiin juuri tehdyistä parannuksista ja tapahtumista kertominen.

No en mä tiedä, mun mielestä sitä pidetään niinku sillein kauheesti tuolla niinku tapetilla noissa tiedotusvälineissä ja sitten on näitä elokuvia Nousukausi ja muuta, että ei se sillä tavalla ole sen enemmän ansaittu kun Myllypurossa tai Kontulassa tai Vuosaaressakaan. [...] Niin että sitä vähän liioitellaan ja sitä pidetään yllä, että se on semmonen kaupunkilegenda. – Jyrki Rönkkö, leikkipuiston työntekijä

Osa haastatelluista oli sitä mieltä, ettei maineella ole vaikutusta ilkivallan esiintymiseen. Toiset taas näkivät maineen ja ilkivallan esiintymisen välillä mahdollisen yhteyden. Ajateltiin, että ilkivallalla saatettaisiin vahvistaa mainetta ja pitää yllä imagoa, että Jakomäki on räväkämpinen kaupunginosa kuin joku muu. Maine nousikin esiin myös tästä näkökulmasta. Osa haastatelluista koki, että maine voi vaikuttaa ihmisten asenteisiin niin, ettei omasta alueesta viitsitä välittää ja pitää huolta. Haastattelussa nousi esiin näkökulma, että erityisesti nuorten keskuudessa maine saattaa toimia tietynlaisena lannistavana tekijänä tai tekosyynä välinpitämättömyyteen, ettei millään ole väliä.

Voiko se olla niin että jakomäkeläinen nuori haluaa vahvistaa sitä mainetta ja pitää yllä niinku tavallaan yllä sellasta imagoa, että Jakomäki on niinku räväkämpinen kaupunginosa kuin joku muu ja vaikuttaako se sitten niin, että tänne tullaan sitten muualta ehkä. Joku käsitys, että

tuota täällä kun on muutenkin sitten tuota reipasta meininkiä niin tänne tullaan sitten nuoriso pitämään hauskaa ilkvallan merkeissä.

– Kimmo Kohvakka, ala-asteen johtokunnan puheenjohtaja, vanhempainyhdistys

Oon mä kuullu joskus semmosen lausahduksen, että mitä väliä sillä on, täähän on Jakomäki.

– Paula Henttinen, talotoimikunnan puheenjohtaja

Medialla on merkittävä rooli maineen muodostuksessa ja sen ylläpitämisessä. Yksittäiset negatiiviset asiat voivat muodostaa tai vahvistaa huonoa mainetta, josta voi olla hyvin vaikea päästä eroon. Jakomäessä arveltiin medialla olleen suuri vaikutus aikoinaan alueen maineen muodostumiselle ja sille, että maine on säilynyt edelleen. Mediaa pidettiin negatiivishakuisena ja koettiin, että Jakomäen ollessa kyseessä kirjoitetaan usein herkemmin negatiivisista seikoista.

Jakomäki sai sen huonon maineen silloin 70-luvulla, niin se että vaikka tää yhteisö on muuttunut siitä niin se, että huonoa mainetta on hirveän vaikea saada niinku puhdistettua, mutta sitten taas jos niinku jotain hyvää on niin sitäkään ei meinaa niinku saada sillei tuotua julki, että meillä on nyt tää paremmin kuin esimerkiksi Töölössä tai niin... Ja se minkä mä oon niinku pistäny merkille niin toi lehdistö esimerkiksi, jos ne kirjoittaa Jakomäestä jotakin niin se on kissan kokoisin kirjaimin, että Jakomäessä tapahtu sitä ja sitä, mutta sit jos on tosiaan jossain Töölössä tai Eirassa tai muualla niin hyvä, että suurennuslasin kanssa näät sen lehdestä että on jotain tapahtunut.

– Paula Henttinen, talotoimikunnan puheenjohtaja

Kyllähän se tietysti jonkun verran on muuttunu, kun sitä on yritetty muuttaa monellakin taholla, mutta se ilmeisesti se maine elää kauempänä tuolla maakunnissa (naurua) sitkeämpänä kuin lähempänä, että tuota onhan se nyt muuttunu positiiviseen suuntaan ilman muuta, ei sitä voi sanoa, mutta se semmonen pohjamaine tuntuu että se tuolla maakunnissa elää enemmän kuin täällä.

– Antti-Pekka Ihalainen, yläasteen rehtori

Näkyvyyden koettiin olevan myös kaksiteräinen miekka: kun Jakomäen ilkvallanehkäisyhankkeesta puhutaan, saattavat ihmiset ajatella alueella olevan erityisen paljon ilkvallaa, vaikei niin olisikaan. Toisaalta se tuo esiin myös sitä, että ihmiset välittävät alueestaan ja että Jakomäessä on lähdetty puuttumaan asioihin. Useimmiten hanketta koskevan kirjoittelun koettiin kuitenkin olevan oikeudenmukaista ja asiallista.

No luuletko sä että sitten tuosta ILPON näkyvyydestä on hyötyä tai haittaa? – Riikka Nurminen

Se on kaksteränen miekka vähän. Ensimmäkin siinä voi ajatella sitten näin, että siellä on niin paljon sitä että tarvitaan tommonen oma projekti koko ajan päälle, että siellä on tosiaan tämmöseen tarvetta, semmonenhan siitä syntyy ehkä noi osalle ja se ruokkii sitä maineen, huonon maineen ylläpitämistä, mutta sit toisaalta on tietysti ne jotka paneutuu asiaan enempi ja sit jos ne ymmärtää sen että tässä on tämmönen verkosto, jolla sinällään ei ole ja toiminta ei ole tämmöstä, miten nyt sanoisin, akuuttiin puuttumista vaan tää on tämmöstä ennaltaehkäisevämpää toimintaa ja muuta niin silloinhan se on ihan ok. Mutta kun tässä on aina se, että miten toi tavallinen lukija esimerkiksi käsittelee ja ymmärtää tän, niin siinä on kaksteränen.

– Antti-Pekka Ihalainen, yläasteen rehtori

Jakomäen maine ja sen vaikutus ilkevaltaan näkyy myös ilkevallanehkäisyhankkeen toiminnassa. ”Kaksiteräisyyden” tiedostamisesta huolimatta yhtenä keskeisenä tavoitteena on ollut lisätä alueesta ja sen tapahtumista tiedottamista ja sillä tavalla samalla parantaa Jakomäen mainetta. Lisäämällä alueen ulkopuolella asuvien ihmisten tietoisuutta Jakomäestä ja alueella asuvien ymmärrystä omasta alueestaan voidaan ihmiset saada ymmärtämään alueen tärkeys ja ainutlaatuisuus. Positiivisen kuvan luominen alueesta auttaa sen ymmärtämistä ja arvostamista ja sen myötä taas edistää alueeseen kiinnittymistä (Paasi 1998).

7.6 Paikka omaksi

Ihmisten taustoilla ja kokemuksilla on vaikutuksensa siihen, miten alueellinen identiteetti muodostuu ja millaisena alue koetaan. Alueellista identiteettiä toimijat uskovat olevan sekä positiivisessa että negatiivisessa mielessä. Negatiivisena ilmenemisenä voidaan pitää esimerkiksi sitä, etteivät ihmiset halua kaikissa tilanteissa kertoa olevansa Jakomäestä. Aluetta pidetään pienenä ja toimijat uskovat asukkaiden tuntevan siten toisensa melko hyvin. Tämän ajatellaan olevan tekijä, joka lisää yhteenkuuluvuuden tunnetta, osallistumista ja välittämistä. Toimijat mainitsevat alueellista me-henkeä löytyvän, vaikka toisaalta osan asukkaista koetaan suhtautuvan hyvin välinpitämättömästi alueeseensa.

Kyllä aika hyvin mun mielestä, on näitä talotoimikuntia ja muita, niin kyllä huomaa, että niillä on ainakin rajustikin semmosta me-henkeä,

mutta tietysti siellä on yksi lannistava piirre se, että hei tähän on vaan Jakomäki. Tavallaan sitten porukka itsekin lannistaa itse itseensä.
– Virpi Hukka, aluepoliisi

Mun mielestä tää on aika kiinteä paikka, tää on niinku kokonaan oma kulttuuri, että täällä on hirveen vahvasti mun mielestä me-henki.– Minna Revontuli, nuorisotalo

Monet Jakomäen toimijoista olivat sitä mieltä, että jakomäkeläiset nuoret identifioituvat jollain tapaa alueeseensa, mutta sisällöltään identifioituminen saattaa olla hyvinkin erilaista. Osa saattaa kokea Jakomäen hurjan maineen jollain tapaa ”siistinä” asiana. Toisaalta nuoret saattavat kokea Jakomäen heidän alueekseen, jota he haluavat puolustaa, joskin usein omalla tavallaan.

Mun käsittääkseni sitä [alueellista identiteettiä] on molempiin suuntiin. On negatiivista ilmenemistä ja on positiivista. [...] mä luulen että tuota kuitenkin enemmistöllä on tämmönen Jakomäki-henki jossakin muodossa, koska he tuntee kaikki melkein toisensa jotakin kautta ja sit tuota sitä kautta heillä on tämmönen yhteenkuuluvaisuudentunne. Mä luulen että se on kuitenkin se voimakkain sekä hyvässä että myöskin sitten negatiivisissa asioissa [...] kyllä mä luulen, että siinä on joku tämmönen Jakomäki-me-henki nuorilla suurimalla osalla, että he tuntee tavallaan yhteenkuuluvaisuutta ja samalla sitä kautta jonkinlaista turvallisuudentunnetta tulee, että semmosta on kuitenkin, että se on se positiivinen puoli pinnalla enempi. – Antti-Pekka Ihalainen, yläasteen rehtori

Nuorten elämä pyörii myös aikuisten elämää enemmän juuri omalla asuinalueella. Niinpä asuinalueen merkitys on heille erityisen tärkeä ja he vuorostaan asuinalueen kannalta merkittävä joukko. Mervi Ilmonen (1991) on pyrkinyt tutkimuksessa *Elämää betonissa. Varhaisnuorten asuin- ympäristöt pääkaupunkiseudulla* tarkastelemaan nuorten tyytymättömyyttä asuin ympäristöihinsä. Hän viittaa väitteisiin, joiden mukaan lähiöissä esiintyvä nuorten vandalismi johtuu tyytymättömyydestä. Vandalismin ja asuin ympäristön suhde ei kuitenkaan ole yksiselitteinen, eikä hän näe köyhän fyysisen ympäristön aiheuttavan suoraan asosiaalista käytöstä tai päinvastoin. Hän toteaaakin nuorille sosiaalisen todellisuuden olevan fyysistä merkittävämpi. Ihmissuhteet ovat nuorille fyysistä ympäristöä tärkeämpiä ja ympäristö saakin symbolisia merkityssisältöjä lähinnä kavereiden kautta. Ilmonen havaitsi nuorten ilmaisevan kielteisiä tunteitaan asuinalueitaan kohtaan avoimesti. Nuoret eivät ole samassa mielessä sitoutuneita

ympäristöön kuin aikuiset, eivätkä he olleet valinneet asuinalueutta lopulliseksi asuinalueekseen (Ilmonen 1991: 116–117).

Jakomäessä merkittäviä toimijoita nuorten alueellisen identiteetin vahvistamisessa ovat koulu ja nuorisotalo. Ei pelkästään siksi, että niiden kautta nuorten asenteisiin voidaan pyrkiä vaikuttamaan, vaan myös siksi että ne ovat heille itselleen tärkeitä paikkoja ja niissä työskentelevät merkittäviä toimijoita heidän elämässään (vrt. Ikonen & Ivonen 2004). Nuoret viettävät melko suuren osan ajastaan koulussa ja kavereidensa kanssa esimerkiksi juuri nuorisotalolla. Koulut nähdään hyvänä puolueettomana väylänä lähteä lähestymään nuoria. Jos halutaan tavoittaa kaikki nuoret, koetaan koulujen olevan avainasemassa. Myös nuorisotalon rooli nähdään merkittävänä nuorten alueellisen identiteetin muodostamisessa ja vahvistamisessa. Nuorisotalolla kuitenkin käy melko pieni osa alueen nuorista, eikä sillä näin ollen tavoiteta suuria joukkoja. Nuorisotalo koetaan alueella kuitenkin tärkeänä väylänä nuorten kanssa toimimisessa ja sen tekemää työtä pidetään hyvänä ja tärkeänä nuorten ja heidän alueellisen identiteetinsä kannalta.

No miten sä luulet että sit niinku esimerkiks nuorten semmosta alueesta välittämistä voitais sit lisätä? – Riikka Nurminen

No enempi siis vois varmaan niinku koulussa, esimerkiks siellä, onko se nyt, meikäläisen kouluaikaan se oli ympäristöoppi, mutta onko se nyt sitten, mitä se on tänä päivänä se ympäristöoppi, niin just tämmösisä niinku sanotaan että lähtis niinku niitten nuorten kanssa sullein, kyllä siinä nyt opettaja pärjää, jos se ottaa siihen jonkun avustajan tai tämmösen näin niin sen yhden luokkansa kanssa, että lähtis niinku tänne. Mä en tiedä pidetäänkö nykyisin enää koulussa semmosia tota noin niin, että tutustutaan tavallaan niinku siihen ja siinä vois just sitten niinku mainita sitä, että täällä on nyt näin nättiä kun täällä ei ole tehty mitään pahaa, mutta kattokaan minkälaista täällä on, kun täällä on tehty. – Paula Henttinen, talotoimikunnan puheenjohtaja

Jakomäen toimijat kokivat, että aikuisten epäsosiaalinen käytös ja vanhempien välinpitämättömyys siirtyy myös lapsiin ja nuoriin. Heidän mielestään olisi tärkeää, että välittäminen lähtisi vanhemmilta ja muilta alueen aikuisilta. Toimijat kokivat, että he voivat omalla toiminnallaan osoittaa, että alueella on aikuisia, jotka välittävät nuorista. Toisaalta tärkeäksi nähtiin vanhempien saaminen mukaan alueesta huolehtimiseen ja mukaan erilaisiin tapahtumiin lastensa kanssa. Jakomäen toimijat kokivat nuorten alueellisen identiteetin vahvistamisessa ja heidän alueesta välittämisen

lisäämisessään tärkeänä asennekasvatuksen ja valistamisen. Vaikka tiettyjen nuorten keskuudessa havaittiin ”ette te meille mitään mahda” -asennetta, koettiin pitkäjänteisellä asenteisiin vaikuttavalla työllä olevan loppujen lopuksi paremmat onnistumisen mahdollisuudet. Keinona lisätä nuorten alueesta välittämistä ja vähentää ilkivaltaa nähtiin nuorten ottaminen mukaan toimintaan ja heidän kanssaan keskusteleminen. Yhteisten tapahtumien kautta koettiin voivan lisätä alueeseen kuulumisen tunnetta niin että nuoret kokevat kuuluvansa johonkin ryhmään. Tällöin ollaan oikeasti kanssakäymisissä nuorten kanssa, eikä ainoastaan ohiteta kadulla.

Otetaan vilpittömästi heidät mukaan arvokkaina toimijoina ja heidän mielipiteensä ja niin edespäin, että ei pidetä heitä semmosina aivottomina idiootteina vaan kunnioitetaan ja pistetään myös heidät miettimään, että mitä asioille voisi tehdä. – Sirpa Smed, Pohjoinen Klaari

Valistamalla nuoria ja saamalla heidän ajattelemaan alueen hyvinvointia voidaan korostaa paikan merkityksiä ja saada nuoret siten arvostamaan aluettaan ja ymmärtämään sen merkitystä. Tällä tavoin voidaankin ehkä saada sitoutettua nuoria omaan asuinalueeseensa. Alueellinen identiteetti edesauttaa lähiympäristöstä huolehtimista ja vastuun kantamista. Erityisen merkittävää tämä on juuri lasten ja nuorten näkökulmasta. Siksi käsite ei ole rikosentorjunnan näkökulmasta lainkaan yhdentekevä: ikivallan ehkäisyn onnistuminen on kiinni siitä, miten vahva alueellinen identiteetti asukkailla on (Newman 1972). Usein vahva alueellinen identiteetti myös parantaa turvallisuudentunnetta ja madaltaa puuttumiskynnystä (Koskela 1997).

7.7. Tilaisuus tekee varkaan?

Seuraavaksi lähdemme purkamaan ILPO-hanketta *tilannetorjunnan* näkökulmasta. Tilannetorjunta on rikosentorjunnan yksi strategia, jonka tavoitteena on hillitä tai ehkäistä rikoksia fyysisistä ympäristöä muokkaamalla ja valvontaa lisäämällä (esim. Clarke 1992, Felson & Clarke 1998). Tilannetorjunnan keskeisen perustan muodostaa rutiiniaktiiviteettiteoria: eräänlainen päättelymalli, joka lähtee siitä, että rikos tarvitsee toteutukseen kolme tekijää: motivoituneen tekijän, otollisen kohteen sekä valvonnan puutteen. Rutiiniaktiiviteettiteoria ei varsinaisesti pyri selittämään rikollisuuden motiiveja tai teorian perustana olevien kolmen tekijän laajempia sosiaalisia yhteyksiä (Walklate 2003: 40).

Asiaa on mielekkäintä lähteä purkamaan pala palalta. Motivoituneen tekijä kysymys lienee ilkeimmän tapauksessa kaikkein haasteellisin osa mallia. Kuten edellä totesimme, ilkeimmän syytä on monia. Mikään niistä ei kuitenkaan kietoudu varsinaisesti minkäänlaiseen motiiviin. Ilkeimmältä onkin jopa määritelmällisesti sellainen ”rikos”, jolla ei ole motiivia. Siksi sitä on usein vaikea ymmärtää.

Jotenkin mä vielä ymmärrän, että jos pitää saada piikkiä ja sulla ei ole rahaa yhtään niin sä oot epätoivonen niin jos nyt rikkoo kolme neljä lukkoa ja vie jonkun meidän asukkaan omaisuutta niin, mehän ei sitä asukkaan omaisuutta asukkaalle korvata, että siinä on vielä joku motiivi, mutta tää tämmönen niinku silmitön rikkominen niin vaikea ollu keksiä sille, että mikä on sen motiivi. Onko se vaan sitten paha olo vai onko se muodikasta. En mä tiedä.

– Ismo Hämmäläinen, Jakomäen kiinteistöt

Jos oletetaan, että ilkeimmän tekijällä ei ole motiivia, on tällaisen ymmärryksen etsimisestä luovuttava. Motiivin sijaan on mielekkäämpää puhua syistä. Niitä taas, kuten edellä totesimme, on monia erilaisia, mutta toisiinsa kietoutuvia: kotien huonot olot, yleinen pahoinvointi, alkoholi- ja mielenterveysongelmat, turhautuneisuus tai mielekkään tekemisen puute. Mikään näistä ei ole sellainen, johon fyysisen ympäristön suunnitteluun perustuvalla rikoksentorjunnalla pystyttäisiin merkittävästi vaikuttamaan.

Rikollisuus voi kuitenkin lisääntyä ilman, että rikollisten määrä tai rikosentekijän motivaatio rikoksen tekoon kasvaa, jos rikostilaisuudet kasvavat, eli otollisia kohteita on helppo löytää. Rikollisuuden kasvun keskeisenä selityksenä nähdäänkin olevan rikostilaisuuksien lisääntyminen, etenkin omaisuusrikoksissa. Elintason mukanaan tuoma kulutushyödykkeiden määrän kasvu ja liikkuvuuden ja kaupungistumisen tuoma valvonnan väheneminen ovat luoneet rikosentekijöille enemmän mahdollisuuksia rikokseen (Felson & Clarke 1998: 4–5; *Turvallisuustalkoot* 1999: 4). Voidaan pohtia, miten paljon ilkeimmän määrään vaikuttavat otolliset kohteet. Haastattelussa asiaa lähestyttiin pohtimalla mitkä tekijät Jakomäen fyysisessä ympäristössä voisivat olla sellaisia, jotka ikään kuin ”tuottavat” ilkeimtaa. Syytä ei oikein tuntunut löytyvän.

Voi osittain olla että noi silloin aikanaan rakennetut valtavat rakennukset ja niiden pihat ja ympäristöt ei ainakaan ole tuota ollu silloin alkuun, en tiedä nyt kun ne saneerataan ja ehostetaan kaikki, niin ehkä se jo se, mutta mä luulen että se tuota semmonen karu ympäristö

*ja noin se on semmonen seikka, joka tuota sitten ainakin osissa on saat-
tanu ruokkia sitä että, kun on niin mälsää niin pannaan lisää mälsäks,
että vähän sen tyyppinen se on voinu olla.*

– Antti-Pekka Ihalainen, yläasteen rehtori

*Ei minusta kyllä fyysisessä juurikaan pitäis olla, että kyllä mä luulisin
kyllä että jokin ydinkeskustan tota olot niinku ahdistaisi enemmän
ihmisiä ja aiheuttaisi sitten semmosta pahoinvointia kuin tämmönen
Jakomäen lähiö, jossa itse asiassa rakentaminen on hyvin väljää ja
paljon oleskelualueita ja maisema on suorastaan niinku miellyttävä.*

– Ismo Hämäläinen, Jakomäen kiinteistöt

Niin sanottuja otollisia kohteita näytti löytyvän aina tarpeen mukaan. Esiin nousi erityisesti koulun ikkunoiden rikkominen. Sitä pidettiin suurena ongelmana, joka aiheuttaa paljon kuluja. Toisinaan niitä on rikottu oikein urakalla ja rikkominen on saanut erilaisia muotoja. Rikoksentorjujien keinojen kehittyessä myös ilkvallan tekijöiden keinot ovat kehittyneet.

– *Ilkvallasta tuli sen verran mieleen, että nyt ne on kehittänyt
kameroista huolimatta tämmösen etäikkunanrikkomisen, että heitetään
tuolta mäeltä niitä isoja jumppasalin ikkunoita rikki, että tota. Ei näy
kameroissa yhtään mitään, mutta seitsemän ikkunaa oli mennyt tässä.*
(Eero Mäkinen)

– Voi ei! (useampi)

– *Eripuolilta, että sieltä takaa sitten tota niin ne kuvistuokan
päädtyt ja sivurakennuksen puolelta kanssa ovi-ikkuna rikki saman
viikonvaihteen aikana.*

– *En mä tiedä, meillä oli teillä suunnittelupalaveri, ennen joulua ja
mä tulin sinne ja ilmoitin näille, kun siellä oli lasitusfirman auto. Mä,
että jaa ketäs tässä, siinä oli teidän kouluisäntä siinä, mä että ketäs
nää on, ei olekaan näitä poikia näkynyt täällä paljoa. Siellä oli men-
nyt seitsemän kappaletta teidän koulussanne niitä ikkunoita rikki ja
niitä helkkarin kalliita ruokalan niitä isoja, että onko mitään käsitystä
näkykö ne missään kamerassa.* (Ira Tirinen)

– *Kamerat on ollu pois päältä varmaan*
(Antti-Pekka Ihalainen) (naurua)

– *Ei ole sentään varastettu kameroita* (Virpi Hukka)

Kolmanneksi voidaan pohtia riittävää valvontaa, jota edellinen esimerkki jo sivusi. Valvonnalla voidaan tarkoittaa ketä tahansa paikalla olevaa ihmistä, joka läsnäolollaan saa rikoksentekijän jättämään rikoksen tekemättä.

Kyseessä ei tarvitse olla poliisi tai vartija, vaan valvonnan voi muodostaa kuka tahansa paikalla tai tarpeeksi lähellä oleva henkilö. Valvonta onkin usein huomaamatonta ja tahatonta, mutta sillä on suuri rikoksia estävä vaikutus. Jos valvonta puuttuu, on erittäin suuri riski, että rikos tapahtuu. Valvonnan puutteesta ei Jakomäkeä ainakaan voi syyttää: se lienee yksi niistä asuinalueista Helsingissä, joilla valvontakameroiden määrä on suurin (Kuva 9.).



Kuva 9. Jakomäki on yksi Helsingin valvotuimpia asuinalueita.

Osa haastatelluista tuntui suhtautuvan skeptisesti valvonnan rooliin ilki-vallan ehkäisyssä. Tällöin oli kuitenkin usein puhe nimenomaan juuri teknisestä valvonnasta – esimerkiksi valvontakameroista.

No sitten siellä lisättiin valvontaa, kameravalvontaa ja tämän tyyppistä asiaa, mutta se vähän tuntuu siltä niinku... minä en itse hirveesti usko siihen, että tommonen valvonnan lisääminen sinällänsä välttämättä poistaa niitä tekijöitä. Se on ehkä semmonen asia, mikä on koulun ja kodin yhteistyötä, pitäis tehdä siinä asiassa enemmän...
– Kimmo Kohvakka, ala-asteen johtokunnan puheenjohtaja, vanhempainyhdistys

Tosta rikottiin meinaan viime kesänä valvontakamera, jota ei saatu sitten jostain kumman syystä niinku mitenkään korjattua, vaikka tekijätkin on selvillä. Se näyttäis ton pihan niin hyvin tosta, että kuka siinä on ollut rikkomassa. – Eero Mäkinen, ala-asteen rehtori

Valvontakamerat tuntuivat joissakin tapauksissa auttavan rikosten selvittämisessä, mutta niiden voima ei ollut aukoton. Toisaalta kamerat myös vaikuttivat provosoivan ilkeiden tekijöitä: niitä yritettiin ja joskus onnistuttiinkin vahingoittamaan (Kuva 10). Yleisesti on todettu, että tilan-
torjunnan ongelmana on, että rikollisuus voi siirtyä jonnekin muualle, johonkin muuhun aikaan, muiksi rikostyypeiksi tai rikollisuus voi korvautua jollain toisella rikollisuudella (Törrönen & Korander 2004). Toisaalta toimilla voidaan saada vaikutuksia myös laajemmalla alueella, eri rikostyyppisiin ja aikoihin kuin alun perin oli suunniteltu (Felson & Clarke 1998: 23–25; *Rikoksentorjunnan rakentaminen* 2001: 30–33). Ilkeiden kohdalla nämä logiikat eivät tunnu pätevän: esimerkiksi valvontakamerat, joiden ongelma helposti on se, että ne siirtävät rikollisuutta muualle, olivat Jakomäessä ilkeiden kohteita – tai ”haaste”: jotakin, jota pyritään välttämään heittämällä kivi kauempaa. Ilkeiltä ei myöskään juuri lainkaan korvautu muulla rikollisuudella: sitä joko esiintyy tai ei esiinny.



Kuva 10. Valvontakameroihin on kohdistettu aggression purkauksia koulun pihalla.

Rikoksantorjuntapolitiikan perustana oleva rationaalisen valinnan teoria ei myöskään tunnu selittävän ilkeävaltaa juuri lainkaan. Ilkevallan tekijän tavoitteena ei ole saada taloudellista hyötyä – ei itse asiassa mitään hyötyä – eikä ja häneen voidaan suhtautua kuin järkeilevään päätöksentekijään. Rikoksenteikijän järkeilyn eli rikoksen taustalla olevien ja siihen johtavien tekijöiden ei voi ajatella olevan rationaalista. Ymmärryksen täytyy löytyä jostakin muualta. Jakomässä ”Tilaisuus tekee varkaan” sananlaskua paremmin tilannetta tuntuukin kuvaava ilmaisu ”Hätä keinot keksii” – eikä tässä tapauksessa ole kysymys aivan samanlaisesta hädästä kuin mihin sananlaskulla alun perin viitattiin. Jos rikkomisen ”motiivina” on turhautuneisuus tai paha olo, ja rikkomisen tuntuu olevan helpottavan, rikki saadaan mitä vain ja miten vain.

Vaikka hankkeen toimijat olivat pääosin hyvin epäileväisiä tilannetorjunnan tapaisten keinojen toimivuuden suhteen, tuli kuitenkin esiin myös esimerkkejä, joissa siihen suhtauduttiin positiivisesti ja ajateltiin sen ehkäisevän ilkeävaltaa tulevaisuudessa. Paras esimerkki tällaisesta ajattelusta on 20.8.2007 pidetty kokous, jossa alueesta vastaavat arkkitehdit olivat keskustelemassa hanketyöryhmäläisten kanssa.

- *Meillä on tässä ihan erikseen valaistussuunnittelija, Ilkka Volanen, joka tulee tekemään koko tolle alueelle kattavan valaistussuunnitelman ja kyllä meille on aika paljon painotettu sitä, että ne ei saa mennä helposti rikki ja ne tullaan sijoittamaan sillein, että niihin on vaikea päästä käsiksi.* (Mikko Summanen, Arkkitehtitoimisto K2S)
- *Kun täällä on nimittäin aika semmosia nokkelia nuoria, jotka tuota varastelee tämmöisiä kameroita ja tälle näin...* (Ira Tirinen)
- *Ne on kekseliäitä ja luovia* (nauraen) (Päivi Mäkelä)

Seuraavassa kokouksessa asiaa kommentoitiin vielä uudelleen:

- *Tähän vielä niinku kannattaa varmaan nyt tässä sitten tän suunnitteluvaiheessa myös ottaa sitten nää ilkeävaltakysymykset, että samaan aikaan kun sitä suunnitellaan, niin miten siitä saisi mahdollisimman niinku vaikeasti rikottavan ja helposti valvottavan.* (Ira Tirinen, hankkeen koordinaattori)

Haastatteluissa keskusteltiin myös niin sanotusta rikutun ikkunan -teoriasta, jonka mukaan vahingot pitäisi korjata tai puhdistaa mahdollisimman nopeasti, ettei vahingonteko lisäänty ja kehity kontrolloimattomaksi vandalismiksi. Rikottujen ikkunoiden voi tavallaan ajatella symboloivan

rikkoo: korjaamalla ympäristöä pyritään ”korjaamaan” myös ihmisiä (Korander 2000: 186–187). Rikotun ikkunan -teorian mukaan pieniinkin rikkomuksiin ja rappion merkkeihin pitää puuttua, sillä ne aiheuttavat epävarmuutta ja epäjärjestyttä sekä lisäävät rikollisuuden pelkoa. Monet hankkeen toimijoista tuntuivat uskovan, että mielekkäin toiminnan logiikka on juuri tämä.

No semmonen yksi asia, minkä mä olen niinku pannut merkille on se, että tota kun ympäristö ei ole tavallaan siisti, vaan ympäristö, siellä saattaa olla vaikka jotain rähjäntyneitä paikkoja jotain sellasia, että ne ei näytä miellyttävältä silmässä niin musta semmonen on asia mikä edistää että on jo valmiiksi spreijattuja paikkoja tai sitten että on jotain potkittuja roskiksia tai tämmönen niin se kyllä edistää sitä enemmän.
– Mari Vesterinen, koulukuraattori

Joo kyllähän sen näkee ihan tommosista autiotaloista, mitä on esimerkiksi näissä lähiöissä, niin kyllä ne on aika järkyttävässä kunnossa, että ne on niinku silvottu ihan loppuun asti, että ei siellä kyllä yhtään tämmöstä ehjää ikkunaa näy, eikä mitään muutakaan ehjää niissä nurkissa, että aika nopeesti ne tuhotaan sitten.
– Anne Hyrkäs, Koillisväylä-projekti

Jotkut haastateltavista suhtautuivat kuitenkin kriittisesti mekaaniseen ”korjataan heti” -ajatteluun ja pitivät tärkeämpänä valvontaa – juuri edellä mainitun epävirallisen sosiaalisen kontrollin muodossa – jonka avulla on mahdollista ennalta ehkäistä rikkomista.

Tää on jotenkin jäänyt tänne päälle, täällä niinku siis, kyllä ne niinku rikkoo, mutta pitäähän ne korjata, eihän niitä voi rikkikään jättää, mutta joskus tulee semmonen epätoivo, että niinku mikä tässä nyt on homman nimi, että nää ikkunat on täällä nyt mitkä hajoaa koko aika. Että mietitty ollaan sitäkin [...] että kesäajalle tarttis niitä ihmisiä, jotka pyörii tässä, jalkautujia tässä koululla ja tässä, että se vähän estäis kun olis sitä vaikka ILPO-liiviä päällä tai sitten NK:n takkia tai ihan... Mä uskon että ihan kuka tahansa, nää koiraihmiset ja niin sillä olis vaikutus. Eihän ne kenenkään nenän edessä sitä riko, koska kun meillä on talo auki perjantai-iltaisina ja ne lauantai-illat, mitä on myöhään niin yleensä ei, meillä ole ainakaan ikkunat rikki silloin. Ne tietää kun meillä on jengiä sisällä. – Minna Revontuli, nuorisotalon työntekijä

Kaiken kaikkiaan tilannetorjunnan logiikka tuntui sellaisenaan soveltuvan varsin huonosti ilkeiden ehkäisyyn, eikä se ollut missään nimessä ILPO-hankkeen kantavia teemoja. Joiltakin osin sitä kuitenkin katsottiin

mielekkääksi soveltaa. Epävirallisen sosiaalisen kontrollin lisäämistä pidettiin olennaisen tärkeänä. Lisäksi katsottiin, että kaupunkisuunnittelun keinoin voidaan joiltakin osin tuottaa sellaista ympäristöä, joka vaikeuttaa ilkvallan tekemistä.

7.8 Stop kaikelle?

Nollatoleranssi tuntuu olevan yksi suomalaisen rikosentorjunnan muotitrendeistä. Esimerkki on alun perin haettu Yhdysvalloista, mutta mallia on modifioitu Suomen oloihin soveltuvaksi. Nollatoleranssi painottaa varhaista puuttumista ja tiukkaa suhtautumista pieniinkin rikkomuksiin (esim. Greene 1999). Vaikka nollatoleranssijattelu pitää kaikenlaista sosiaalista kontrollia positiivisena, siinä korostuvat useimmiten viralliset kontrollin muodot. Suomessa tunnetuin nollatoleranssikokeilu on ollut Tampereen ”Viideltä saunaan ja kuudelta putkaan” -projekti, jossa alkoholinkäyttö keskustan julkisissa tiloissa pyrittiin estämään kokonaan (Korander & Soine-Rajanummi 2002). Käytännössä hanke kohdistui erityisesti alaikäisiin. Helsingissä nollatoleranssia sovelletaan graffitien ehkäisyyn: jo kymmenen vuotta käynnissä ollut ”Stop töhryille” -kampanja on ottanut graffiteihin ja töhryihin ehdottoman kielteisen linjan – jopa siinä määrin, että ylemmän tahon viranomaiset ovat monissa paikoissa käskyttäneet maalaamaan umpeen aikanaan laillisesti tehtyjä graffiteja paikallisesta vastustuksesta huolimatta.

Varhaisesta puuttumisesta ja nollatoleranssista keskusteltiin haastattelujen kanssa ja aiheet tulivat usein esiin myös kokouksissa. Varhainen puuttuminen tuntui saavan toimijoiden keskuudessa kaksi eri merkitystä. Yhtäältä se käsitettiin rikoskierteen katkaisuun liittyvänä pieniin rikkeisiin puuttumisena, jolla erityisesti nuoret saadaan ymmärtämään tekojensa seuraukset. Toisaalta sen nähtiin olevan lähes synonyymi ennaltaehkäisylle: katsottiin, että puuttumisen olisi osuttava siihen vaiheeseen nuorten – tai lasten – elämässä, jossa mitään rikollista tai sopimatonta ei vielä ole tapahtunut.

No se on just tää niinku rikoksen polun askeleet, mitä mä tossa aikasemmin kuvailin niin kyllä se niinku edesauttaa siihen että kun puututaan mitä varhaisemmassa vaiheessa niin se ehkä katkaisee sitten tän rikoskierteen tai nuori saa kenties jotain apua ongelmiinsa tai muuta. Kyllä se mun mielestä on kaiken a ja o. – Virpi Hukka, aluepoliisi

Se vaan, että se että se olis niinku vanhemmilla tiedossa, että hei sun lapsesi on ongelma, että sille asialle pitäis tehdä jotakin ennen kuin se on liian myöhästä tehdä sille lapselle mitään. Että sitten se voi olla jo niin iso ongelma, että sitten istutaan jossakin laskemassa tiilenpäitä niin ja sit kun se lähtee siihen nuorisovankilat ja nää, lähtee siihen kiertoon niin sithän sen tietää mitä se loppuelämä on. Se on sitä, niin kun Irwin aikoinaan lauloi linnasta linnaan ja niin poispäin.

– Paula Henttinen, talotoimikunnan puheenjohtaja

No mitkä sun mielestä olis sit jatkossa niinku tärkeimmät nää painopisteet, missä pitäis tehdä vielä työtä? – Riikka Nurminen

Ala-astelaiset. Pitää puuttua tarpeeksi ajoissa. Joskus tuntuu, että se on vähän niinku jo myöhästä sitten noille yseille, että ne niinku ajautunut jo, että sit siinä on taas erilaiset verkostot niinku nyt rakennetaan tää pienryhmä tietyille, jotka koetaan että sitä todella tarvitsee sitä tukiverkostoa. Että pitää puuttua tarpeeksi ajoissa.

– Minna Revontuli, nuorisotalon työntekijä

Myös itse sana ”nollatoleranssi” herätti erilaisia mielikuvia, joiden taustalla varmasti oli myös se, millä alalla kukin haastateltava toimi. Pääsääntöisesti vaikutti kuitenkin siltä, ettei se ollut hankkeessa erityisen suosittu ilmaisu. Sen nähtiin kenties olevan vastakkainen ajattelutapa kuin hankkeen tavoitteeksi määritellyt ennaltaehkäisy, pitkällä tähtäimellä vaikuttaminen ja sosiaalinen vuorovaikutus. Vuorovaikutushan määritelmällisesti vaatii toleranssia pikemminkin kuin nollatoleranssia. Myös vastareaktioiden mahdollisuus tuotiin esiin: pyrkimys liian tiukkaan kontrolliin on paitsi epärealistinen, myös provosoiva.

No mitäs mieltä sä olet sitten nollatoleranssiajattelusta?

– Riikka Nurminen

No mä kyllä suosin sitä tietysti monessa tilanteessa. Toki tietysti sitten aina pitää katsoa myös resurssit nollatoleranssiin, että mikä on, mutta niinku ilkeissä niin mun mielestä se on ihan pätevä homma, että puututaan aina kaikkeen mikä nähdään, eikä niinku arvioida sitä, että onko teko vaan pieni ja vähäinen vai suuri, joka aiheuttaa niinku paljon harmia ja haittaa. Tosiaan, että jokainen joka näkee niin olis valmis puuttumaan kaikkeen. – Virpi Hukka, aluepoliisi

Ei me siihen päästä ikinä, ei missään, ei Jakomäessä, eikä missään muuallakaan. – Paula Henttinen, talotoimikunnan puheenjohtaja

*On tietysti asioita, joissa voi olla nollatoleranssi, mutta ei tän tyyppi-
sissä pysty, se on tuota liioittelua sitä toteuttaa käytännössä ja toteut-
tamaton nollatoleranssi on sitten taas siitä ei ole minkään näköistä
hyötyä. Eli kyllä tässä tuota on semmonen alue, jossa ei pystytä
valvomaan, eikä ole tarpeenkaan, se on sitten jo liikaa tuota vahdittu
joka taholta ja voi olla että liiallinen nollatoleranssi aiheuttaa jopa
päinvastaista reaktiota. Mutta missä se raja menee sen nollan ja sen
hieman sen yläpuolella olevan niin siinä on , että kyllä siinä nollasta
pakko ihan luopua ja siinä mielessä niin tuota oltava realisti.*

– Antti-Pekka Ihalainen, yläasteen rehtori

Graffitit ja töhryt (haastatteluissa käytettiin tietoisesti näitä molempia sanoja, jotta toimijoilla olisi mahdollisuus eritellä spray -maalien käytön eri muotoja ja muodostaa oma kantansa) kirjoittivat vilkkaan keskustelun. Kaikilla toimijoilla tuntui olevan asiasta selkeä näkemys. Keskustelu nollatoleranssista suhteessa graffiteihin jakoi mielipiteet. Toiset olivat sitä mieltä että nopea puhdistaminen vähentää ”töhrimistä”, jotkut taas näkivät että se luo vain uuden haasteen. Puhdas pinta antaa mahdollisuuden ”näyttää” ja kilpailla siitä kuka ensimmäisenä ehtii siihen oman merkkinsä vetää.

*No mitäs mieltä sä oot sitten semmosesta, että jos noita töhryjä poiste-
taan heti, että se sitten estäis että tulee lisää niitä? – Riikka Nurminen*

*No meillä se ainakin vaikutti niin, että kun ne poistettiin, poistetaan
heti niin vähemmän on ollut. Se on niinku, että kun ennen näki tuolla
ton sivurakennuksen juhla- ja jumppasalin ikkunat oli yhteen aikaan
niinku aivan täynnä. Että ku tuli kouluun niin näki aina kenen
nimmarit siellä oli, mutta sitten kun niitä ruvettiin niinku putsamaan
säännöllisesti niin tota vähemmän on, ihan selvästi vähemmän on
ollut. – Eero Mäkinen, ala-asteen rehtori*

*Ei se välttämättä estä, se että yhden jäljen kun saadaan poistettua niin
sitten tulee joku toinen ja tekee taas uudestaan, että tota noin niin. Tie-
tysti siinä mielessä se on, niinku sanotaan että kun se päästään niinku
poistamaan heti niin ne kustannukset olis pienemmät, tuoreeltaan ne
sais helpommin poistettua, kun se että ne on sitten vuosi tolkulla siinä
niin. – Paula Henttinen, talotoimikunnan puheenjohtaja*

*No varmaan jossain määrin töhry lisää töhryjä, mutta toi on vähän
semmonen hankala homma, että jos aina saman tien käydään vetäseen
kaikki pois, niin ja sitä vaikka jotenkin valvottaisiin, että sinne ei maa-
lata, niin se on juuri sitä kissa hiiri -leikkiä, kuka on se kuningas, joka
saa sinne sen oman taginsa piirrettyä. (Jyrki Rönkkö)*

- *Puhtaalle seinälle?* (Riikka Nurminen)
- *Puhtaalle seinälle ja niin kuinka monta kertaa.*

Helsingin kaupungin Stop töhryille -kampanja ei tuntunut saavan osakseen toimijoiden hyväksyntää. Sitä pidettiin ylhäältä ohjattuna sanelupoliittikkana, joka estää toimijoita soveltamasta paikallisella tasolla toisenlaisia vuorovaikutteisempia strategioita. Haastateltavat, jotka asiaa kommentoivat, eivät juuri positiivisia ilmaisuja käyttäneet. Paikoin vaikutti siltä, että ilmassa oli jopa katkeruutta ja tunnetta siitä, että paikallisten rikoksentorjunnan osapuolten yli oli kävelty.

No. Kun olen ollut pitkään tietoinen Stop töhryille -hankkeesta ja heidän kantansahan on ehdottomasti tämä, mutta sit taas toisaalta oltuani pitkään nuorisotyössä niin tiedän myös, että muutamiakin muorien ryhmiä, jotka harrastaa tämä bommausta niin ärsyttää suunnattomasti se, että esimerkiksi Vuosaaren meluaidan upeat graffitit vain yksi aamu oli poistettu, samoin meillä Puistolassa niin leikkipuiston palloseinän laillinen graffiti poistettiin, siis graffiti, jossa luki kids, joka oli ollut siellä varmaan 15 vuotta, johon ei ollu tullu yhtään ainuttakaan töhryä. Eräänä aamuna leikkipuiston tädit tuli töihin ja se oli vaan poistettu ja niinku sillä tavalla, että äärimmäisyyksiin mun mielestä ei pitäis mennä, että mä olisin itse sitä mieltä, että saisi olla sellaisia laillisia paikkoja, joihin vois niitä graffiteja tehdä, koska ne on hienoja, mutta sitten, ja se mun mielestä vähentäisi sitä semmosta reviiinimerkkaus töhrimistä, niitä bommauksia ja niitä tageja, mut mä tiedän että Helsingin Stop töhryille -hankkeen linja on vähän rankempi tässä asiassa.
– Sirpa Smed, Pohjoinen Klaari

No kyllä siinä voi, kyllähän esimerkiksi graffitit on ihan kauniita, eri asia että missä ne on tai tietysti kuka ne on tehnyt. Helsingin kaupungin poliittikkahan on, että niitä ei saa tehdä mihinkään, ei edes harrastustoimintana. Me ei voida esimerkiksi virastona järjestää sellasta paikka mihin nuoret saisi maalata graffiteja, että se on leimattu ihan rikollisuudeksi, mikä lisää sen semmosta hohtoa, sitä ajatusta, että kuka on kovin jätkä. Onhan se sellasta nuorisokulttuuria.
– Jyrki Rönkkö, leikkipuiston työntekijä

Kokouksessa 22.3.2007 käyty vuoropuhelu kuvastaa mainiolla tavalla paitsi sitä, mistä varsinaisesti on puhe (miten suuri rooli töhryillä on Jakomäen ilkvaltakysymyksessä) myös sitä, miten nerokkaan diplomaattisesti hankkeen koordinaattori ilmaisee ulkopuoliselle taholle, että Jakomäessä ollaan erimielisiä suhteessa viralliseen linjaan.

- *Ja sitten tietysti teillä, onhan teillä varmaan kontaktit hyvät tuonne rakennusvirastoon sitten tänne töhryjen poistoon esimerkiksi.* (Ulla Korhonen-Välmä, Helsingin kaupungin lähiöprojektin projekti-päällikkö)
- *Jakomäessä ei ole, töhryt ei ole se suurin ongelma.* (Ira Tirinen)
- *Joo, joo.*
- *Just tiistai-illan taloyhtiöiden kokouksessa kiinteistöjen isäntä Ismo sanoi, että se on itse asiassa niinku töhryt on itse asiassa pienin ongelma täällä.*
- *Joo, että se on hyvä että se ei ole.*
- *Olen tietoinen Stop töhryistä ja kaikkea muuta, mutta se ei ole täällä se kaikkein akuutein ongelma.*
- *Joo.*

Jakomäestä ei kuitenkaan ole ”töhryjä” vaikea löytää (Kuva 11.). Niitä on kaikenlaisilla pinoilla ja monissa paikoissa. Töhrimisen määrittäminen vähäpätöiseksi ongelmaksi on siis pikemminkin arvovalintakysymys kuin fyysistä todellisuutta heijasteleva fakta. Hanketyöryhmä on varsin yksimielinen siitä, että varastaminen ja paikkojen rikkominen ovat vakavampia häiriöitä kuin spray-maalin käyttö.



Kuva 11. ”Töhryjä” on Jakomäestä melko helppo löytää.

Haastateltavat pitivät lähes poikkeuksetta hyvin tehtyjä graffiteja paitsi osana nuorisokulttuuria, myös taiteen lajina. Tämä kanta poikkeaa jyrkästi siitä linjasta, joksi Helsingin virallinen kanta Stop töhryille -kampanja aikana on muodostunut. Huomiota voidaan kiinnittää erityisesti siihen, että jopa aluepoliisi määritteli graffitit taiteeksi – joskin poliittisesti korrektisti ”lainausmerkeissä”.

No mites sitten voiko sun mielestä osaa ilkvallasta tulkita esimerkiksi joksikin uuden kulttuurin muodoksi, jos niinku esimerkiks ajatellaan just graffiteja? – Riikka Nurminen

Toki, joo. Kyllähän ne on niinku semmonen tän päivänkin juttu, onhan ne tietysti ollu jo vuosikausia, mutta se on yksi semmonen nuorten lainausmerkeissä taas taiteenlaji, että kyllähän osa niistä jengeistä tageja tekee niin onhan ne tosi taitavia, ne piirtää tosi hienoja kuvia. Se vaan että miten se saataisiin kanavoitua niinku fiksuun tekemiseen, ettei ne sotke tuolla junia tai jotain muuta, vaan että ne kävis sitten luvallisesti maalaamassa jotain, mutta siitä on puolet jännityksestä pois, jos saa luvan maalata jonkun seinän, kun se että sä käyt salaa yön pimeinä tunteina tuolla hiipimässä ja pelkää koko ajan että se vartijan taskulamppu välähtää sun selän takana kun sä oot maalaamassa. Se ei ole enää yhtä kivaa. – Virpi Hukka, aluepoliisi

Joo, voi. Kun se tehtäis jossain niinku semmosissa paikoissa, missä se on ok ja se on kaunista ja hienoa, että siis graffitit voi olla taidetta, mutta kyllähän sen erottaa, mikä on ilkvallan puolella ja sitten sitä tuhrimista, että enemmän pitäis kaupungin järjestää jonnekin semmosia seiniä, semmosia paikkoja, että hei tänne voi tulla tekemään taidetta. – Minna Revontuli, nuorisotalon työntekijä

Jotkut haastateltavista eivät pitäneet graffiteja ilkvaltana lainkaan, vaan niiden nähtiin edustavan jotakin muuta – ilkvallan käsitteen ulkopuolelle asettuvaa. Ne tulkittiin paitsi nuorisokulttuuriksi ja taiteeksi, myös kannanotoksi tai keskustelun avaukseksi.

Niin no graffitit on ihan eri asia kuin tagit tai bommaus, että graffiti on taidetta, mutta eipä niitä paljon ole kyllä täällä näkyny. – Sirpa Smed, Pohjoinen Klaari

Tuo kun mainitsit tän graffitin ja se on varmaan tämmöstä kaupunkikulttuuriin liittyvää erityisesti, ettei koetakaan välttämättä tekevänsä niinku ilkvaltaa tai se on sellasta kansalaistottelemattomuutta, jolla halutaan vaikuttaa jotakin, luoda sitä oman kulttuurin tuota taidetta tai muuta vastaavaa. – Kimmo Kohvakka, ala-asteen johtokunnan puheenjohtaja, vanhempainyhdistys

Osa haastatelluista suhtautui graffiteihin varauksellisemmin, ja ilmaisi, ettei itse hyväksy toimintaa. Hekin olivat kuitenkin sillä kannalla, että maalaamiselle olisi mielekästä osoittaa jokin tietty paikka, jossa sitä on sallittua tehdä. Nyt sellaisia paikkoja ei Jakomäessä ole, mikä näkyy myös maalaamisen laadussa: nopeasti kiinnijäämisen pelossa sutaistut työt ovat luonnollisesti huonompia kuin rauhassa tehdyt. Siksi lailliset graffitit – vaikka ehkä tekijöiden näkökulmasta ovatkin ehkä vähemmän kunniaa ja jännitystä tarjoavia – ovat yleensä hyvin tehtyjä (Kuva 12).

Mä en niinku siis periaatteessa noita graffiteja hyväksy, että sitten jos sanotaan, että joku haluaa jotain taiteellista ja tämmöstä tehdä, niin sit pitäis niinku olla ihan semmonen paikka mihin osoittaa sitten, että tähän kuule nyt vetele sitä sprayta niin paljon kun sielus sietää.

– Paula Henttinen, talotoimikunnan puheenjohtaja

No otit tuon graffitit tossa niin mä oon tietysti sitä mieltä, että jos se on taiteellisesti hyväksyttävä ja kokonaisvaltainen ja siinä on paikka mihin se on tehty, niin allrait ei niitä pakko ole peittää kaikkia harmaalla maalipinnalla, se käy. Mutta niitä paikkoja on hyvin harvassa, eli kyllä se semmosta suttaamista tuntuu, joka on raavittu semmoseen paikkaan missä nyt on pintaa vähän löytyny ...

– Antti-Pekka Ihalainen, yläasteen rehtori



Kuva 12. Jakomäen nuorisotilojen ympäriltä löytyy vielä Helsingissä harvinaiseksi käyneitä laillisesti tehtyjä graffiteja.

Kaiken kaikkiaan toimijoiden suhtautuminen tuntui olevan varsin suvaitsevaa. Nollatoleranssi – siinä mielessä kun sillä tarkoitetaan tiukkaa linjaa ja ehdotonta kantaa – ei saanut Jakomäessä juurikaan suosiota. Tähän

paikallisilla lähiosajilla oli hyvät perustelut: välien turha kiristäminen johtaa vain provokaatioihin. Sovittelemalla ja vuoropuhelua edistämällä voidaan saada parempia ja pitkäkestoisempia tuloksia.

7.9 Vuoropuhelua!

Arvokeskustelua ei piiloteltu hankkeessa lainkaan. Kokouksissa kaikki saivat tuoda esiin omat näkemyksensä. Toki ne ajoittain olivat ristiriitaisia, mutta yhteisen linjan löytäminen ei kuitenkaan vaikuttanut erityisen vaikealta. Hankkeen toimijat kannattivat pehmeää suhtautumista ja sosiaali-työtä painottavia keinoja. Myös haastatteluissa tämä tuli selvästi esiin.

Kyllähän se on tämmönen, oikeestaan samoja arvoja mitä yleensäkin omassa työssä on, että tämmönen välittäminen ja realismi, tämmönen arjen realismi. Yleensäkin tämmönen inhimillisuus ja humanisuus.
– Jyrki Rönkkö, leikkipuiston työntekijä

No mikä sun mielestä on sitten paras tapa puuttua siihen ilkivaltaan?
– Riikka Nurminen

No mä sanoisin, että sellasen yhteisöllisyyden lisääminen ja sellanen että havahdutetaan alueen asukkaat miettimään sitä että minkälainen olis se hyvä paikka asua ja olla ja myöskin osallistetaan ne lapset ja nuoret siihen projektiin, ettei käy niin, että he ovat vaan niitä toimenpiteiden kohteita, vaan että ... tietysti se on näin, että jos kokee asian omakseen ja on osallisena siinä niin silloin ehkä miettii ennen kuin heittää sen kiven. – Sirpa Smed, Pohjoinen Klaari

Arvomaailmaa kuvastaa hyvin myös se, että keskusteltaessa siitä, voisiko ilkivalta olla ”kannanotto”, tuli esiin näkemys, jonka mukaan se on pikemminkin *hätähuuto*.

No mä en tiedä, kyllä nää jotka tässä näitä paikkoja rikkoo ja sotkee, niin siinä on kyllä kannanotto kaukana, mutta kyllä se varmaan jossakin tilanteessa voi hyvinkin olla. Se että halutaan jotain päätöksentekojärjestystä muuttaa ja tota niin, että varmaan sitäkin on. Mutta kun tätä kattelee, ketkä tässä niinku sotkee paikkoja niin pikemminkin se on hätähuuto, sitten vaan sen puolesta että huomattaa nyt, että meillä on nyt vähän huonosti asiat. – Eero Mäkinen, ala-asteen rehtori

Suomalaisen rikosentorjuntapolitiikan voi nähdä tällä hetkellä liittyvän vahvasti turvattomuuden tunteeseen ja järjestyksen kaipuuseen, jotka

määrittävät yhteiskuntaamme. Voidaan sanoa, että monin paikoin suomalaisessa ”kriminaalipolitiikassa on siirrytty ymmärtävistä teorioista rikosten selittämisen rationaalilaskennallisiin malleihin” (Koskela & Ruotsalo 2005). Sekä rutiiniaktiiviteettiteorian että rationaalisen valinnan teorian ongelmana voidaan pitää niiden kykenemättömyyttä ymmärtää elämäntapaan ja -tyyliin perustuvaa rikollisuutta tai rikollisuutta, joka perustaa logiikkansa ideologiaan valintoihin ja maailmankatsomukseen. Näihin teorioihin nojaaminen jättääkin aukkoja rikollisuuden selittämiseen. Näiden kahden teoreettisen näkemyksen lisäksi tärkeäksi tekijäksi esimerkiksi *Arjen turvaa ja Turvallisuustalkoot* -raporteissa on nostettu rikollisuuden yhteys syrjäytymiseen. Syrjäytymisen nähdään osaltaan edistävän rikollisuutta ja toisaalta taas rikolliseksi leimautuminen edistää syrjäytymistä.

Jakomäessä oli selvää, että ilkivallan torjunnassa on painotettu syrjäytymisen ehkäisyä. Lisäksi tärkeänä arvona pidettiin keskusteluyhteyden säilyttämistä kaikkien asukasryhmien välillä – tai esimerkiksi nuorten tapauksessa keskusteluyhteyden parantamista entisestään. Asukkaiden saamista mukaan toimintaan ja osallistumaan oman asuinalueensa hyväksi ja yhdessä muiden ihmisten kanssa pidettiin hyvänä toiminnan tapana. Tämän voidaan katsoa olevan lähiötason elävöittämistä (vaikka käsitteellä usein viitataan kaupunkien keskustoissa tehtäviin parannustoimiin) (Oc & Tiesdell 2000). Elävöittämisessä viralliset rikosentorjunnan keinot jäävät vähäiseen rooliin ja ihmisten välinen vuorovaikutus korostuu. ILPO-hankkeessa oli paljon tällaisia piirteitä. Vuoropuhelua voidaan tarkastella eri näkökulmista. Tässä luvussa olemme eritelleet neljä erilaista toimintamallia, jotka kaikki voidaan lukea vuoropuhelun muodoiksi:

- 1) asukkaiden sitouttaminen ilkivallanehkäisytyöhön
- 2) hakkeen osallisten käymä vuoropuhelu muiden alueen toimijoiden kanssa
- 3) hankeen ”vienti” – eli kommunikointi alueen ulkopuolisten tahojen kanssa
- 4) itse ilkivallan tekijöiden kanssa kommunikointi (vrt. nuorten kanssa toimiminen).

Asukkaiden sitoutumista alueeseen ja vastuullisuutta pyrittiin parantamaan aktivoimalla lapsia, nuoria ja aikuisia yhteisen elinympäristön hyvinvoinnista huolehtimiseen. Tässä keskeisinä toimina ovat olleet erilai-

set alueen asukkaille järjestetyt tapahtumat (Kuva 13.). Ottamalla ihmiset mukaan toimintaan koettiin saavutettavan enemmän kuin virkamiesten yksipuolisella suunnittelulla ja päätöksenteolla.



Kuva 13. Jakomäessä erilaisia tapahtumia järjestetään melko usein.

Vapaaehtoistoiminnan edistämiseksi järjestettiin esimerkiksi Jakomäki jakaa hyvää -tapahtuma, ILPO:n organisoimia messuja, draamakoulutusta sekä lapsille ja nuorille suunnattuja piirustus- ja kirjoituskilpailuja. Tärkein alueella toimiva vapaaehtoistyötä tekevä taho on Suurmetsä-Jakomäki -seura. Halukkaille järjestettiin mahdollisuus osallistua Nuorisosiainkeskuksen järjestämään vapaaehtoistyönkoulutukseen. Viidestä koulutukseen osallistuneesta asukkaasta toivottiin saatavan alueelle tärkeitä toimijoita mukaan niin jalkautumiseen kuin muuhunkin toimintaan. Osa koulutukseen osallistujista oli mukana jo talotoimikunnissa tai alueen koiraporukassa, joka oli aiemmin ”valjastettu” mukaan ILPO:n toimintaan. Koiranulkoiluttajille jaettiin ILPO:n logolla varustettuja

turvaliivejä, joiden myötä he tuovat hankkeelle lisää näkyvyyttä samalla kun liikkuvat alueella (Kuva 14.). Heidät nähtiin ennen kaikkea ”ylimääräisinä silminä” alueella aikoina, jolloin ihmisiä on ehkä vähemmän liikkeellä. Koiranulkoiluttajien sitouttaminen hankkeeseen lähti projektille hyvin tyypillisesti aivan ruohonjuuritasolta:

Risto oli tehnyt gallupia koiranulkoiluttajille, että onko tylsää kulkea pimeässä märässä metsässä kun et näe missä toinen koiranulkoiluttaja on. Kyllä on tylsää. se ei ollu puhunu liiveistä mitään, mutta hän oli tehnyt tällasta tutkimusta ja tuota he saattais olla käveleviä mainoksia ILPOlle, sit he näkisivät toisensa ja itsensä ja sitten alueen nuoret näkevät että ai tuolla on noita ILPOkoiratyypejä, et mä ehkä en nyt rikokaan tota lamppua tossa kun. Ja sitten vielä mainosta.

– Ira Tirinen, hankkeen koordinaattori

Niin ja sitten onhan se ihan selvää, että noi rikutut pullot ja koiran anturat, tassut niin siinä on niinku myös semmonen aika empaattinen juttu, niinku ihan noille hirveille kasin kolleillekin, jotka niinku räyskyttää tuolla niitten mäyräkoirien ja lasisten laulukirjojensa kanssa, että oikeesti haluaisinko mä, että ton koiran tassut menis rikki.

– Sirpa Smed, Pohjoinen Klaari



Kuva 14. Heijastinliivien jako koiraihmisille.

Yhtenä hyvänä keinona ilkivallan vähentämiseksi lasten ja nuorten asenteisiin vaikuttamisessa koettiin se, että aluetta tuodaan lapsille ja nuorille tutuksi. Keinona alueen tutummaksi tekemisessä haastatellut näkivät erilaiset ympäristöprojektit koulussa ja liikkumisen alueella eri oppiaineiden puitteissa.

Kyllä se tuolta asukkaista itsestään lähtee, että tämmöset asukasta-pahtumat ja kyläjuhlat tai tämmöset, että tuo kotiseutuhenki saatais nostettua ja siinä just tämmönen asukkaista lähtevä vapaaehtoinen toiminta on kyllä minusta yks tärkeimpiä asioita. – Ismo Hämäläinen, Jakomäen kiinteistöt

Tunnesidos paikkaan määrittyy pitkälti yhdessä eletyn ja sosiaalisesti jaetun kokemuksen kautta (Tani 1995: 20). Jos ihmisellä ei ole ryhmää johon kuulla, hän saattaa alkaa vieraantua omasta alueestaan. Niinpä alueen kokemuksen esimerkiksi tapahtumien tai siellä tapahtuvan toiminnan kautta tai vaikka vaan alueella liikkumisen luomien kokemusten kautta voidaan ajatella muuttavan paikkaa merkityksellisemmäksi.

Yhtenä konkreettisena asukkaiden sitouttamisen keinona voidaan pitää myös hankkeen yhteydessä kehitettyä lomaketta, jolla kuka tahansa voi ilmoittaa havaitsemastaan ilkivallasta tekemättä varsinaista rikosilmoitusta. Tämä madaltaa puuttumiskynnystä huomattavasti ja estää alueella esiintynyttä ”kostotoimien pelkoa”. Paitsi että lomakkeiden avulla saadaan kartoitettua ilkivallan määrää ja korjaamaan rikkoontuneet paikat, se toimii myös poliisin apuvälineenä.

Lähinnä nyt tarkoitus olis käyttää lomaketta niissä tapauksissa kun on esimerkiksi nyt jonkun omaisuutta vahingoitettu, oli se sitten teidän, teidän taloyhtiön, teidän edustamanne yrityksen tai jonkun muun ja sanotaanko että rahallinen arvo olis kohtuu pieni, ettei ole tarkoituskaan tehdä asiasta rikosilmoitusta. [...] Että sanotaan, että te näätte että pojat potkii tuolla esimerkiksi jonkun katulampun rikki, pommittaa jonkun postilaatikon tai sytyttää jonkun roskiksen tuleen. Nehän kaikki lasketaan vahingonteoiksi, mutta ne on periaatteessa niin pieniä, että kaupunkikaan ei niistä tule tekemään minkään näköistä rikosilmoitusta, mutta kun nyt tän projektin tiimoilta niin olis kiva tietää, että kuka näitä kaikkia pikkujuttujakin tekee, niin sen takia nyt ollaan tätä lomaketta vähän työstetty, että siitä tulis mulle tietoa [...] Pysyttäisiin pikkasen enemmän, poliisikin pysyisi kartalla ja pystyisi keskittämään sitten niihin, että missä sitä häiriötä on kaikkein eniten. [...] Samoin sitten, että kun siinä pyydettiin, että kirjattaisiin sitten

vähän tuntomerkkejä tekijöistä niin se pikkasen helpottaisi tän jengin yksilöimistä, että kuka täällä aina hääräilee, että.
– Virpi Hukka, aluepoliisi

Lomaketta eikuitenkaan hankkeen kuluessa lähdetty jakamaan kaikille asukkaille, vaan se toimi lähinnä hankkeen sisäisenä informaatiokanavana.

Alueen muiden toimijoiden – sekä sisäpuolisten että ulkopuolisten – kanssa yhteyksiä kehitettiin hankkeessa hyvin aktiivisesti. Emme lähde niitä kaikkia tässä tarkemmin erittelemään. Hyvä esimerkki sisäpuolisten kanssa toteutetusta toimivasta vuoropuhelusta on yhteyksien luominen alueen huoltomiehiin.

Mä en muista montako niitä nyt, niitä oli kai kymmenkunta suurin piirtein noita kiinteistöjen huoltomiehiä, jotka pääsääntöisesti kun ne on Jakomäen kiinteistöillä töissä ja valtaosa heistä asuu itse asiassa mun ymmärtäkseni kaikki asuvat Jakomäessä. Joten ajatuksena se, että ne on ne ihmiset, jotka on tuolla ensimmäisenä tai ainakin toisena näkemässä mitä siellä tapahtuu ja tietää alueen asioista varmaan niinku enemmän kuin moni muu. Ja tota se oli hyvä, että sitten tämmönen yhteinen tapaaminen pidettiin, käytiin läpi, sitten mä infosin heille mitä ILPO on, miksi me ollaan, mitä me ollaan tehty ja mitä meidän pitäisi tehdä ja käytiin läpi sitten tätä vahingontekoilmoituslomaketta. [...] päästiin niin pitkälle että sieltä sopivat että kolme vastuuhenkilöä huoltomiehistä ottaa sen aina kuka milloinkin on vuorossa, niin tehtäväkseen sen että painaa yhtä nappia ja saa nää tiedot ja lähettää ne suoraan Virpille. Kaikkea on, että tässä on nyt lähinnä pihavaraston ikkuna rikki, jostain saunasta on löytynyt puukko ja kirves ja verinen paita ja lasi, ovi rikki ja ilkivaltaa katso liite, ilkivaltaa katso liite, lasin ovi rikki, kellarin ikkuna rikottu, ilmoitustaulu uusittava, rikottu, valokatkaisija rikki, elikkä tää on niinku tätä rataa. Ja se että tää on niinku ensisijaisen tärkeitä, koska sieltä tuli nyt niin paljon semmosta ihan akuuttia tietoa, että missä kohtaa, siellä ja siellä parkkihallissa kiihdytysajoja... – Ira Tirinen, hankkeen koordinaattori

Alueella vaikuttavien, mutta tavallaan ulkopuolisten tahojen kanssa pyrittiin myös vuoropuheluun. Paras esimerkki tästä lienee Kaupunkisuunnitteluviraston kaavoitusarkkitehdin Tuomas Eskolan vierailu 20.8.2007 kokouksessa, mutta vastaavia erimerkkejä vuorovaikutuksesta oli hankkeen kuluessa muitakin.

– *Mulle tuli mieleen siitä, kun siinä ekassa vaiheessa oli niitä valaistusjuttuja niin jos tota sellasia tehdään niin sit samalla vaivalla*

vois miettiä, että kuinka ton päiväkodin nurkan siis tän joka on tässä kirkon vieressä, niin kuinka sinne vois iskeä samankaltaisia pieniä valaistuksia, koska se on myös yksi niistä paikoista, jossa varsinkin nuoriso käy ulkoiluttamassa mäyräkoiriaan. (Päivi Mäkelä)

- *Eli tarkoitat tätä vai? (Tuomas Eskola)*
- *Joo takapihaa. (Ira Tirinen)*
- *Niin. Siellä on oikeestaan joka ilta kun kävelee siitä ohi, niin sieltä yleensä löytyy jotain. (Päivi)*
- *Siellä leikkilineilläkö? (Tuomas)*
- *Joo ja sitten siellä portailla. (Päivi)*
- *Ja sitten ne harjoittelee nuotion tekoa siellä myös. (Ira)*
- *Siis onko se jotenkin siksi kun se ei näy niinku mihinkään? (Tuomas)*
- *Niin. (Ira)*

Jälleen hyvin maan läheinen keskustelu, jolla pyrittiin parantamaan alueen turvallisuutta ja valvottavuutta tulevaisuudessa.

ILPO-hanke tuntui herättävän kiinnostusta sekä lähialueilla että kaupungin johdossa. Hankkeen koordinaattori kävi esittelemässä projektin konseptia eri paikoissa ja piti aktiivisesti yhteyttä muilla alueilla toimiviin vastaaviin hankkeisiin. Projekti toteutti siis ikään kuin ideoiden ”vientä” jo ennen tämän arviointiraportin valmistumista ja varsinaisten suositusten laatimista.

Tota kävin Falkullassa toissapäivänä, eilen. Siltä soitti talotoimikunnan ihmiset soittivat ja sanoivat, että tuota kuulimme että teillä on ILPO. Tulisko ILPO käymään täällä kun meillä on häiriköiviä nuoria. Piipaa ILPO tulee (nauraen). – Ira Tirinen, hankkeen koordinaattori

Ilahtuneesti Jakomäessä suhtauduttiin ylipormestari Jussi Pajusen vierailuun. Kokouksessa 6.6.2007 ylipormestarilta tulleesta kirjeestä keskusteltiin. Hieman huvittuneisuutta työryhmäläisissä herätti se, että kirjeen sisältö oli kuin suoraan hankesuunnitelmasta kopioitu. Hankkeen saama näkyvyys käänsi kontaktin kuitenkin plussan puolelle.

Plaa plaa, hyvä Ira Tirinen, esitän nyt lämpimät kiitokset Jakomäen Ilkivallanehkäisyhanke ILPO:n taustajoukolle onnistuneesta ja tärkeästä toiminnasta kaupunginosan yleisen viihtyvyyden lisäämiseksi. Ilkivalta ja siitä seuraava epäsiisteys lisää asukkaiden turvattomuuden tunnetta

ja vähentää alueen viihtyisyyttä. ILPO-hankkeella on tärkeä tehtävä eri toimijoiden yhteistyön tiivistämisessä ja yhteisten toimintamallien luomisessa. Se on luku tän suoraan meidän...

– Ira Tirinen, hankkeen koordinaattori

Tärkein osa vuoropuhelua on kuitenkin se, miten itse ilkeiden tekijöiden – tai mahdollisten tulevien sellaisten kanssa kommunikointia. Kuten edellä totesimme, hankkeen toimijat pitivät useimmiten nuorten kanssa kommunikointia varsin luontevana. Joskus siinä tarvittiin kuitenkin kasvatuksellisia keinoja sen sijaan, että olisi automaattisesti oletettu nuorten toimivan aikuisten lailla.

Onko jotain ero niinku toimia nuorten kanssa kuin esimerkiksi aikuisten kanssa? – Riikka Nurminen

Onhan siinä niinku, on siinä eroa, että aikuiset innostuu kunnolla ja sitten ne yleensä sitoutuu siihen mitä on sit juteltu tekemään, kun nuoret taas ne on niinku, menee, tulee, että ne saattaa innostua, mutta sitten se kun pitäis alkaa tekemään niin siinä onkin sit vähän työtä, että. – Minna Revontuli

Miten siihen niinku yleensä, jos siihen päästään, niin miten siihen päästään?

Lahjotaan (naurua), sovitaan että tehdään sitten joku grillaus tai käydään leffassa tai, pitää olla joku porkkana.

Sovittelevan ja keskustelelevan linjan nähtiin edistävän asioita – myös itse rikoksentorjuntaa – paremmin kuin kärjistämisen. Tärkeintä on löytää asiayhteys – tai paremman puutteessa ”aasinsilta” – jolla keskustelu lähtee käyntiin ja aitoa ajatustenvaihtoa saadaan aikaiseksi.

No sen mä huomasin tossa, taas oltiin kerran tuolla kalliolla niinku koirien kanssa käydään siellä paljon niin, siellä oli tota noin niin näitä tämmösiä maahanmuuttajia ja ne kivitti tota, sitä pommisuojan ilmastointihormia, meitä oli kaks ihmistä, minä ja sitten meidän varapuheenjohtaja, niin tota hän meni sillein niinku hyökkävästi niitten poikien tykö ja tota mä sitten sanoin Eevalle, että älä älä tollein. sit mä niinku, kun ne meinas lähtee karkuun juoksemaan, että pojat hei älkää lähtekö mihinkään, että jutellaan vähän ja mä perustelin sitten sitä, että ei niinku riko niitä, kun siinä on ne ilmastointiritilä siinä justiin ja tällein, mä sanoin että älkää rikkoko niitä, että jos tapahtuu jotain, tekin ootte niinku semmosesta maasta muuttanut tähän näin, että te ootte lähtenyt niinku sotaa karkuun, että tän kallion alla on koko tän Jakomäen pommisuoja, että jos sota syttyy niin meidän pitää

kaikkien mennä sinne ja jos te rikotte nyt noi ilmastointihormit tosta, niin tota meillä kahdessa päivässä loppuu sitten ilma sieltä pommi-suojasta ja me kuollaan siihen että ei ole ilmaa, että jos me ei kuolla siihen sotaan niin me kuollaan siihen, että meillä loppuu happi. Ja siis perustelin justiin, että miksi ei saa tehdä sitä ja ne kuunteli hirveen pitkään ja sit ne rupes jo ittekin kyselemään asioita, että me varmaan puol tuntia puhuttiin niitten poikien kanssa. Sen jälkeen mä en ole niitä poikia nähny pahaa tekemässä missään.

– Paula Henttinen, talotoimikunnan puheenjohtaja

Ymmärtävä, pehmeä ote ei koskenut ainoastaan nuorten kanssa kommunikointia. Myös ”laitapuolen kulkijoille” löytyi Jakomäestä oma paikka.

On sovittu niin, että tossa ostarilla ei oteta, mutta tonne puistobariin saa mennä, kun on pois silmistä. Ne on jossain kuitenkin. Me ei pystytä sitä millään estämään. Valituksia tulee siitä, kun ne notkuu ton R-kioskin siinä edessä siinä betonirenkaan päällä ja siellä teidän pusikossa. Niin mä käyn aina komentamassa, että pullot kantoon ja tonne mäen päälle puskaan. Sinne kun könyätte niin sinne mä en tule perässä, että jos ei käsky käy. – Virpi Hukka, aluepoliisi

Projektin lähtökohdat vaikuttivat olevan hyvin lähellä kulttuurisen kriminologian teoriaa jonka mukaan rikoksentorjunnan tulisi perustua kulttuuriseen ymmärrykseen, moniarvoisuuteen ja ennakkoluulojen karsintaan (Presdee 2000, Koskela & Ruotsalo 2005). Nuorisokulttuurien ja valtaväestön välistä konfliktia pyrittiin sovitteluun kaikin käytettävissä olevin keinoin. Myös tyyppillisimmän suomalaisen marginaaliväestön – alkoholia runsaasti käyttävien vanhempien miesten – tarpeita pyrittiin ymmärtämään. Rikoksentorjunnan pohjaksi nousivat avarakatseisuus sekä erilaisten elämäntapojen ja arvomaailmoiden hyväksyminen. Tätä perusteltiin myös sillä, että asioiden kärjistäminen johtaa turhiin uusiin ristiriitoihin. Kovan linjan keinojen ei yksinkertaisesti uskottu toimivan.

No ainakin varmaan alkuun oli tää kun tää meidän ilkvaltaprojekti alkoi, kun siitä ruvettiin toitottamaan, niin tuntu että nuoriso niinku kahta kauheemmin nousi barrikadeille, että ettehan te meille mitään voi ja tekivät niinku kahta kauheemmin pahojaan.

– Virpi Hukka, aluepoliisi

Rangaistuksista keskusteltiin haastatteluissa. Aika monilla toimijoilla tuntui olevan mielen pohjalla eräänlainen ”silmä silmästä, hammas hampaasta” -ajattelu, joka soveltuu melko huonosti yhteen kulttuurisen kriminologian ideoiden kanssa.

*No miten sun mielestä sitten semmosia, jotka jää kiinni siitä ilkeillä-
ta miten niitä pitäisi rangaista? – Riikka Nurminen*

*No mun mielestä ehdottomasti niin, että ne joutuis korjaamaan niitä
paikkoja, mitä ne on rikkonu tai mitä ne on sotkenu. Mä olen ite ollu
semmosessa tilanteessa, että mä olen polttanu yhdet sellaset pojat, jot-
ka töhri tageja tussilla vanhan Puistolan puolelle ja viidentoista asteen
pakkasessa pistin ne jätkät pesemään niitä tiiliseiniä. Sen jälkeen niitä
ei kyllä tullu niitä töhryjä enää. Mutta se on aika harvinaista herkkua,
että noin pääsee asiasta sopimaan. – Sirpa Smed, Pohjoinen Klaari*

Useimmat kuitenkin näkivät, ettei ILPOssa rangaistuspuoli juurikaan koros-
tunut, vaan pikemminkin kysymys oli pitkäjännitteisen sosiaalityön keinoin
toteutetusta ilkevällä ehkäisystä. Käsite ”kunniallinen perääntyminen”
osoittaa sellaista psykologista ymmärrystä, joka avaa keskusteluyhteydet.

*No, onko sovittelu rangaistus? Jos ajatellaan, että sovittelu
esimerkiksi ei ole rangaistus niin ei kaikesta silloin mun mielestä pitäisi
rangaista, että tota voitais antaa ja pitäisi antaa nuorille mahdollisuus
sellaseen kunnialliseen perääntymiseen ja mahdollisuuteen sovittella
se juttu, että ei heti ensimmäisestä tapauksesta ole astunut sinne rajan
väärälle puolelle ja siellä on ja pysyy.
– Jyrki Rönkkö, leikkipuiston työntekijä*

Korvausvelvollisuudesta puhuttiin paljon, mutta toimijat eivät kuiten-
kaan tulleet langenneeksi yleiseen uusliberalistiseen retoriikkaan, jonka
mukaan rangaistuksia olisi kovennettava ja sillä keinoin rikollisuus saatai-
siin parhaiten kuriin.

*No siitä nyt tietysti aina keskustellaan, että kun rikotaan paikkoja,
että kuka maksaa jos ei suostu maksamaan tai että kun siitä ei seuraa
sitten alle 15-vuotiaalle muuta kuin se korvausvastuu. Että pitäiskö
olla sitten jotain muuta, mutta tota niin... en tiedä ne on kuitenkin...
tietysti silloin jos mennään niinku jonkun henkirikosten puolelle tai
muuta niin sitten siinä tulee tietysti muut tahot mukaan, mutta jos
nyt on pelkästään materiaalista hommasta, niin en mä tiedä onko
siinä mikään varsinaisen rikoslainsäädännön ikärajan alentaminen tai
muu, että auttaako se sitten loppujen lopuksi yhtään mitään. Saattaa
mennä vaan pahempaan suuntaan, että jos sen pystyy rahalla hoita-
maan ja sitten jonkun muun tahon kanssa neuvottelemalla tai jos se
on jatkuva niin sitten tietysti siinä täytyy miettiä vaatiiko se jotain
hoitotoimenpiteitä, että tota. Mutta että 13-vuotias vankilaan ikkunan
rikkomisesta niin ei, en mä nää siinä niinku mitään järkeä. Se ei auta
kuitenkaan. – Eero Mäkinen, ala-asteen rehtori*

Hankkeen puitteissa onnistuttiin luomaan vaihtoehtoja kärjistämislle ja sellaiselle ”napit vastakkain” -asenteelle, joka monilta osin on Suomessa viime vuosina leimannut suhdetta nuorisoon ja alakulttuureihin (Koskela & Ruotsalo 2005). Monissa yhteyksissä on vaikuttanut siltä, että vallalla kontrollimyrönteinen asenneilmapiiri, jossa yhä useampia asioita pyritään ”hallitsemaan” kielloilla ja säännöillä. Jakomässä tällaista trendiä ei kuitenkaan ollut nähtävissä.

7.10 Kaikkiko sallittua?

Kulttuuriseen kriminologiaan nojaaminen saa helposti kriitikot takajaloilleen: sen ajatellaan johtavan relativistiseen yhteiskuntaan, jossa ”mikä tahansa on sallittua”. Ääritulkintaa voidaan kuitenkin lähestyä neutraalimmin, vertaamalla kulttuurisen kriminologian ja niin sanotun anarkistinen kriminologia tavoitteita. Anarkistinen kriminologia tarkastelee rikollisuutta tietoisesti alakulttuurien näkökulmasta ja kiistää rikosentorjunnan auktoriteetit (Ferrell 1996). Sen mukaan alakulttuureilla on yhtä suuri oikeus käyttää kaupunkitilaa haluamallaan tavalla kuin valtaväestöllä. Rikosentorjuntakampanjat eivät tuolloin vaikuta parannusstrategioilta, vaan pikemminkin kuulutetaan varsin vapaamielistä moniarvoisuutta.

Jakomäen hankkeen ei voi mitenkään sanoa nojanneen anarkistiseen perinteeseen. Vaikka vuoropuhelu, keskusteluyhteyksien säilyttäminen ja sovittelu olivat sen keskeisiä ajatuksia, ei missään nimessä kysymys ollut siitä, että mikä tahansa käy. Pikemminkin koko ILPO-hankkeen käynnistyminen sai alkunsa siitä, että mikä tahansa *ei* käy. Tässä mielessä kyse oli verrattain konservatiivisesta hankkeesta – tai ei ainakaan mistään radikaalista paikallisliikkeestä. *Arkijärjen käyttö* luonnehtisi toimintaa paremmin kuin ääri liikkeen omainen kaiken sallivuus.

Käytännön tasolla suvaitsevaisuuden rajat tulivat vastaan esimerkiksi silloin, kun kokouksessa saatiin tieto paikalla sattuneesta jengitappelusta, tai alueella liikkui huhuja rasistisen skin head -liikkeen uudesta noususta.

– *Mutta kun mä oon kuullut nyt taas, että nyt viime aikoina, että tänne olis muuttanut joku vähän niinku skinipomo, joka olisi tuonut vähän seurakuntaansa mukana. Minna tietää siitä kai vähän enemmän, kun sä oot ... mäiskittyjä nuoria.* (Ira Tirinen)

- *Joo, nuoret on niitten kanssa tapellut ja sitten siitä on poliisille tehty ilmoitus, kun toista on toistamiseen mätkitty turpaan aika pahasti. (Minna Revontuli)*
- *Saanut kostoksi niinku turpiinsa sitten vielä.*
- *Niin. Sai ensin turpiin, sitten kun se teki siitä ilmoituksen poliisille, niin sitten sai vielä uudelleen turpiin siitä, kun se sitten oli tehnyt sen ilmoituksen. Ja sitten aika moni nuori on saanut täällä skineiltä turpaan. Ne hyökkää vaan jostain puskaista yks kaks näin, käy päälle.*

Keskustelussa paljastui, ettei kyse ollut liikkeen uudesta noususta, vaan pelkästään huhusta, että alueelle olisi muuttanut skin headien johto-hahmo. Toimijoiden reaktio osoittaa kuitenkin, että jos jostakin ilmiöstä ollaan erityisen huolissaan, siihen voidaan kiinnittää huomiota ja puuttua nopeasti.

Myös haastatteluissa pohdittiin sitä, missä menevät hyväksynnän ja vuorovaikutuksen rajat. Vaikka toiminta perustuu pehmeisiin arvoihin, tuli toimijoiden puheista selville, että mikä tahansa ei käy.

Tota, tulisko sun mielestä sitten ilkeillä tekijöitä ymmärtää?

– Riikka Nurminen

Ymmärtää voi, mutta hyväksyä ei voi.

– Antti-Pekka Ihalainen, yläasteen rehtori

Mitä se sitten tavallaan vois käytännössä tarkoittaa sitten, että ymmärretään? – Riikka Nurminen

Sehän voi tarkoittaa käytännössä, että ymmärretään, että siellä päässä on joko paha olla tai sitten siellä ei ole mitään sillä hetkellä, että se voidaan ymmärtää, mutta sitä ei voida hyväksyä että se pitää purkaa sitten ilkeiltä ulospäin. Siihen pitää yrittää sitten löytää jotakin muuta keinoa, että siinä on se ero. Mutta ei sitä nyt kukaan ihan vaan sen takia, että tää on kivaa. – Antti-Pekka Ihalainen, yläasteen rehtori

No siinä mielessä tietysti pitäisi ymmärtää, että niillä on siis, niillä on paha olo, niillä on joku niinku, ne hakee ehkä semmosta huomiota sillä ilkeillä tekemisellä, että heidän jotenkin huomiodaan, elikkä ne on varmaan semmosia, mitkä on jäänyt jotenkin ilman huomiota, on sitten kotona, koulussa, kaveripiirissä.

– Paula Henttinen, talotoimikunnan puheenjohtaja

Kulttuurinen kriminologia peräänkuuluttaakin juuri suhteellisuudentajua ja rakentavaa vuoropuhelua, ei siitä että mikä tahansa pitäisi hyväksyä.

7.11 Hankkeen ongelmakohtat

Kokousten kuluessa tuli esiin erilaisia ongelmia, joita hankkeeseen liittyi, mutta niihin suhtauduttiin hyvin ratkaisukeskeisesti. Ryhmässä pyrittiin löytämään ratkaisuja arkisiin juokseviin ongelmiin. Myös haastatteluisissa puhuttiin mahdollisista huonosti toimivista kohdista. Haastateltavilla oli kullakin mahdollisuus keskustella hankkeesta ulkopuolella olevan tutkimusapulaisen kanssa luottamuksellisesti, ja siksi ongelmien voi ajatella nousseen melko kattavasti esiin.

Loppujen lopuksi voidaan kuitenkin todeta, että ongelmat olivat pitkälti niitä, jotka jo itsearvioinnissa tulivat esille. Maahanmuuttajien mukaan saaminen koettiin kaikkein vaikeimmaksi haasteeksi.

Jakomäessä, jos nyt maahanmuuttajista puhutaan, niin täällä on niinku, montako eri kansalaisuutta, mitä me katottiin, 23 eri kansalaisuutta, että aikamoinen määrä maahanmuuttajataustaisia, eikös ollu A-P sano, että yksi neljäsosa teillä maahanmuuttajataustaisia?
– Ira Tirinen, hankkeen koordinaattori

On, ellei enemmän, kolmasosa voi olla, vähän vaihtelee vuosi kerrallaan. – Anu Tanzi-Albi, apulaisrehtori, Jakomäen yläaste

No siinä on tietysti tämmösiä juttuja, että kun on vaikka venäläiset, ketä on paljon alueella, ne on hirveen semmosia niinku omissa porukoissaan liikkuvia. Ne kyllä liikkuu ympäri vuoden ja käy täällä meilläkin, mutta ei niistä saa sillä tavalla otetta. Ehkä niillä ei sitten ole sitä omaa identiteettiä täällä Suomessa vielä, mutta tota toinen iso ryhmä on nää somalit ja somalit taas niitä ei näy ollenkaan talvella, ne häviää kokonaan. Nyt kun tuli lämpimät ilmat ja alkoi kesätoimintot niin somalit tuli taas, mutta esimerkiksi tänään on ruokaa, missä on sianlihaa niin mä luulen, että niitä ei paljon tule, että on ihan... tietysti tää on meilläkin semmonen uusi opiskeltava asia, että mihin aikaan mitä kenellekin. Kyllä varmasti sieltä löytyisi ihmisiä, ketä kiinnostaisi alueella toimiminen ja niitten yhteisten asioiden eteenpäin vieminen.
– Jyrki Rönkkö, leikkipuiston työntekijä

Maahanmuuttajien sitouttamisen eteen oli tehty paljon töitä, mutta se ei ottanut onnistuakseen. Esteenä olivat sekä kieli- että kulttuurierot. Maahanmuuttajien rooli oli kuitenkin ilkeissä keskeinen. Heitä ei niinkään pidetty ilkeiden tekijöinä – joskin alueella liikkuvat nuorisoporukat ovat yleensä varsin monikulttuurisia – vaan uhreina.

No ei niitä kyllä riittävästi ole. Voi olla että mä olen väärässä, mutta mun mielestäni ei ole saatu kai oikeestaan mun käsittääkseni juuri ollenkaan tähän mukaan. Mutta nämä afrikkalaisperheet, maahanmuuttajataustaiset pääosittain niin tuota siis sillä tavallahan ei ole ilkvallan aiheuttajia käytännössä katsoen lainkaan, he on ilkvallan kohteita. Täällä on 30 prosenttia ilkvallasta kohdistuu maahanmuuttajataustaisten perheiden asuntoihin ja varastotiloihin ja porraskäytävään ja tämmösiin. Se on sitten yks niinku isompi ongelman ydin, on sitä maahanmuuttajavihaa ja se siirtyy kyllä sitten aikuisilta lapsille.
– Ismo Hämäläinen, Jakomäen kiinteistöt

Vaikka useinkaan ei tullut esiin, että alueella esiintyisi rasistista väkivaltaa, tai että ilkvallan motiivi pääsääntöisesti olisi rasistinen, voi maisemassa kuitenkin havaita tällaisia merkkejä (Kuva 15).



Kuva 15. Hakaristejä Jakomäen kalliolla.

Jakomäen kaltaisessa monikulttuurisessa ympäristössä kaikkien väestöryhmien mukaan saaminen olisi kuitenkin edellytys hyvän yhteishengen ja alueellisen identiteetin kehittymiselle.

Tää on siis niinku mun mielipide pelkästään, että tää yhteishengen puuttumiseen niin vaikuttaa just se, että täällä on niin paljon eri mai-

den kansalaisuuksia, että ne ei vaan niinku kohtaa toisiaan.
– Paula Henttinen, talotoimikunnan puheenjohtaja

Toisaalta on toki niin, ettei ketään voi väkisin sitouttaa – ei sen enempää suomalaisia kuin ulkomaalaistaustaisiakaan. Tilanne saattaa myös muuttua olennaisesti lähivuosina, kun koko ikänsä Jakomäessä asuneet ja suomalaisten nuorten kanssa koulua käyneet ja vapaa-aikaa viettäneet ulkomaalaistaustaiset nuoret aikuistuvat. Riskinä on, että käy päinvastoin ja väestöryhmät eriytyvät entisestään. Tuolloin etniset konfliktit saattavat pahimmassa tapauksessa riistäytyä käsistä. Euroopassa Ranska on tuottanut tästä pahamaineisten esimerkin. Siksi Jakomäkeen – ja niille muille alueille, joilla asuu erityisen paljon maahanmuuttajia – satsaaminen olisi ensiarvoisen tärkeää.

Muut ongelmakohdat ovat tulevaisuuden kannalta vähäpätöisiä maahanmuuttajien rooliin verrattuna. Toimijat olivat sitä mieltä, että edelleenkin alueen asukkaita tai lasten vanhempia ei oltu saatu mukaan riittävästi. Jos asiaa oikein käännellään, voidaan siinä nähdä olevan myös hyviä puolia: hanke onnistuu välttämään kaikenlaisen moralismin. Verrattuna sellaiseen toimintaan, jossa esimerkiksi vanhemmat lähtevät partioimaan kaduille, tässä hankkeessa korostui asenne- ja ympäristökasvatus, ei kontrolli. Hankkeen toimijat edustivat sellaista välitasoa, jolla on hyvä tuntuma ruohonjuuritasolle, muttei samanlaista tunteilla ladattua ”lähetysaarnaa- ja” -henkeä kuin nuorten vanhemmilla joskus saattaa olla. Näin keskusteluyhteys nuoriin saadaan säilymään, mutta samalla ymmärretään ongelma osana laajempaa yhteiskunnallista kenttää.

Toisena jo itsearvioinnissa mainittuna ongelmana haastatteluissa esiin nousi se, ettei alueen elinkeinoelämää oltu saatu riittävästi mukaan.

No tietysti täällä Jakomäessä ei hirveen monta yritystä toimi, mutta tota heidänkin kanssa olis voinut tehdä tiiviimpää yhteistyötä varmasti-kin ja tota sitten ollaan tai tän hankkeen puitteissa onhan tietysti oltu yhteydessä eri tämmösiin samantyyppisiin projekteihin, joita on niinku kaupungissa ja kun tää vaikuttaa tavallaan niin monenlaiseen asiaan, siihen turvallisuuteen ja sitten taas niinku lasten ja nuorten hyvinvointiin, niin sitä kautta on kyllä aika monenlaiseen tahoon oltu yhteydessä. – Mari Vesterinen, koulukuraattori

Rahoituksen ja ilkevallasta informoinnin kannalta yritysten mukaan saaminen olisi kieltämättä tärkeää. Toisaalta liiallisen ”ulkopuolisen” rahoituksen voi ajatella vaarantavan riippumattomuuden. Hankeen osapuolilla oli

varsin yhtenäinen arvomaailma. Saattaa olla, että kauppiaiden ja yrittäjien mukaan ottaminen olisi tuonut hankkeeseen sellaisia toimijoita, joiden tavoitteenasettelu ilkivaltaan nähden on lyhytjännitteisempää ja kustannus-hyöty ajattelu painottuu enemmän. Nyt hankeryhmän kokouksissa tavoitteista on päästy helposti yksimielisyyteen, mikä konkretisoituu luontevasti organisoituna toimintana. Ryhmä ei ole jäänyt vain pyörittämään sisäisiä ristiriitoja.

7.12 Tulosarviointi ja kustannushyötyanalyysi

Kaikissa arviointitutkimuksissa väistämättömänä käsitellyn aiheena on kysymys ”oliko tästä hyötyä”? Vastausta haetaan usein erilaisten laskennallisten mittareiden avulla. Jakomäen ILPO-hankkeen tapauksessa kysymys mitattavuudesta on monellakin tapaa hankala. Ensinnäkin, hankkeen tavoitteet – asennekasvatus ja pitkän tähtäimen vaikutukset – olivat sellaisia, että niitä on mahdotonta tällaisessa arvioinnissa mitata. Toiseksi, hankkeen itsearviointissa mitattavuus herätti paljon pohdintaa: toimijat olivat jo siinä vaiheessa projektia epävarmoja siitä, onko mitattavuus tämän hankkeen kannalta kovinkaan keskeinen kysymys. Kolmanneksi, mitattavuuteen sisältyy erilaisia harhoja: kun esimerkiksi ilmoituskynnys laskee, näyttää siltä että ilkvallanteot ovat lisääntyneet vaikka näin ei todellisuudessa olisikaan tapahtunut. Niitä vain tulee tietoon enemmän, jos hanke saa aikaan onnistuneet informaatiokanavat. Mitä paremmin informaatio kulkee, sitä enemmän ilkvalltaa näyttää olevan.

Varsinaista tulosarviointia emme siis tässä pyri tekemään. Se ei olisi mistään hankkeen kannalta relevantista näkökulmasta mielekäästä. Haastatteluissa mitattavuudesta kuitenkin keskusteltiin ja toimijat saivat tuoda esiin omia näkemyksiään.

No pitäiskö sun mielestä sitten, kun puhutaan ILPON tuloksista ja muuta, niin pitäiskö niitten olla sun mielestä mitattavia?

– Riikka Nurminen

Niin, syvä hiljaisuus. Jollain tasolla, en mä tiedä onko tarvetta niinku kuitenkaan, tärkeämpää on tää itse toimiminen ja näkyminen täällä alueella. – Minna Revontuli, nuorisotalon työntekijä

Monet toimijoista ymmärsivät mitattavuuden ongelman varsin hyvin. Jos alunperinkin tavoitteena on lasten ja nuorten (ja heidän vanhempiansa)

asennekasvatus, paikallisen toimivan yhteistyöverkon kehittäminen sekä alueellisen identiteetin vahvistaminen, ei mitattavilla tuloksilla ole juuri roolia.

Mun mielestä ehkä tämmösessä projektissa se on hirveen hankala tehdä se mittaus, että jos me katotaan pelkästään ilkvallan lukuja, niin me voidaan siinä nähdä, että meidän projekti on mennyt ihan päin peetä, koska ilkvallan luvut on kasvanut ja se johtuu siitä, että nyt on toivotettu sitä että poliisille pitää ilmoittaa niistä, että me ei voida puuttua mihinkään, jos ei me tiedetä missä tapahtuu. Kun nyt se on ajanut siihen, että ihmiset ilmoittaa sitä herkemmin, eli sitten ilmoitusten määrä on noussut ja tota noin muita lukuja voi olla pikkasen hankala, tietysti jos haastatellaan jokaista ja kysytään, että kuinka monta toimijaa tunnet nimeltä niin se voi olla yksi mitattava mittari (naurahtaa). – Virpi Hukka, aluepoliisi

Toimijat näkivät, että ilkvalltaan kiinnitetty huomio ja rohkaiseminen ilkvallan ilmoittamiseen ovat nostaneet sen enemmän esille. Hanke on ehkä myös jossain määrin avannut silmiä näkemään ilkvalltaa.

Ei ole luotu semmosia asennemittareita, joilla pystyis sitä mittaamaan, euromittarit on vähän, tietysti niistä löytyy ja ehkä tuo kiinteistöpuoli sitten kattoo enempi niitä puolia ja sinne varmaankin löytyskin mittarit, mutta ei nekään niin yksiokosia ole. Jos kuvitellaan, että niillä nähtäis niinku heti niin se saattaa mennä pieleen, jos sattuu sopiva jengi jonakin vuonna enemminkin sillä päälle, että nyt pannaan ranttaliksi. Se jengi sitten poistuu kuvioista, niin se saattaa olla semmonen tilastollinen harha sitten, eli sekään ei ole sitten ihan yksinkertainen sitten noin lyhyellä aikatahtimella ottaa sitäkään. Mä en näkin nyt että hirveesti kannattaa eroilla mitata sitten toiminnan tuloksia, vaan kyllä se tuota on sitten se asennepuoli ja sitä kautta heijastumat, joita on hirveen vaikee lähteä mittaamaan ainakin lyhyellä aikajaksolla. Yleensäkin mä olen hyvin varauksellinen näiden pelkillä mittareilla tehtäviin, ainakin lyhyen aikajakson hommiin. Ja mitä pidempi periodi niin sitten jo pitää ottaa huomioon niin monet muuttujat siellä, että mitäs siellä on muuta tapahtunu. Siinä se on se ongelmatiikka.
– Antti-Pekka Ihalainen, yläasteen rehtori

Mitattavuuden kannalta olisi olennaista pystyä seuraamaan tilannetta pitkällä aikajaksolla. Arvioinnin kannalta pidempiaikainen seuranta on kuitenkin hankalaa, sillä arviointi pitää tehdä jonkin tietyn ajan sisällä (Korander, 2004). Painotammekin tässä raportissa toimintasuositusten laatimista, emme itse projektin tuloksellisuuden mittaamista. Kirjaimellisen

kustannushyötyanalyysin sijaan onkin syytä kysyä toimiiko hanke, kehen nähden, missä ja millä ehdoin? Vasta nämä pohdinnat mekanismista, kontekstista ja niiden välisestä suhteesta auttavat vastaamaan kysymykseen ”kannattiko se” (Crawford sit. Korander, 2004).

Kaikilla niillä arviointikeinoilla, jotka mitattavien kriteerien lisäksi voi arvioinnissa ottaa käyttöön, hanke vaikutti toimivan erittäin hyvin. Se oli verkostona toimiva, paikallisesti herkkä, ja puhui kieltä, jota ruohonjuuritasolla ymmärretään laajasti. Lisäksi hankkeen analyysi kriminologisten teorioiden valossa antoi siitä varsin hyvin toimivan kuvan: paikallisella tasolla oli käytetty sellaista toiminnan logiikkaa, joka juuri sillä tasolla toimii. Turhia ristiriitoja ja kärjistyksiä onnistuttiin välttämään, lankeamatta silti epämääräiseen relativismiin. Hankkeen taustalla olivat selvät ja tavoitteiden kanssa johdonmukaiset arvot. Ainoana vakavana, tulevaisuuteen vaikuttavana miinuspuolena voidaan todeta, että maahanmuuttajaväestön mukaan saamisessa ei oltu onnistuttu.

8 SUOSITUKSET ILKIVALLANTORJUNTAHANKKEILLE

1. Hankkeiden tulisi lähteä alueelta käsin, ei ylhäältä johdetusti

Jakomässä tuli selvästi esille se, että toimijat pitivät hankkeen lähtökohtia ja tavoitteita toimivina ja kokivat ”puhaltavansa yhteen hiileen”. Yhteistyö ryhmän sisällä toimi mainiosti. Kaikki osalliset olivat yhtä mieltä siitä, ettei ylhäältä johdettu hanke voisi toimia yhtä hyvin. Alueen omaleimaisuus ja erityisongelmat on otettava huomioon, jotta ilkivallan torjunta voisi onnistua, eikä tämä ole mahdollista hierarkkisessa ulkopuolelta ohjatussa järjestelmässä. Niin sanotut lähiosajat tulisi sitouttaa hankkeisiin. Lähiosajilla on erinomainen paikallisen kontekstin tuntemus, mutta ei halua tehdä tiukkoja rajanvetoja ”meidän” ja ”muiden” välille. Tilanne saadaan juuri tuolta tasolta toimimaan paremmin kuin ylhäältä johdetusti tai puhtaasti asukasohjalta. Lähiosajilla ei esiinny moraalista paniikkia, ei ruohonjuuritasolle usein tyypillistä yksisilmäisyyttä ja uskoa yhteen asiaan. Tällöin avoin keskusteluyhteys säilyy ja pystytään puhumaan paikallisten nuorten kanssa ja ehkä jopa asettumaan nuorten asemaan, mutta myös näkemään ilkivalta oireena jostakin isommasta. Ilkivaltaa ei siis tarkastella ongelmana sinänsä, vaan oireena jostakin.

2. Alueelliseen identiteettiin tulisi kiinnittää fysisistä ympäristöä enemmän huomiota

Jakomässä painotettiin sitä, että usein ilkivallan syynä on se, että sen tekijät voivat pahoin. Alueen maine ja sosioekonominen asema näyttävät hyvinvoinnin rajoitteina. Alueellisen identiteetin vahvistaminen ja ympäristökasvatus ovat avaimia alueesta välittämiseen ja se puolestaan on

avain ilkivallan ehkäisyyn. Fyysisen ympäristön muuttaminen esimerkiksi rikostilaisuuksia vähentäväksi on vähemmän toimiva keino. Pahoinvoivat, alkoholin vaikutuksen alaiset tai mielenterveysongelmista kärsivät ihmiset eivät arvioi rikostilaisuuksia laskemalla kiinnijäämisriskiä. Joko ilkivalta on satunnaista, tai sen kohde löydetään valvomattomalta alueelta. Lähes kaikki hankkeeseen osallistuneet tahot kokivat käsittelevänsä sosiaalisia ongelmia, ei kaupunkirakenteeseen liittyviä. Huono-osaisuus ja henkinen pahoinvointi kietoutuvat ilkivaltaan saumattomasti, eikä ilman niiden käsittelyä voida asialle mitään. Pelkkään fyysiseen ympäristöön puuttumalla hoidetaan vain seurauksia, eikä päästä käsiksi ongelmien syihin.

3. Vuoropuhelun säilyttäminen on onnistumisen kannalta keskeistä

Kukaan Jakomäen toimijoista ei tulkinnut ilkivallan tekijöiden olevan pahoja tai ajatellut ilkivallan johtuvan nimensä mukaisesti ilkeydestä. Tämä tulkinta mahdollisti hankkeen taustalle sellaisen arvomaailman, jossa tietoisesti pyrittiin ymmärtämään ilkivallan tekijöitä ja pääsemään heidän kanssaan kontaktiin. Lähiosajilla oli myös kysy puhua sellaista kieltä, jota paikalliset asukkaat – niin nuoret kuin vanhemmatkin – ymmärtävät helposti. Tämä asetti selkeät raamit ilkivaltaan puuttumiselle. Jos ajatellaan, että ilkivallassa on kyse on pahoinvoinnista, ajattelelemattomuudesta tai turhautumisesta, keinoiksi nousevat sosiaalinen puuttuminen, tuki ja mielekkään tekemisen järjestäminen. Ilkivallan tekijään ei voida suhtautua kuin rationaaliseen päätöksentekijään, joka pyrkii saamaan rikokselaan taloudellista tai muunlaista hyötyä. Ilkivallasta ei hyödy kukaan ja sen tietävät myös tekijät. Ilkivallalla ei ole motiiveja, mutta sillä on syynsä. Niiden syiden alkulähteille pääseminen edellyttää, että vuoropuhelu säilyy. Tiukalla kontrollilinjalla ei tähän päästä.

4. Kärjistyksiä ja provosointeja olisi vältettävä

Ilkivalta liittyy osaltaan yhteiskunnallisiin valtasuhteisiin. Siinä on usein mukana aimo annos näyttämisen halua. Ne, joilla ei ole valtaa päättää asioista formaalien kanavien kautta tai vaikuttaa omat lähiympäristönsä luonteeseen, reagoivat ”vaikuttamalla” ainoalla jäljelle jäävällä keinolla: rikkomalla tai töhrimällä paikkoja. Napit vastakkain asenteen soveltaminen ilkivallanehkäisytyössä – tietoisesti tai tiedostamatta – korostaa valtaasetelmia entisestään. Siksi se helposti provosoi ilkivallan tekijät etsimään

uusia paikkoja tai uusia keinoja. Jakomäessä kuvaava esimerkki tästä oli se, miten valvontakameroiden asentaminen koulun pihalle sai nuoret ”heitämään kiviä kauempaa”. Jotta valta-asetelmaa pystyttäisiin korostamisen sijasta lieventämään, on heikompiosaisten vaikuttamisen kanavia lisättävä. Provosoimista on pyrittävä välttämään ja mielekkäitä vaihtoehdoisen toiminnan mahdollisuuksia lisäämään. Kaikkia osapuolia tulee myös kuulla ja arvostaa aktiivisina toimivina kansalaisina.

5. Isot ja pienet ongelmat tulisi erottaa toisistaan

Jakomäen ilkvallanehkäisyhanke tarjoaa oivallisen esimerkin tuleville projekteille siinä, että hankkeen toimijoilla oli kyky erottaa isot ja pienet ongelmat toisistaan. Pieneen spray-maalitahraan ei suhtauduttu samalla vakavuudella kuin koulun voimistelusalin rikottuun ikkunaan. Vaikka rikksentorjunnassa usein korostetaan, että pienikin epäjärjestyksen merkki on otettava vakavasti, on käytännössä paikallisella tasolla mahdotonta toimia, ellei kyetä priorisoimaan puuttumisen kohteita. Priorisoinnista seuraa myös tiettyä joustavuutta, mikä edesauttaa edellä mainitun vuoropuhelun säilymistä. Ilkvallan tekijät ovat itsekin kyvykkäitä ymmärtämään mikä oli iso vahinko ja mikä pieni. Jos tällainen arvojärjestys on selkeänä myös niiden mielissä, jotka vastaavat ilkvallan ehkäisyhankkeista, on helppompia toimia ja saada toimet onnistumaan.

6. ”Varhainen puuttuminen” tulisi tulkita nuorisotyön haasteeksi

Yksi tämän arviointitutkimuksen myötä esille tulleista seikoista on se, että rikksentorjunnan retoriikassa usein käytetty termi varhainen puuttuminen voidaan ymmärtää hyvin eri tavoin. Usein sitä sovelletaan nollatoleranssin hengessä niin, että pienistäkin rikkomuksista tulee seurata ”iso haloo”: ei välttämättä kovia rangaistuksia, mutta eri viranomaisten ja nuorten kohdalla huoltajien liittäminen tapaukseen. Varhaisen puuttumisen voi kuitenkin ymmärtää myös aivan toisin. Sen voi ajatella olevan sellaista nuorisotyötä, jossa lapsille ja nuorille järjestetään toiminnan tapoja ja vaikuttamisen kanavia. Tällöin riskin ajautua tekemään ilkvallaa tai rikoksia ajatellaan pienenevän. Hyvin konkreettinen ja maanläheinen lapsiin ja nuoriin kohdistuva esimerkki, joka Jakomäessä nousi esiin aivan hankkeen viime metreillä, voisi olla yhteisten kotieläinten tuominen lähiohjelmaan. Tämä tarjoaisi sekä mahdollisuuden vastuun kantamisen opettelemiseen että mielekkäistä yhteistä tekemistä kouluajan ulkopuolella.

7. Ilkivallan ehkäisy ei ole suoraan rahassa mitattavissa

Yksi ilkivallan ongelmista on se, että siitä koituu paljon kustannuksia, joita pidetään turhina. Tämä johtaa helposti siihen, että ilkivallan ehkäisyn onnistumista arvioidaan tarkastelemalla kustannusten kehittymistä. Rahallisten tai muiden määrällisten mittareiden kehittäminen ilkivallan torjunnan onnistumisen mittaamiseen on kuitenkin erittäin ongelmallista. Kyse on pitkälti asennekasvatuksesta ja tuloksia on tuolloin hankala mitata. Tavoitteena on usein myös madalta ilmoituskynnystä. Mitä paremmin tuossa tavoitteessa onnistutaan, sitä enemmän ilkivalta näyttää lisääntyneen – ainakin hetkellisesti. Ilkivallan ehkäisyn onnistuessa saadaan parhaimmillaan aikaan positiivinen kierre, jossa asukkaat viihtyvät alueella paremmin ja sen vuoksi huolehtivat siitä paremmin. Myöskään viihtyvyys ei ole mitattavissa. Ilkivaltaa tulisikin tarkastella sosiaalisena ongelmana, pikemminkin kuin kustannuskysymyksenä. Tuosta näkökulmasta mitattavuus ei ole keskeinen arvo.

8. Pitkä aikaskaala on tärkeä

Jakomäessä tavoitteena oli alusta alkaen asennekasvatus ja ympäristöstä välittämisen lisääminen. Lisäksi pyrittiin siihen, että nuoret ymmärtävät ilkivallan seuraukset, ja että heillä on riittävästi mielekästä tekemistä. Ilkivallan ehkäisyyn tähtäävä työ onkin äärimmäisen pitkäjännitteistä. Lyhyellä – muutaman vuoden pituisella – skaalalla katsottuna ehkäisyprojekti voi jopa lisätä ilkivaltaa aiheuttaessaan kapinaa ja vastarintaa. Todellisten vaikutusten voi odottaa näkyvän vasta vuosien päästä, joissakin tapauksissa asenteiden muutos saattaa vaatia sukupolvia. Esimerkiksi maahanmuuttajaväestön sitouttaminen on lyhyellä tähtämellä vaikeaa, mutta saattaa onnistua nuorempien sukupolvien kohdalla, kun jyrkimmät kieli- ja kulttuurierot ovat tasoittuneet. Ilkivallanehkäisyprojekteissa tulisikin jo alusta alkaen katsoa tarpeeksi pitkälle tulevaisuuteen. Toimivuutta ei voi arvioida lyhyellä tähtämellä, vaan vasta positiivisten vaikutusten kertautuessa ajan kuluessa.

9. Paikalliset hankkeet tarvitsevat resursseja

Työelämän muutos yhä kiireisemmäksi näkyi Jakomäessä selvästi. Lähes kaikki projektissa toimivat toivat esiin, että normaalissa kokopäiväisessä päivätyössä työmäärä on niin suuri, ettei aikaa ylimääräisten asioiden

organisointiin löydy. Kyse oli kuitenkin nimenomaan organisoinnista ja kokonaisvastuun ottamisesta: hanketyöryhmään toimijat osallistuiivat mielellään. Suuri huoli jatkoa ajatellen oli projektikoordinaattorin työsuhteen loppuminen. Puolipäiväisen koordinaattorin panos riittäisi jatkuvuuden takaamiseksi, mutta sen verran olisi resursoitava, jotta pitkäjänteinen työ olisi mahdollista. Ei voida olettaa, että ilkvallanehkäisytyö tapahtuisi yksinomaan kolmannen sektorin voimin. Paikallisille hankkeille myönnetyt resurssit maksavat itsensä takaisin – erityisesti silloin, kun ne kohdistetaan sosioekonomisesti ongelmallisille alueille.

10 Itsearviointi olisi räätälöitävä paikallisiin tarpeisiin

Jakomäen hankkeessa sovellettiin rikosentorjunnan itsearvioinnin työkalua. Itsearviointityökalu voi toimia paikallisten hankkeiden kehittäjänä. Se auttaa toimijoita pohtimaan omaa työtään, löytämään sen ongelmakohdat ja kehittämään sitä eteenpäin. Itsearviointityökalu on kuitenkin sovellettava paikallisiin tarpeisiin, jotta se toimii tarpeeksi konkreettisenä apuvälineenä. Liian pitkä tai liian byrokraattiselta vaikuttava työkalu ei palvele tarkoitustaan. Itsearvioinnissa tulisi keskittyä vain olennaisimpiin seikkoihin ja sen tulee olla herkkä paikalliselle kontekstille. Sekä kritiikille että positiiviselle palautteelle tulisi antaa riittävästi tilaa, ilman että itsearviointi vaatii toimijoilta kohtuuttomasti voimavaroja.

Lähteet

- Alasuutari, P.** (1994). Laadullinen tutkimus. Vastapaino, Tampere.
- Arjen turvaa.** Sisäisen turvallisuuden ohjelma. Sisäasiainministeriön julkaisuja 44/2004.
- Clarke, R.V.** (1992, toim.). Situational crime prevention. Successful case studies. Harrow and Heston, New York.
- Crawford, A.** (1998). Crime prevention and community safety: politics, policies and practices. Longman, Harlow.
- Felson, M. & Clarke, R.V.** (1998). Opportunity makes the thief. Practical theory for crime prevention. Police research series, paper 98. Home Office, UK. www.homeoffice.gov.uk
- Ferrell, J.** (1996). Crimes of style. Urban graffiti and the politics of criminality. Northeastern University Press, Boston.
- Furedi, F.** (2002). Culture of Fear. Risk-taking and the Morality of Low Expectation. London: Continuum.
- Greene, J.A.** (1999). Zero tolerance: a case study of police policies and practices in New York City. *Crime & Delinquency* 45:2, 171–187.
- Hayden, K.** (2000). Stigma and place. Space, community, and the politics of reputation. *Studies in Symbolic Interaction*, 23: 219–239.
- Helsinki alueittain 2006.** Helsingin kaupungin tietokeskus, verkkoaineisto.
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H.** (2001). Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Yliopistopaino, Helsinki.
- Ilmonen, M.** (1991). Elämää betonissa. Varhaisnuorten asuinympäristöt pääkaupunkiseudulla. Nuorisواسuntoliitto, Helsinki.
- Itkonen, M. & Iivonen, N.** (2004). ”Jakomäki on ihan slummi mesta, mutta ei se haittaa, se on ihan jees”. Opinnäytetyö, Helsingin ammattikorkeakoulu Stadia.
- Jacobs, J.** (1961). The death and life of great American cities. Penguin, Harmondsworth.
- Karisto, A. & Tuominen, M.** (1993). Kirjoituksia kaupunkipeloista. Helsingin kaupungin tietokeskuksen tutkimuksia 1993:8.
- Kelling G. & Coles, C.** (1996). Fixing Broken Windows: Restoring Order and Reducing Crime in Our Communities. Free Press, New York.
- Korander, T.** (2000). Turvallisuus rikollisuuden ja sen pelon vastakohtana. Teoksessa P. Niemelä & A.R. Lahikainen (toim.) *Inhimillinen turvallisuus*. Tampere: Vastapaino.
- Korander, T.** (2004). Arviointi kuuluu hyvään käytäntöön. *Haaste*, 1/2004.

- Korander, T. & Soine-Rajanummi, S.** (2002). Kahdeksalta Koskarille – samantien sakot. Tampereen nollatoleranssikokeilu 1999–2000: historiallinen konteksti, vastaanotto ja vaikuttavuus. Poliisiammattikorkeakoulun tutkimuksia 13.
- Koskela, H.** (1997). 'Bold walk and breakings': women's spatial confidence versus fear of violence. *Gender, Place and Culture*, 4:3, 301–319.
- Koskela, H.** (1999). Fear, control and space: geographies of gender, fear of violence, and video surveillance. *Helsingin yliopiston maantieteen laitoksen julkaisuja*, A 137, Helsingin yliopisto.
- Koskela, H., Niiranen, L. & Siivola, S.** (2004). Kaupunkien turvallisuussuunnitelmat – ylhäältä ohjattua hallintoa vai omaehtoista kehittämistä? *Kunnallistieteellinen aikakauskirja* 1/04, 36–49.
- Koskela, H. & Ruotsalo, M.** (2005). "Kettutyttö special" – kohti kulttuurista kriminologiaa. Teoksessa S. Pohjonen (toim.) *Ex ante – ennakoiva oikeus*. Talentum, Helsinki.
- Koskela, H.** (2009). Pelkokierre – pelon politiikka, turvamarkkinat ja kamppailu kaupunkitilasta. *Gaudeamus*, Helsinki.
- Lankinen, M.** (2001). Positiivinen diskriminaatio – mitä se on? Helsingin kaupungin tietokeskuksen keskustelunaloitteita 2001:2.
- Newman, O.** (1972). *Defensible space*. Macmillan, New York.
- Oc, T. & Tiesdell, S.** (2000). Urban design approaches to safer city centres: the fortress, the panoptic, the regulatory and the animated. Teoksessa Gold, J.R. & Revill, G., toim. *Landscapes of defence*. Pearson Education, Harlow.
- Paasi, A.** (1998). Region and place. Regional identity in question. *Progress in Human Geography* 27:4, 475–485.
- Paikallisen rikosentorjunnan kehittäminen 1997.** Kaupunginjohtajatyöryhmä, Rikosentorjunnan neuvottelukunta.
- Paikallisen turvallisuustyön kehittäminen 2006.** Sisäisainministeriön julkaisu ja 19/2006.
- Presdee, M.** (2000). *Cultural criminology and the carnival of crime*. Routledge, Lontoo.
- Rikosentorjunnan rakentaminen.** Paikallisen rikosentorjunnan ideakirja 1 (2001). Rikosentorjuntaneuvosto.
- Tani, S.** (2001). Bad reputation – bad reality? The intertwining and contested images of a place. *Fennia* 179: 2, 143–157.
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A.** (2002). Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Tammi, Helsinki.
- Tuominen, M.** (1997). Broken Windows – the case of Helsinki. *Kvartti* 3/1997.
- Turvallisuustalkoot.** Kansallinen rikosentorjuntaohjelma. Oikeusministeriö. Yleisen osaston julkaisuja 2/1999.
- Törrönen, Jukka & Korander, Timo** (2004). Ehkäisevä poliisityö ja turvallisuussuunnitelmat. Teoksessa J. Törrönen (toim.) *Valvontaa ja vastuuta. Päihteet ja julkisen tilan moraalisaatelu*, Helsinki: Gaudeamus.
- Walklate, S.** (2003). *Understanding criminology. Current theoretical debates*. Open University Press, Buckingham.

Kuvat

- Kannen kuva Eemi Koskela
- Kuva 1. Riikka Nurminen / Karttakeskus / Affecto Finland Oy
- Kuva 2. ###
- Kuva 3. ###
- Kuva 4. http://fi.wikipedia.org/wiki/Nousukausi_%28elokuva%29
- Kuva 5. Riikka Nurminen / ILPO -projekti
- Kuva 6. Hille Koskela
- Kuva 7. ###
- Kuva 8. Eemi Koskela
- Kuva 9. Eemi Koskela
- Kuva 10. Hille Koskela
- Kuva 11. Eemi Koskela
- Kuva 12. Hille Koskela
- Kuva 13. Eemi Koskela
- Kuva 14. ILPO-hankkeen nettisivut keväällä 2008
- Kuva 15. Eemi Koskela

ITSEARVIOINNISSA KOMMENTOIDUT ”VÄITTÄMÄT”

1. ILPO-hanketyöryhmän johto on selkeästi järjestetty ja siitä on sovittu.
2. ILPO-hanketyöryhmään osallistujat tuntevat pystyvänsä vaikuttamaan hankkeen toimintaan ja ryhmässä on hyvä yhteistyön ilmapiiri.
3. Puheenjohtaja antaa ohjeita, kannustusta ja tukea ILPO-hankkeeseen osallistuville ja varmistaa, että kaikkia hankkeen osapuolia kohdellaan tasa-arvoisesti.
4. ILPO-hanketyöryhmällä on yhteisesti muotoiltu ja sovittu toiminta-ajatus siitä mitä varten ryhmä on perustettu.
5. Kaikki ILPO-hankkeeseen osallistujat ovat tietoisia hankkeen tavoitteista ja ovat perehtyneet hankkeen hankesuunnitelmaan.
6. ILPO-hanketyöryhmä kokoontuu säännöllisin välein ja kokouksista ilmoitetaan hyvissä ajoin. Myös kokouksen esityslista toimitetaan osallistujille ennen kokousta.
7. ILPO-hanketyöryhmän jäsenet ymmärtävät omat roolinsa ja heidän edustamiensa organisaatioiden roolin ILPO-hankkeessa ja sen tavoitteiden toteutumisessa.
8. Yhteistyössä tapahtuva päätöksenteko on selkeä ja kaikille tiedossa.
9. ILPO-hanke tekee yhteistyötä ja vaihtaa tietoa muiden paikallisten organisaatioiden ja hankkeiden kanssa.
10. Mahdollisuudet harjoittaa yhteistyötä ILPO-hankkeen ulkopuolisten alueellisten viranomaisten kanssa (esim. kaupungin rakennusvirasto) on selvitetty ja yhteistyö on käynnistynyt mahdollisuuksien mukaan.
11. ILPO-hankkeen tavoitteet perustuvat suoraan rikollisuutta, häiriökäyttäytymistä ja ilkeästä koskevan tilastollisen aineiston (esim. poliisin tilastot) analyysiin sekä hanketyöryhmän jäsenten omaan tietoon Jakomässä tapahtuvasta ilkeästä.

12. Tavoitteiden valintaan on vaikuttanut myös paikallisten asukkaiden konsultaatiot (asukaskyselyt, asukasillat, haastattelut jne.).
13. Myös etnisiä vähemmistöjä ja muita vaikeasti tavoitettavia asukkaita on konsultoitu.
14. ILPO-hankkeessa kerätään ja analysoidaan ajantasaista tietoa ilkivallasta.
15. ILPO-hankkeessa kerätään alueellista tietoa ilkivallasta, jotta toimenpiteitä voidaan kohdistaa tietyille alueille (esim. koulu, kerrostalo).
16. ILPO-hanketyöryhmä on sopinut mahdollisen arkaluontoisen tiedon käsittelytavoista ja tiedonvälityksestä sekä siitä että kaikilla päätöksiin osallistuvilla on käytössään samat tiedot.
17. ILPO-hanketyöryhmässä on sovittu miten toiminnan suunnittelua ja toteutusta varten tarvittavaa tietoa kerätään, käsitellään ja säilytetään.
18. ILPO-hankkeessa on sovittu miten hankkeesta tiedotetaan.
19. ILPO-hankkeen tavoitteet ovat yhdenmukaiset kunkin hankkeeseen osallistuvan tahon omien tavoitteiden kanssa.
20. Hankkeen osapuolille on selvää, ketkä ovat vastuussa mistäkin tehtävästä.
21. ILPO-hanketyöryhmä saa säännöllisin välein palautetta arviointiryhmältä.
22. ILPO-hankkeen tavoitteet on selvästi eritelty omiksi kokonaisuuksiksi (esim. menetelmät tavoitteiden saavuttamiseksi mainittu, tavoitteelle nimetty vastuuhenkilö tai -taho, yksityiskohtainen suunnitelma tavoitteen saavuttamiseksi, selvitetty tavoitteen vaatimat resurssit).
23. Tulisiko ILPO-hankkeen tavoitteiden olla mitattavia (esim. tavoite, että ilkivallan kustannukset vähenevät 20 %)?
24. ILPO-hankkeen tavoitteet ovat aikataulutettuja (toiminnoilla on sovitut aikataulut ja virstapylväät) ja osapuolet ovat varmistuneet siitä, että hankesuunnitelmassa mainitut toimet toteutetaan sovitussa aikataulussa ja hankesuunnitelmaa päivitetään tarvittaessa.
25. Kunkin ILPO-hankkeeseen osallistujan ja hänen edustamansa organisaation rooli, ydintoiminnot, kapasiteetti sekä rajoitukset tiedetään. Lisäksi rooli suhteessa hankkeen tavoitteisiin ymmärretään yhteistyössä yleisesti.
26. Uudet ILPO-hanketyöryhmän jäsenet on perehdytetty hankkeen toimintaan ja he ymmärtävät roolinsa hankkeen tavoitteiden toteutumisessa.

27. ILPO-hankkeeseen osallistuvat henkilöt toimivat yhteistyössä toistensa kanssa, jakaen resursseja ja sitoumuksia edustamiensa organisaatioiden puolesta.
28. ILPO-hankkeeseen osallistuvat henkilöt käsittelevät mahdollisia eturistiriitoja keskenään avoimesti, luottamuksen ja keskinäisen kunnioituksen hengessä.
29. ILPO-hankkeeseen osallistuvat tahot ymmärtävät yhteistyöstä saadun lisäarvon, joka ylittää sen, mitä kukin yhteistyön osapuoli voisi saavuttaa toimimalla yksin.
30. ILPO-hankkeessa on luotu yhteyksiä elinkeinoelämään, jotta voidaan selvittää yhteisiä tavoitteita ja mahdollisuuksia saada elinkeinoelämä mukaan ilkeivallan vähentämiseen.
31. ILPO-hanketyöryhmän osapuolet ovat sopineet sellaisista hankesuunnitelmaan sisältyvistä toiminnoista, jotka edellyttävät ulkopuolista rahoitusta ja asettaneet nämä tärkeysjärjestykseen.
32. ILPO-hanketyöryhmän yhteisten resurssien käyttöä seurataan säännöllisesti.

Vastausvaihtoehdot:

Ei ole tehty / Työn alla / Onnistuttu osittain / Suoritus hyvä

Lisäksi lomakkeessa oli tilaa vastaajien kehittämissuhteille ja kommentteille

”LEVOTTOMAT TALOT” – JAKOMÄEN ILKIVALLANEHKÄISYPROJEKTIN ARVIOINTI

Aktiivisten toimijoiden haastattelut, toukokuu 2007
Hille Koskela & Riikka Nurminen

Puolistrukturoidun haastattelun teemalista

1. Haastateltavan tausta ja sitoutuneisuus

Joitakin ”verryttelykysymyksiä”, joiden avulla voi päästä luontevasti asiaan, ja jotka samalla antavat tietoa haastateltavan taustasta ja roolista sekä Jakomäen asukkaana että hankkeen osapuolena:

- kauanko haastateltava on asunut/työskennellyt Jakomäessä?
minkälainen on kokemus alueesta?
- alueidentiteetti: miten ”kotonaan” kokee olevansa täällä?
- Jakomäen maine: miten haastateltava kokee maineen? vastaako se paikallista todellisuutta? (tarkennus 3.4.)
- miten jakomäkeläiset näkevät oman alueensa (myös maineen)?
- onko Jakomäessä alueellista identiteettiä, me-henkeä(toimijoilla/asukkailla)?
- miten se ilmenee?
- onko ilkivalta Jakomäessä ongelma?
- enemmän kuin muualla?
- miksi haastateltava on lähtenyt hankkeeseen mukaan?

2. Ilkivalta ja nuoret

Yleisen tason keskustelua ilkivallasta ongelmana sekä nuorten kanssa työkentelyn erityispiirteistä:

- mistä ilkivalta johtuu?
- ketkä ilkivaltaa tekevät?
- mikä on paras puuttumisen tapa? (jatkoa 6.)
- mitkä keinot ilkivallan ehkäisyssä eivät toimi?
- onko Jakomäen fyysisessä ympäristössä jotakin sellaista, mikä edistää ilkivallan tekoa? mitä?

- entä onko Jakomäen sosiaalisessa ympäristössä jotakin sellaista, mikä edistää ilkvallan tekoa? mitä?
- onko Jakomäen maineella merkitystä ilkvallan yleisyyden kannalta?
- miten nuorten positiivista alueidentiteettiä ja lähiympäristöstä välittämistä voitaisiin edistää?
- nuorten kanssa toimiminen: onko vaikeuksia?
- miten eroaa aikuisten kanssa toimimisesta?
- entä pienten lasten?
- kommunikaation edellytykset: miten löytää nuorten kanssa keskusteluyhteys?
- erilaiset nuoret
- ryhmdynamiikan luonne ja sen vaikutus kommunikaatioon
- aikuisten välisten verkostojen hyväksikäyttö: ketkä tulevat parhaiten ”juttuun” nuorten kanssa?
- onko näitä kontakteja onnistuttu hyödyntämään?

3. ILPO-hankkeen tavoitteet, näkyvyys, toimivuus ja organisaatio

Tämä on haastattelussa se kohta, jolla pyritään arvioimaan nimenomaan tämän hankkeen toimivuutta sekä haastateltavan roolia siinä ja teema pitää sisällään myös itsearvioinnin ominaisia piirteitä:

Tavoitteet (3.1.)

- onko hankkeen tavoitteet hyvin muotoiltu?
- onko haastateltava niistä samaa mieltä?
- eri mieltä?
- ovatko tavoitteet riittävät?
- liian suppeat/liian laajat?
- onko hankkeen rajaus onnistunut?

Haastateltavan oma rooli hankkeessa (3.2.)

- miten on kokenut voivansa toimia ilkvallan ehkäisemiseksi (osana porukkaa)?
- onko ollut ongelmia?
- minkälaisiin arvoihin haastateltavan toiminta hankkeessa perustuu?

Paikallinen näkyvyys (3.3.)

- onko hankkeella ollut asukkaiden tuki?
- onko se kohdannut ennakkoluuloja?
- minkälaisia?
- onko ydinryhmän ulkopuolella ollut ristiriitoja?
- erilaisia näkemyksiä siitä, miten ilkvallaa pitäisi ehkäistä? tai
- miten paljon sen ehkäisyyn tulisi investoida rahaa ja resursseja?

Medianäkyvyys (3.4.)

- Jakomäen maineen merkitys
- onko sillä ollut vaikutuksia siihen miten hankkeesta on uutisoitu?
- onko media kohdellut hanketta oikeudenmukaisesti?
- onko hankkeen tiedotteet saatu mediassa ”läpi”?
- onko näkyvyydestä hyötyä vai haittaa?

Hankkeen organisaatio (3.5.)

- onko mukana oleva porukka sopiva?
- liian laaja/suppea?
- onko sillä yhtenevät näkemykset hankkeen tavoitteista ja toimintatavoista
- minkälainen on kokousten henki/kulku?
- ryhmädynamiikka?
- onko hankkeen sisäinen tiedotus toimivaa?

Alueellinen identiteetti (3.6.)

- onko ILPON avulla pyritty vahvistamaan Jakomäen alueellista identiteettiä?
- onko se tarpeellista?
- millä keinoin sitä voitaisiin vahvistaa?
- onko vahvistamisessa onnistuttu?

Hankkeen tulevaisuus (3.7.)

- minkälainen on tilanne kun ILPON rahoitus päättyy?
- miten taataan toimijoiden yhteistyön ylläpitäminen?
- onko tähän mennessä onnistuttu luomaan sellaisia verkostoja, joilla olisi edellytykset toimia il kivallan ehkäisemiseksi ilman koordinaattoria?
- mitkä ovat tärkeimmät painopistealueet?

4. Itsearviointinassa esiin nousseet ongelmakodot

Hankkeen itsearviointinassa tuli esiin joitakin parannusehdotuksia – mitä mieltä haastateltava on näistä teemoista:

- onko maahanmuuttajien ja etnisten vähemmistöjen sitouttaminen hankkeeseen onnistunut?
- jos ei, miten sitä voisi edistää?
- onko yhteistyö elinkeinoelämän ja hankkeen ulkopuolisten alueellisten viranomaisten kanssa ollut riittävää?
- jos ei, miten sitä voisi edistää?
- tulisiko il kivallan kustannusten ja hankkeen tulosten olla mitattavia?
- onko hankkeeseen liittyvän arkaluontoisen tiedon käsittely ollut ongelmallista?
- miten tietosuoja voisi parantaa?
- minkälainen on ollut niiden asukkaiden rooli, jotka eivät ole varsinaisesti osallisia hankkeessa?

- tulisiko asukkaita pyrkiä sitouttamaan enemmän?
- jos kyllä, niin miten?

5. Ilkivallan ongelmat

Lopuksi vielä paluu ILPO-hanketta yleisempään arvokeskusteluun ilkivallasta ja sen ehkäisykeinoista (vrt. 2.):

- mitä ilkivalta on?
- onko ilkivaltaa erilaista?
- minkä tyyppinen on vakavinta?
- tulisiko erilaiseen ilkivaltaan suhtautua eri tavoin?
- miten tulisi rangaista niitä, jotka jäävät kiinni ilkivallan teosta?
- onko nykyinen rangaistuspolitiikka sopiva/liian löysä/liian tiukka?
- miten ilkivalta ongelmana suhteutuu väkivaltaan?
- onko ilkivallalla sivuvaikutuksia? mitä kaikkea se aiheuttaa?
- turvattomuutta?
- tarpeettomia kustannuksia?
- auktoriteettien roolin heikkenemistä?
- välinpitämättömyyttä ympäristöstä?
- muuttoa pois alueelta?
- jengiytymistä tai nuorten sisäisiä valtataisteluita?
- voiko ilkivaltaa ymmärtää väärin?
- voiko siinä olla mitään positiivista?
- tulisiko osa siitä tulkita uuden kulttuurin muodoksi?
- voiko osa ilkivallasta olla taidetta?
- voiko ilkivalta olla kannanotto ja jos niin mihin?
- tulisiko ilkivallan tekijöitä ”ymmärtää”?
- mitä se voisi käytännössä tarkoittaa?
- minkälaisia ovat erilaiset ilkivaltaongelman ratkaisukeinot ja miten Jakomäen toiminta sijoittuu niiden joukossa?
- poliisivetoinen vs. asukasvetoinen?
- rangaistuksia painottava vs. sosiaalityötä painottava?
- ylhäältä johdettu vs. ruohonjuuritasolta lähtevä?
- autoritaarinen vs. keskusteleva
- haastateltavan näkemys varhaisen puuttumisen teoriasta – siitä että pieniin rikoksiin tiukasti puuttumalla pystytään ehkäisemään isompiakin?
- haastateltavan näkemys ”töhrjen” nopean puhdistamisen vaikutuksesta niiden määrään?
- haastateltavan näkemys ns. rikottujen ikkunoiden teoriasta – siitä että pienet ”rappion merkit” saavat ympäristön rappeutumaan?
- haastateltavan näkemys ns. nollatoleranssi-ajattelusta?
- lopuksi: minkälainen olisi Jakomäen hanke jos se perustuisi täysin päinvastaisiin arvoihin ja näkemyksiin kuin nyt?

HAASTATTELUT

Aluepoliisi, Virpi Hukka
15.6.2007

Koulukuraattori, Mari Vesterinen
7.6.2007

Ala-asteen rehtori, Eero Mäkinen
8.6.2007

Yläasteen rehtori, Antti-Pekka Ihalainen
6.6.2007

Nuorisotalon työntekijä, Minna Revontuli
7.6.2007

Leikkipuiston työntekijä, Jyrki Rönkkö
5.6.2007

Klaari pohjoisesta, Sirpa Smed
20.6.2007

Koillisväylä, Anne Hyrkäs
26.6.2007

Ala-asteen johtokunnasta ja vanhempainyhdistyksestä, Kimmo
Kohvakka
21.6.2007

Talotoimikunnan puheenjohtaja (jakomäentie 8:n talotoimikunta),
Paula Henttinen
25.6.2007

Jakomäen kiinteistöt, Ismo Hämäläinen 29.8.2007

Yhdyskuntasuunnittelun tutkimus- ja koulutuskeskuksen (YTK) julkaisuja

A–SARJA

- A1 Vuosikirja 1968–1971.
- A2 Laulajainen, Risto: Lounais-Hämeen vähittäiskauppa vv. 1952–1980. Kuvaus ja ennuste. 1972.
- A3 Snellman, Mikko – Virkkunen, Leo: Yhdyskuntasuunnitteluun liittyvä lainsäädäntö. 1972.
- A4 Seppälä, Yrjö: Matemaattinen yhdyskuntasuunnittelu. Kust.Oy Tammen Forum (oppi-kirja)-sarja. 1973.*
- A5 Vuosikirja 1972–73.
- A6 Snellman, Mikko – Virkkunen, Leo – Rainio, Riitta: Yhdyskuntasuunnittelun lainsäädäntö. Kust. Oy Gaudeamuksen Asuminen ja ympäristö -sarja. 1975. *
- A7 Kosonen, Mauno – Vuorela, Pertti: Monitoimikylän suunnittelu ja toteutus. 1975.
- A8 Littow, Paavo: Yhdyskuntakustannuksista ja niiden mittaamisesta. 1976.
- A9 Vuosikirja 1974–77.
- A10 Littow, Paavo: Yhdyskuntien kasvukustannusten vertailu eräiden merkittävien kustannustekijöiden avulla. 1977.
- A11 Kivinen, Olli – Kirjakka, Marjut: Yhdyskuntasuunnittelun kehitys henkilömäärien valossa 1960- ja 1970-luvuilla. 1978.
- A12 Vuorela, Pertti: Kaupunkimaan omistus ja maankäyttörakenne Suomessa. 1979. *
- A13 Rainio, Riitta – Snellman, Mikko – Virkkunen, Leo: Yhdyskuntasuunnittelun lainsäädäntö. Kust. Oy Gaudeamus. 1981. *
- A14 Mikkola, Kirmo: Eliel Saarinen aikansa kaupunkisuunnittelunäkemyksen tulkkina – Suomen aika. 1984.*
- A15 Harju, Pertti: Yhteissuunnittelu asuinalueiden kehittämisessä. Raportti SOFY-projektin kenttäkokeilusta. 1988.
- A16 Väisänen, Matti: Pääkaupunkiseutu – tulevan kaupungin hahmottelua. 1989.
- A17 Summa, Hilikka: Hyvinvointipolitiikka ja suunnitteluretoriikka: Tapaus asuntopoliitiikka. 1989. Toinen painos 1991.
- A18 Schulman, Harry: Alueelliset todellisuudet ja visiot: Helsingin kehitys ja kehittäminen 1900-luvulla. 1990.
- A19 Tanninen, Timo: Hyvinvointitutkimuksen sosiaaliteknohraattisuus? Pohjoismaisen hyvinvointi- ja elinolosuhdetutkimustradition tieteenteoreettinen analyysi. 1990.
- A20 Tuovinen, Pentti: Ympäristökuvaa ja symboliikka. Ympäristökuvan ja siihen liittyvien merkitysten analysointimetodiikasta. 1992.
- A21 Vesala, Riitta: Maankäytön suunnittelun strategiat ja käytäntö – Esimerkkinä Lahti. 1994.
- A22 Lehtonen, Hilikka: Perspektiivejä arkkitehtuurisuunnitelmien esityskäytäntöihin. 1994.
- A23 Kirjakka, Marjut: The Orthogonal Finnish Town 1620–1860. Its Structure, Components and Dimensions. 1996.
- A24 Rissanen, Theodora. Ympäristövaikutusten arviointi – Laki ja käytäntö Suomessa ja Euroopan saksankielisissä maissa. 1996.
- A25 Pekkanen, Johanna. Kaavoihin kangistumattomat. Asukkaiden haastattelututkimus haja-asumisen eduista ja haitoista. 1996.
- A26 Jaatinen, Martti I.: Sortavalan rakentaminen 1643–1944. Jyväskylä1997. (saatavissa kirjoittajalta)

- A27 Sairinen, Rauno: Regulatory Reform of Finnish Environmental Policy. 2000.
- A28 Kyttä, Marketta: Children in Outdoor Contexts. Affordances and Independent Mobility in the Assessment of Environmental Child Friendliness. 2003.
- A29 Staffans, Aija. Vaikuttavat asukkaat. Vuorovaikutus ja paikallinen tieto kaupunkisuunnittelun haasteina. 2004.*
- A30 Vaaranen, Heli. Kaaharipoikia ja rappioromantiikkaa. Tutkimus erään kaahailukulttuurin elämänilosta ja tuhoisuudesta. 2004.*
- A31 Niemenmaa, Viivi. Helsingin paikallisagenda. Tarina osallistumisesta ja suunnittelun subjektiivisuudesta. 2005.
- A32 Lehtovuori, Panu. Experience and conflict. The dialectics of the production of public urban space in the light of new event venues in Helsinki 1993–2003. 2005.
- A33 Ruoppila, Sampo. Residential differentiation, housing policy and urban planning in the transformation from state socialism to a market economy: the case of Tallinn. 2006.
- A34 Puustinen, Sari. Suomalainen kaavoittajaprofessio ja suunnittelun kommunikatiivinen käänne. Vuorovaikutukseen liittyvät ongelmat ja mahdollisuudet suurten kaupunkien kaavoittajien näkökulmasta. 2006.
- A35 João Francisco Figueira. Images at work: Holl's entry for Kiasma and Lordi, the works of two over-determined images. 2009.
- A36 Kaarin Taipale. Cities for sale: How economic globalization transforms the local public sphere. 2009.
- A37 Markku Norvasuo. Taivaskattoinen huone. Ylävalon tematiikka Alvar Aallon arkkitehtuurissa 1927–1956. 2009.

B–SARJA

- B1 Heikkinen, Raimo – Vuorela, Pertti: Kaupungistuminen Suomessa. Esiselvitys. 1973.*
- B2 Mikkonen, Kauko: Vaikutusalueiden rajausten menetelmistä. Jorma Kytömäki: Erilaisia vaikutusalueiden määrittämistapoja suunnittelun tarpeisiin. 1974.*
- B3 Harjoitustyö lukuvuonna 1973–74: Sijainninohjauskomitean mietintö. 1974.
- B4 Kosonen, Mauno – Vuorela, Pertti: Monitoimikylä, uuden maaseutuyhdyskunnan ideaalimalli. 1974.*
- B5 Kaje, Ritva: Methods of Forecasting for Social Systems Design. 1974.*
- B6 Ryttilä, Pekka: Kenttä- ja laitospysäköinnistä Jyväskylän, Kuopion, Lappeenrannan, Turun ja Vaasan keskusta-alueilla. 1974.*
- B7 Kosonen, Mauno – Vuorela, Pertti: Kaupungistumisen vaihtoehdot Suomessa. Tutkimusohjelma. 1974.*
- B8 Granlund, Marja (toim.): Kirjallisuusreferaatteja aluepolitiikkaa käsittelevästä kirjallisuudesta. 1975.*
- B9 Granlund, Marja (toim.): Kirjallisuusreferaatteja suunnittelumenetelmiä ja eri maiden suunnittelujärjestelmiä käsittelevästä kirjallisuudesta. 1975.*
- B10 Komonen, Hannu – Lehti, Esko – Valkosalo, Asko – Vuorela, Pertti: Tulevaisuuden yhdyskuntatyyppit Suomessa – koetutkimus. 1976.*
- B11 Harjoitustyö lukuvuonna 1974–75: Monitoimikyläidean soveltaminen Kuopion kyläkeskuksiin. 1977.
- B12 Nygård, Mauri: Monitoimisuusidea ja maaseudun kehittäminen Suomessa. 1977.
- B13 Harjoitustyö lukuvuonna 1975–76: Kouvola. 1977.
- B14 Mäenpää, Marjatta: Kaupunkiemme kokonaisrakenteen ja keskustojen suunnittelusta. 1977.
- B15 Lehtonen, Hilka: Tampereen, Turun, Lahden ja Kuopion keskustojen asemakaavoitus ja rakentaminen vv. 1950–1969. 1977.

- B16 Komonen, Hannu – Orpana, Tuomo: YJK:n Delfi 76 – harjoitustyö Delfi-tekniikan käytöstä yhdyskuntasuunnittelussa. 1978.
- B17 Lautso, Kari: Ilmakuvauksen käyttö liikenne- ja erityisesti jalankulku- ja pysäköintitutkimuksissa. 1978.
- B18 Teferra, Alemayehu: A Summary Report of the 1976–77 Course at the Center for Urban and Regional Studies. 1979.
- B19 Tuovinen, Pentti: Kaupunkirakentamisen symbolisesta ulottuvuudesta. 1978.
- B20 Airamo, Raimo: YJK:n lukuvuosi 1976–77. Lukuvuoden opetuksesta Lahden kaupunkisuunnittelun näkökulmasta. 1979. *
- B21 Pfeifer, Johan Peter: Kaupunkimallit; niiden synty ja kehitys. 1979.*
- B22 Kokkonen, Marketta – Österberg, Bosse: Inhimillisyyden kaupunkimaisten asuin- ympäristöjen kehittämisessä. 1979.
- B23–B32 NEKASU: Luonnonolosuhteiden huomioonottaminen uusien asuinalueiden suunnittelussa. Raportit:
- B23 Holmila, Ilkka (toim.): Symposiumi 21.–26.5. 1978. 1979.
- B24 Holmila, Ilkka (toim.): Symposiumi 12.–17.11. 1979.*
- B25 Kellomäki, Seppo – Lakka, Aura: Metsät. 1979. *
- B26 Vuolanto, Seppo – Tuhkanen, Sakari: Elollinen luonto. *
- B27 Saarelainen, Seppo: Maa- ja kallioperä, pohja- ja pintavesi. 1980. *
- B28 Elomaa, Esko: Ilmasto. 1980.
- B30 Holmila, Ilkka: Maisemasuunnittelu kaavoitusprosessissa. 1982.
- B31 Hakanen, Maija: Valtiolliset ja kunnalliset suunnitteluosuudet ja -ohjeet. 1980.
- B32 Mansikka, Mikko (toim.): Luonto kaupungissa – kaupunki luonnossa. 1984.
- B33 Summa, Hilikka: Asunnonvaihtojen suuntautuminen. 1980.
- B34 Koskinen, Kaija: Valtion asuntolainoituksen vaikutukset asunto-oloihin vuonna 1976. Arava- ja vapaarahoitteisten muuttajien vertailu eräissä suurissa kaupungeissa. 1980.
- B35 Harjoitustyö lukuvuonna 1979–1980: Yhdyskunta 80. 1980.
- B36 Auvinen, Riitta: Asuminen ja ihmisen kasvu. 1981.
- B37 Granlund, Marja: Asukkaiden mahdollisuudet osallistua yhdyskuntasuunnitteluun kunnan ja kunnanosan tasolla. 1981.
- B38 Harjoitustyö lukuvuonna 1980–81: Kaupunki uudistuu. 1981.
- B39 Knuuti, Liisa: Nuorten olosuhteet kahdessa kaupunkiympäristössä. 1982. *
- B40 Summa, Hilikka: Kaupunkien sisäinen muuttoliike muuttotyypeittäin. 1982.
- B41 Harjoitustyö lukuvuonna 1981–82: Lähiön uudistaminen 80-luvun yhdyskunnaksi. 1982.
- B42 Vuorela, Pertti: Monitoimikylän lähidemokratiamalli. Lähiöiden kaupunkisuunnittelun historia ja kehittämistarpeet Suomessa. 1982.
- B43 Korhonen, Jorma – Laulajainen, Risto – Laulajainen, Timo: Haja-asutusalueen vähittäiskaupamallin testaus. 1982. *
- B44 Kirjakka, Marjut: Kaupunkirakentaminen Suomessa vuoteen 1875. Asemakaavoituksen sekä rakentamista ohjanneiden määräysten ja päätösten vaikutus kaupunkirakenteeseen. 1982. *
- B45 Harjoitustyö lukuvuonna 1982–83: Mitä yhdyskunta-suunnittelu on 1990-luvulla? 1983.
- B46 Kotilainen, Olli: Asukkaiden osallistuminen kaavoitukseen. 1983.
- B47 Nurmela, Juha: Yhteishyvän kestävä yhdyskuntamalli – pohdintoja suunnittelun uusista ideoista. 1983.*
- B48 Harjoitustyö lukuvuonna 1983–84: 1990-luvun yhdyskuntaan. 1984.
- B49 Tuovinen, Pentti: Kaupungin esittävä symboliikka. Kaupunkikuvan viestinnällisen ominaisuuden tarkastelua eräiden tulkintojen valossa. 1985.

- B50 Yhdyskunta ihmistä varten – yhdyskuntamalli 1990. Kaupunkisuunnittelun realistinen utopia. 1985.
- B51 Harjoitustyö lukuvuonna 1984–85: Teollisuusyhdyskunnan murros – Imatran haaste suunnittelulle. 1985.
- B52 Hurme, Esko: Etätyötä Euroopassa. 1988. *
- B53 Kirjakka, Marjut: Yhdyskuntasuunnittelun henkilömäärien kehitys 1970- ja 1980-luvuilla. 1988.
- B54 Melkas, Tuula: Kerrostaloasukkaiden osallistuminen asuinympäristönsä suunnitteluun. Kokemuksia Helsingissä, Oulussa ja Porissa toimeenpannuista hankkeista. 1989. *
- B55 Ilmonen, Mervi: Nuorten ympäristöt Hämeenlinnassa. Nuorten asuinympäristöt -projektin esitutkimus. Harjoitustyö 1987–1988. 1989. *
- B56 Harjoitustyö 1986–1987. Pohjan kunta. 1989.
- B57 Harjoitustyö 1987–1988. Hämeenlinna. 1989.
- B58 Suomi, Kimmo: Liikuntasuunnittelun uudistaminen yhteissuunnittelulla. Raportti Liikunnan Mallikuntaprojektin ja SOFY-projektin yhteissuunnittelukokeilusta Jyväskylän Huhtasuon lähiössä. 1989.
- B59 Tuhkanen, Sakari – Grönlund, Sakari – Keisteri, Tarja: Studiet av natur- och kulturlandskapet i den fysiska planeringen: Borgå landskommun samt Saxby och Finnby som testområden. 1990.
- B60 Nevalainen, Risto – Staffans, Aija – Vuorela, Pertti: Asumisen laadun arviointi ja tutkiminen. 1990.*
- B61 Paukkunen, Vesa: Hyvinvointivaikutusten arviointi vesistösuunnittelussa. 1990.
- B62 Kosama, Tiina: Alueellinen demokratia kuntasuunnittelussa. 1990.
- B63 Haukkasalo, Hannu: Yhteissuunnittelun käyttö yleiskaavan laadinnassa. Esimerkitapauksena Halikon kunta. 1990.
- B64 Sairinen, Rauno: Ympäristövaikutusten arviointimenetelmät energia-alan suunnittelussa. 1991.
- B65 Palmborg, Christer: Hushållens elrelaterade vanor. Modell och analys. 1992.
- B66 Hurme, Esko: Paikan lume ja ajan sarana. Näkökulmia tietotupiin ja etätyöhön. Tietotupa- ja etätyöprojektin loppuraportti. 1992.
- B67 Hurme, Esko: Lähityötä kaupungissa. Jyväskylän Kuokkalan Etätyökeskuksen suunnittelu ja käynnistyminen. 1992.
- B68 Björklund, Krister – Tanninen, Timo: Bärkraftig utveckling som strategi för regionplanering – Kestävä kehitys seutusuunnittelun strategiana. 1992.
- B69 Hirvonen, Jukka: Asuminen ja vapaa-aika. 1992.
- B70 Salmikangas, Anna-Katriina: Kainuun liikunnan yhteissuunnitteluhankkeiden arviointi. 1993.
- B71 Schulman, Harry – Hirvonen, Jukka – Hurme, Esko – Lehtonen, Hilikka: Asumisen ja työn muuttuvat kytkennät. Pääkaupunkiseudun pendelialue ja ulkomaisia kokemuksia.*
- B72 Schulman, Harry – Karvinen, Marko – Kanninen, Vesa: Helsingin seudullisen suunnittelun arviointi. 1996.
- B73 Lehtonen, Hilikka – Hirvonen, Jukka – Eerola, Esko: Asumisen ja työn muuttuvat kytkennät II. Pendelöinti ja sen ohjauskeinot. 1996.
- B74 Pekkanen, Johanna – Maijala, Olli – Piispanen, Esa – Lehtonen, Hilikka: Maaseudun kilpailukykyisyys asuinympäristönä. Esimerkinä Hämeenlinnan seutu. 1997.
- B75 Kalanti, Timo: Autoilukokemus. Mekanisoitu liike ja virtualisoituva maisema. 1998. *

- B76 Mäntylä, Kaj – Pekkanen, Johanna – Sneck, Timo: Haja- ja loma-asumisen uudet muodot. Tulevaisuuden näkymiä ja kehittämismahdollisuuksia. 1998.
- B77 Karisto, Antti – Karjalainen, Pekka – Lamminmäki, Lauri – Lapintie, Kimmo – Maijala, Olli – Piispa Päivi – Saarela, Pekka. Suomessa toteutettavien URBAN-ohjelmien arviointi 1996–1999. 1999.
- B78 Ilmonen, Mervi – Hirvonen, Jukka – Knuuti, Liisa – Korhonen, Heli – Lankinen, Markku. Rauhaa ja karnevaaleja. Tieto- ja taitoammattilaisten asumistavoitteet Helsingin seudulla. 2000.
- B79 Kyttä, Marketta – Lainevuori, Ari – Päivänen, Jani. Turvallisen matkan päässä kaupungista. Lahden seudun pientaloalueet suunnitelmissa ja asuinpaikkoina. 2000.
- B80 –
- B81 Päivänen, Jani. Kaupungin tiiviys ja täydennysrakentaminen – Sosiologisia kysymyksiä. 2000.
- B82 Viinikainen, Tytti – Puustinen, Sari. Kylä kaupungin kyljessä. Tutkimus maaseudun ja kaupungin vuorovaikutuksesta. 2000.
- B83 Mäenpää, Pasi – Aniluoto, Arto – Manninen, Rikhard – Villanen, Sampo. Sanat kivettyvät kaupungiksi. Tutkimus Helsingin kaupunkisuunnittelun prosesseista ja ihanteista. 2000.
- B84 Jovero, Sari – Horelli, Liisa. Nuoret ja paikallisuuden merkitys? Nuorten ympäristösuhteen tarkastelua Vantaan Koivukylä–Havukosken alueella. 2002.
- B85 Heikkinen, Timo – Hirvonen, Jukka – Maijala, Olli: Tarjolla maaseutu. Tutkimus maallemuuton tarjonnan toimijoista ja maallemuuttajamielikuista. 2003.
- B86 Horelli, Liisa: Valittajista tekijöiksi. Nuoret valtautumisen verkoissa Pohjois-Karjalassa. 2003.
- B87 Sairinen, Rauno – Kohl, Johanna. Ihminen ja ympäristön muutos. Sosiaalisten vaikutusten arvioinnin teoriaa ja käytäntöjä. 2004.
- B88 Horelli, Liisa – Prezza, Miretta. Child-friendly environments. Approaches and lessons. 2004.
- B89 Roininen, Janne – Horelli, Liisa – Wallin, Sirkku – Kukkonen, Heikki. Uusia latuja vai pitovoiteita? Innovatiiviset toimet -ohjelman jälkiä Itä-Suomessa. 2005.
- B90 Kyttä, Marketta – Kahila, Maarit. PehmoGIS elinympäristön koetun laadun kartoittajana. 2006.
- B91 Pekka V. Virtanen. Maankäyttösuunnitelmien arvioinnista (ainoastaan verkkojulkaisuna). 2006.
- B92 Mälkki, Mikko – Mäntysalo, Raine – Schmidt-Thomé, Kaisa. Economics and Built Heritage – Towards New European Initiatives. 2008.
- B93 Kyttä, Marketta – Puustinen, Sari – Hirvonen, Jukka – Broberg, Anna – Lehtinen, Hilikka. Turvallinen asuinalue. Tampereen Muotiala suunnitelmissa ja kokemuksissa. 2008.
- B94 Hirvonen, Jukka – Puustinen, Sari. Vapaa-ajan asumisen uudet tuulet. Suomalaisten näkemyksiä vapaa-ajan asumisesta. 2008.
- B95 Lehtonen Hilikka, Aaltojärvi Inari, Hirvonen Jukka, Ilmavirta Tuomas, Ilmonen Mervi, Krokfors Karin, Lapinleimu Maarit, Mäenpää Pasi, Norvasuo Markku, Nupponen Terttu, Mäntysalo Raine, Puustinen Sari ja Rantama Sari. Julkaisun toimittamisesta on vastannut Markku Norvasuo. Asuttaisiinko toisin? Kaupunkiasumisen uusia konsepteja kartoittamassa. 2008.
- B96 Yhdyskuntarakenteen eheyttäminen ja elinympäristön laatu, Rauno Sairinen (toim.). 2009.
- B97 Kestävä yhdyskuntarakenteen ja elinympäristö. Ympäristöklusterin neljännen ohjelmakauden tuloksia. Jenni Kuoppa ja Raine Mäntysalo (toim.). 2010 (verkkojulkaisu).

C-SARJA

- C1 Yhteissuunnittelu eri tieteenalojen, organisaatioiden ja intressiryhmien näkökulmasta. 1989.
- C2 Kuntasuunnittelun alueellistaminen. 1989.
- C3 Harju, Pertti: Yhteissuunnittelu kerrostalojen peruskorjauksessa. 1990. *
- C4 Lehtola, Markku: Kerros-projekti. Seinäjoen Kasperin ja Kivistön kerrostalojen ja piha-alueiden kehittämissuunnitelma. 1990.*
- C5 Vuosikertomus 1989. 1990.
- C6 Kunta ja asukkaat tulevaisuutensa tekijöinä. Yhteiskuntakehityksen tulevaisuuden näkymiä. 1990.
- C7 Harjoitustyö 1988–1989. Pori. 1991.
- C8 Vuosikertomus 1990. 1991.
- C9 Sumu, Ilkka: Suomen asuntopolitiikan juuria. Mahdollisen suomalaista politiikkaa. 1991.
- C10 Virtanen, Pekka V.: Joustavuus yhdyskuntasuunnittelussa. 1991.
- C11 Pölönen, Marja-Leena (toim.): Kirjallisuusreferaatteja yhdyskuntasuunnitteluun liittyvästä kirjallisuudesta. 1991.
- C12 Vuosikertomus 1991.
- C13 Nevalainen, Risto – Staffans, Aija – Vuorela, Pertti: Asumisen laatuun vaikuttavien toimenpiteiden arviointi. 1992. *
- C14 Autio, Ulla: Yhteissuunnittelun käyttö lähiöiden peruskorjaamisessa. Kerros-projektin seurantaraportti. 1992.
- C15 Schulman, Harry – Verwijnen, Jan: Ulkoiset trendit ja paikalliset strategiat Helsingin kaupunkiseudun kehityksessä. Helsingin kaupunkiseudun tuleva kehitys -projektin raportti 1. 1992.
- C16 Suur-Helsingin alue – idän ja lännen kohtauspaikka. Helsinki-instituutin konferenssi 7.–8.4.1992. Helsingin kaupunkiseudun tulevan kehitys -projektin raportti 2. 1992.
- C17 Haarni, Tuukka – Knuuti, Liisa (toim.): Kaupunkikulttuuriin! 1993.*
- C18 Seppälä, Yrjö: Tulevaisuus eilen ja tänään. Valikoima tulevaisuutta tähyäviä artikkeleita. 1992.
- C19 Tallskog, Lasse: Arvio Itä-Vantaan voimalaitoshankkeen ympäristövaikutusten arviointiprosessista. 1992.
- C20 Virtanen, Pekka V.: Maankäytön ja kaavoituksen etiikka. 1993.
- C21 Pölönen, Marja-Leena (toim.): Yhdyskuntasuunnitteluun liittyviä kirjallisuusreferaatteja vuodelta 1992. 1993.
- C22 Vuosikertomus 1992. 1993.
- C23 Haila, Anne (edited): Cities for Tomorrow – Directions for Change. 1993. *
- C24 Schulman, Harry: Kansainvälistymisen paikalliset vaikutukset. Helsingin kaupunkiseudun kehittämisen ehdot. Helsingin kaupunkiseudun tuleva kehitys -projektin raportti 3. 1993. *
- C25 Pölönen, Marja-Leena (toim.): Yhdyskuntasuunnitteluun liittyviä kirjallisuusreferaatteja vuodelta 1993. 1993.
- C26 Virtanen, Pekka V.: Ebenezer Howardin perintö. Puutarhakaupungista 'urban villa-geen'. 1994.
- C27 Verwijnen, Jan: Urban Policies in New York, London, Paris and Rotterdam. 1994.
- C28 Vuosikertomus 1993. 1994.
- C29 Hurme, Esko: Jälkikuva. Tietotupa- ja etätyöprojektin seuranta 1994.
- C30 Vuorela, Pertti – Suonoja, Kyösti – Hirvonen, Jukka: Kymmenen vuotta yhteissuunnittelua. Sofy-projektin eteneminen, tulokset ja jatkonäkymät. 1994.

- C31 Knuuti, Liisa (toim.): Ympäristö – taide – identiteetti. 1994.
- C32 Kanninen, Vesa (toim.): YTK:n 25-vuotisjuhlasesminaari. 1994.
- C33 Kanninen, Vesa (toim.): Kaupunki kohtauspaikkana. Näkökulmia kulttuuriseen kaupunkitutkimukseen. 1994.
- C34 Tulkki, Kati. Murtumia. Kaupunkisuunnittelu taitekohdassa. Keravan keskustan suunnittelu 1990–1991. 1994.*
- C35 Vuosikertomus 1994. 1995.
- C36 Lehtonen, Hilka – Johansson, Marina (red.): Att omringa ekologi/Ekologisuutta piirittämässä. 1995.
- C37 Pölönen, Marja-Leena (toim.): Yhdyskuntasuunnitteluun liittyviä kirjallisuusreferaatteja vuodelta 1994. 1995.
- C38 Knuuti, Liisa (toim.): Rakennettu maisema ja mielikuva. 1995,
- C39 Vuosikertomus 1995. 1996.
- C40 Radović, Ranko: On Cities, Planning & Urban Design. Finnish Experience 1991–1995. 1996.*
- C41 Knuuti, Liisa (toim.): Elävä kaupunki. 1996.*
- C42 Vuosikertomus. 1996. 1997.
- C43 Knuuti, Liisa: Postmodernia etsimässä. Postmodernismi, arvot ja elämäntyyli. 1997.
- C44 Knuuti, Liisa (toim.): Aika ja kaupunki. 1997.
- C45 Allt, Anu: Rakennetun ympäristön kehittämissuunnitelma: Ylöjärvi elää – kuntaprojekti. 1998.
- C46 Vuosikertomus 1997. 1998.
- C47 Knuuti, Liisa (toim.): Aistien kaupunki. 1998.
- C48 Päivänen, Jani – Lapintie, Kimmo (eds.) After All These Years. YTK:n 30-vuotisjuhlajulkaisu. 1998.
- C49 Allt, Anu (eds.): Possibilities for Boating Network in the Gulf of Finland. 1999.
- C50 Vuosikertomus 1998. 1999.
- C51 Kopomaa, Timo: Katutyömaa. 1999.
- C52 Knuuti, Liisa (toim.): Kaupunki vuorovaikutuksessa. 1999.
- C53 Ilmonen, Mervi – Johansson, Marina – Stenius, Hans (eds.): Helsinki – Berlin – Stockholm I. 3 European Capitals Facing the Future. 1999.
- C54 Vuosikertomus 1999. 2000.
- C55 Knuuti, Liisa (toim.). Metsä kaupungissa. 2001.
- C56 Vuosikertomus 2000. 2001.
- C57 Knuuti, Liisa (toim.). Minun ja muiden kaupunki. 2002.
- C58 Lehtovuori, Panu – Hentilä, Helka-Liisa – Bengs, Christer: Tilapäiset käytöt. Kaupunkisuunnittelun unohdettu voimavara. Temporary Uses. The forgotten resource of urban planning. 2003.
- C59 Knuuti, Liisa (toim.). Täytyykö kaupungin menestyä? 2003.
- C60 Knuuti, Liisa (toim.). Asumisen monet kasvot. 2005.
- C61 Kanninen, Vesa (toim.) Urban Restructuring in Business Policies and Planning. Experiences from the MECIBS city network. 2006 (ei vielä ilmestynyt).
- C62 Liisa Knuuti (toim.). Mosaiikkikaupungin mahdollisuudet. 2006.
- C63 Mervi Ilmonen – Panu Lehtovuori – Terttu Pakarinen (toim.). Prospectus. Kirjoituksia kaupungista ja suunnittelusta. 2007
- C64 Vaikuttavaa? YTK:n ja TKK Dipolin ”kolmannen tehtävän” arviointi 2005–2007. 2007.
- C65 Knuuti, Liisa (toim.) Laatusuunnitelma. 2007.
- C66 Ilmavirta, Tuomas (toim.) Local Identity and Globalisation. Final Report of the YTK/IFHP Urban Planning and Design Summer School 2007. myös verkkojulkaisuna / available also as full text. 2007.

- C67 Ache, Peter and Lehtovuori, Panu (eds.) European Urban and Metropolitan Planning. proceedings of the first Openings. Seminar 12th October 2007 YTK-Espoo. Centre for Urban and Regional Studies Publication. 2008.
- C68 Hanna Mattila (toim.) Media City. 2008.
- C69 Staffans Aija, Kyttä Marketta, Merikoski Tiina, ym. (toim.) Kestävä yhdyskuntarakenne. 2008.
- C70 YTK toimintakertomus 2008. 2009.
- C71 Kuinka alueellista muutosta hallitaan – parhaat keinot ja käytännöt. Raine Mäntyselä & Janne Roininen (toim.). 2009.
- C72 Tuomas ilmavirta (ed.). Regenerating Urban Core. Publication of the YTK/IFHP Urban Planning and Design Summer School 2008. 2009.
- C73 Timo Heikkinen ja Hanna Mattila (toim.). Minne menet kaupunki? 2009.
- C74 Sustainable urban structure. Aija Staffans, Marketta Kyttä, Tiina Merikoski Tiina et al (eds.) 2009.
- C75 Ilmastomuutoksen alueelliset sopeutumisstrategiat. READNET-hankkeen loppuraportti. Simo Haanpää, Ruusu Tuusa ja Lasse Peltonen. 2009 (verkkopublication).
- C76 ”Nollasta on pakko luopua” – Jakomäen ilkkivallan ehkäisy paikallisena rikoksentorjuntaohjelmalla. Hille Koskela ja Riikka Nurminen. 2010.

* painos loppuunmyyty

Tilaukset

YTK
PL 9300, 02015 TTK
puh. (09) 451 4083
sähköposti: ytk-tilaus@ttk.fi

Käyntiosoite:
Otahalli
Luolamiehentie 7

YTK:ssa tehtyjä tutkimuksia on julkaistu myös muissa sarjoissa:

- Peltonen, Lasse; Kanninen, Vesa; Kuoppa, Jenni; Ache, Peter. Kaupan sijainnin ohjauksen arviointiryhmän raportti, LIITE 1: Kaupan sijainnin ohjaus Alankomaissa, Ranskassa, Iso-Britanniassa ja Saksassa [Report of the evaluation committee on the regulation of retail development, Annex 1: Regulation of retail siting in the Netherlands, France, Great Britain and Germany]. Helsinki: Ympäristöministeriö, 2009. (Ympäristöministeriön raportteja 21).
- Nupponen, Terttu; Broman, Eeva-Liisa; Korhonen, Erkki; Laine, Markus. Myönteisiä muutoksia ja kasvavia haasteita. Kokemuksia Helsingin lähiöprojektin v. 2004 - 2007 ja Urban II -yhteisöaloiteohjelman v. 2001 – 2006 toiminnasta. Helsinki: Helsingin kaupungin tietokeskus, 2008. 214 s. (Tutkimuksia 6). Elektroninen julkaisu http://www.hel2.fi/Tietokeskus/julkaisut/pdf/08_12_17_Tutk_6_Korhonen.pdf.
- Hirvonen, Jukka. Asunnot sosiaalisesti tarkoituksenmukaisessa käytössä: Selvitys ARA-vuokra-asukkaista [Dwellings in socially suitable service: Account of the ARA rental housing tenants]. Helsinki: Ympäristöministeriö, 2008. 78 s. (Suomen ympäristö 29).
- Broberg, Anna. Valikoiva muuttoliike Uudellamaalla [Selective migration in Helsinki region]. Helsinki: Uudenmaan liitto, 2008. 104 s. (Uudenmaan liiton julkaisuja E 97). Elektroninen julkaisu <http://www.miljo.fi/download.asp?contentid=96860&lan=fi>.

- Schmidt-Thomé, P.; Klein, J; Schmidt-Thomé, K. Environmental Hazards and Risk Management - Thematic Study of INTERREG and ESPON activities. ESPON-INTERACT Report.
- Timo Heikkinen & Rauno Sairinen. Social Impact Assessment in Regional Land Use Planning. – Best practices from Finland. Stockholm: Nordregio. (Nordic Research Programme 2005-2008 Report 3/2007)
- Virpi Britschgi, Marja Rosenberg ja Marketta Kyttä. Tulevaisuuden haasteita lasten ja nuorten liikkumistarpeissa. Helsinki: Liikenne- ja viestintäministeriö. (Julkaisuja 12/2007)
- Panu Lehtovuori & Kaisa Schmidt-Thomé Economics and Built Heritage. Seminar proceedings. Built heritage – value adding sector. (eds). Copenhagen: Nordic Council of Ministers. (TemaNord 2007:525)
- Samuli Lehtonen, Timo Heikkinen ja Jukka Hirvonen. Jokamiehenoikeuksien tulkintoja ja haasteita luontoliikunnan ja -matkailun kannalta. Helsinki: Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmä. (Julkaisuja 1/2007)
- Liisa Horelli, Sirkku Wallin (toim.). Arjen ajan hallintaa. Kokemuksia suomalaisesta aikasuunnittelusta. Helsinki: Helsingin kaupungin tietokeskus, 2006. (Tutkimuksia 9/2006)
- Lasse Peltonen, Simo Haanpää, Samuli Lehtonen. EXTREFLOOD – Tulvariskien hallinta yhdyskuntasuunnittelussa. Helsinki: Ympäristöministeriö, 2006. (Suomen ympäristö 22/2006) Vain elektronisena julkaisuna.
- Rauno Sairinen, Rikhard Manninen, Lasse Peltonen, Maarit Wiik. Ympäristöterveys yhdyskuntasuunnittelussa: näkökulmia hyvinvointia edistävään elinympäristöön. Helsinki: Ympäristöministeriö, 2006. (Suomen ympäristö 13/2006)
- Lasse Peltonen, Jukka Hirvonen, Rikhard Manninen, Hannes Linjama, Riitta Savikko. Maankäytön konfliktit ja niiden ratkaisumahdollisuudet: suomalaisen nykytilan kartoitus. Helsinki: Ympäristöministeriö, 2006. (Suomen ympäristö 12/2006)
- Mervi Ilmonen, Jukka Hirvonen, Rikhard Manninen. Nuorten asuminen 2005. Helsinki: Ympäristöministeriö, 2005. (Suomen ympäristö 812)
- Lasse Peltonen, Simo Haanpää, Samuli Lehtonen. The Challenge of climate change adaptation in urban planning. FINADAPT Working Paper 13. Helsinki: Finnish Environment Institute, 2005. (Finnish Environment Institute Mimeographs 343)
- Vesa Kanninen. Neloskierrettä kaupunginisiin – Kumppanuudet ja roolit alueiden kehittämisessä. Helsinki: Kulttuuriasiakeskus, Helsingin kaupunki, 2005.
- Business and Development Strategies. Lessons from medium sized cities in the Baltic Sea Region, A brief presentation of a case-study of the Interreg IIIB project Medium Sized Cities in Dialogue around the Baltic Sea.
- Niels Boje Groth, Vesa Kanninen, Søren Smidt-Jensen. Frederiksberg: Danish Centre for Forest, Landscape and Planning, 2005.
- Niels Boje Groth, Søren Smidt-Jensen, Vesa Kanninen, Lisa van Well (eds.). Profiles of Medium Sized Cities in the Baltic Sea Region. Frederiksberg: Danish Centre for Forest, Landscape and Planning, 2005.
- Niels Boje Groth, Thilo Lang, Mats Johansson, Vesa Kanninen, Stefan Anderberg, Andreas P. Cornett (eds.). Restructuring of Medium Sized Cities. Lessons from the Baltic Sea Region. Frederiksberg: Danish Centre for Forest, Landscape and Planning, 2005.
- Niels Boje Groth, Olli Maijala. Urban planning for transformation. Lessons from medium sized cities in the Baltic Sea Region. A brief presentation of a case study of the Interreg IIIB project "Medium Sized Cities in Dialogue around the Baltic Sea". Frederiksberg: Danish Centre for Forest, Landscape and Planning, 2005.

- Samuli Lehtonen. Public participation in Urban Planning and Strategies. Lessons from medium sized cities in the Baltic Sea Region. Medium Sized Cities in Dialogue around the Baltic Sea. An Interreg IIIB Project. Frederiksberg: Danish Centre for Forest, Landscape and Planning, 2005.
- Tomas Hanell & Jörg Neubauer. Cities of the Baltic Sea Region: Development Trends at the Turn of the Millennium. Stockholm: Nordregio, 2005. (Nordregio Report 2005: 1)
- Hirvonen, Jukka; Manninen, Rikhard; Hakaste, Harri. Helsinki: Asuntosuunnittelun ja -rakentamisen tila asukas- ja ammattilaiskyselyn valossa. Ympäristöministeriö, 2005. (Suomen ympäristö 791).
- Puustinen, Sari; Hirvonen, Jukka. Alueidenkäytön suunnittelujärjestelmän toimivuus: AKSU. Helsinki: Ympäristöministeriö, 2005. (Suomen ympäristö 782)
- Jani Päivänen, Johanna Kohl, Rikhard Manninen, Rikhard; Rauno Sairinen ja Marketta Kyttä. Sosiaalisten vaikutusten arviointi kaavoituksessa : Avauksia sisältöön ja menetelmiin. Helsinki: Ympäristöministeriö, 2005 (Suomen ympäristö 766).
- Rauno Sairinen, Mikael Hildén ja Arto Lindholm sekä osatarkasteluissa Jukka-Pekka Jäppinen, Petrus Kautto ja Jukka Similä. Taustaselvitys EU:n epävirallista ympäristöministerikokousta varten 18.9.2005. Helsinki: Ympäristöministeriö, 2005.
- Sirkku Wallin ja Hanna Ristisuo. Kansalaisjärjestöjen kokemuksia kaavoitukseen osallistumisesta: kansalaisjärjestökysely 2005. Helsinki: Ympäristöministeriö, 2005 (Suomen ympäristö 783).
- Maarit Wiik. Asukasryhmät ja elinympäristö. Selvitys väestöryhmistä ja asukatarpeista. Helsinki: Ympäristöministeriö, 2005 (Suomen ympäristö 773).
- Satu Kumpulainen, Janne Roininen ja Sirkku Wallin. EU-ohjelmat maaseudun naisten elinolosuhteiden tukena: selvitys maaseudun kehittämissuunnitelmien tuloksista ja hyvistä käytännöistä. Helsinki: Maa- ja metsätalousministeriö 2005.
- Satu Kumpulainen, Jukka Hirvonen. Avauksia kaupungin ja maaseudun vuorovaikutukseen – käytännön vuorovaikutuksesta aluekeskusohjelman ja maaseudun paikallisten toimintaryhmien yhteistoimintaan. Helsinki. Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmä 2005.
- Sirkku Wallin ja Janne Roininen. Maakuntasuunnitelmien analyysi – aluerakenteen, elinkeinojen ja osaamisen kehittäminen. Helsinki: Ympäristöministeriö, 2005 (Suomen ympäristö; 723).
- Marketta Kyttä, Panu Lehtovuori, Olli Maijala, Rikhard Manninen. Kivikon auditointi. Helsinki: Helsingin kaupungin kaupunkisuunnitteluvirasto, 2004. s. [84]. Julkaisu löytyy kokonaisuudessaan kaupunkisuunnitteluviraston verkkosivulta http://www.hel.fi/ksv/Mita_suunnitellaan/mitasuunnitellaan_audit.html
- Lasse Peltonen ja Sampo Villanen. Maankäytön konfliktit ja niiden ratkaisu -mahdollisuudet: Osa 1. Katsaus käsitteisiin ja kirjallisuuteen, Ympäristöministeriö 2004, (Suomen ympäristö; 723).
- Marketta Kyttä, Panu Lehtovuori, Olli Maijala, Rikhard Manninen. Kivikon auditointi. Helsinki: Helsingin kaupungin kaupunkisuunnitteluvirasto, 2004. s. [84]. Julkaisu löytyy kokonaisuudessaan kaupunkisuunnitteluviraston verkkosivulta.
- Gender mainstreaming equality in the Finnish ESF-interventions: A Summary of the thematic evaluation of the ESF-frame of reference from the gender perspective, pp. 53–70. In: Summaries of the evaluation reports on the strategic priorities and on the five horizontal themes defined in the ESF policy frame of reference: Information society, equal opportunities, sustainable development, local partnership and anticipation. Ministry of Labour, Evaluations 6/2004.
- Leena Mikkonen-Young ja Vuokko Lehmuspusto. Yleiskaavayhteistyön saavutukset ja sudenkuopat – Kokemuksia neljältä kaupunkiseudulta. Helsinki: Ympäristöministeriö, 2004 (Suomen ympäristö; 665).

- Sari Puustinen. Yhdyskuntasuunnittelu ammattina: suomalaiset kaavoittajat ja 2000-luvun haasteet. Helsinki: Ympäristöministeriö, 2004 (Suomen ympäristö; 715).
- Rikhard Manninen, Jukka Hirvonen. Rivitalo asumismuotona – toiveiden täyttymys vai mahdollisuuksien kompromissi? Helsinki: Ympäristöministeriö, 2004 (Suomen ympäristö; 694).
- Timo Heikkinen, Jukka Hirvonen ja Rauno Sairinen. IT-arki ja ympäristö – matkapuhelin ja internet ympäristömyönteisen arjen mahdollistajana Helsinki: Ympäristöministeriö, 2004 (Suomen ympäristö; 672).
- Lasse Peltonen ja Markus Laine. Ympäristökysymys ja aseveliakseli : ympäristön politisoituminen Tampereella vuosina 1959-1995: Tampere University Press (2003).
- Janne Roininen, Liisa Horelli ja Sirkku Wallin. Osallistuminen ja vuorovaikutus kaavoituksessa: Seurannan ja arvioinnin viitekehys ja menetelmät: Helsinki: Ympäristöministeriö, 2003. (Suomen Ympäristö 664).
- Christer Bengs ja Kaisa Schmidt-Thomé (eds.). Urban-rural relations in Europe: Second interim report: The ESPON 2006 programme; European Spatial Observation Network.
- Christer Bengs ja Kaisa Schmidt-Thomé (eds.). Urban-rural relations in Europe : Third Interim Report Executive Summary: The ESPON 2006 programme; European Spatial Observation Network.
- Christer Bengs ja Kaisa Schmidt-Thomé (eds.). Urban-rural relations in Europe : Third Interim Report Part Two a): The ESPON 2006 programme; European Spatial Observation Network.
- Christer Bengs ja Kaisa Schmidt-Thomé (eds.). Urban-rural relations in Europe: Third Interim Report Map Set 2: The ESPON 2006 programme; European Spatial Observation Network.
- Christer Bengs ja Kaisa Schmidt-Thomé (eds.). Urban-rural relations in Europe: Third Interim: Report Map Set 3: The ESPON 2006 programme; European Spatial Observation Network.
- Helka-Liisa Hentilä ja Maarit Wiik. Kaupunkikuva asukkaiden kokemana: Vantaan kokeiluprojektin kuvaus. Helsinki: Ympäristöministeriö, 2003 (Suomen ympäristö; 619).
- Heljä Aarnikko, Marketta Kyttä ja Tiina Myllymäki. Lasten näkökulma tienpidossa. Helsinki: Tiehallinto, 2002. (Tiehallinnon selvityksiä; 53/2002)
- Rikhard Manninen ja Sari Puustinen. Tiivistä ja matalaa Helsingin seudulle. Helsinki: Ympäristöministeriö ja Rakennustieto Oy, 2002.
- Timo Kopomaa ja Rikhard Manninen. Malmi – No logo? Helsinki: Helsingin kaupunki, 2002 (Helsingin kaupunkisuunnitteluviraston julkaisuja, 2002;13).
- Kimmo Lapintie, Olli Maijala, Taina Rajanti. Work Package 6: Case Studies Helsinki and Tampere. GREENSCOM Communicating Urban Growth and Green. A GREENSCOM publication. ISBN 903270299 8. 106 p.
- Bengs, Christer: Facing ESPON. Nordregio R 2002:1. Stockholm.
- Lehmuskoski, Ville – Rönkä, Kimmo – Wiik, Maarit – Kallio, Riikka: Ikääntyneiden liikuminen ja tienpito. Tiehallinto, Helsinki 2002.
- Lindholm, Arto: Finland in EU. Environmental Policy. Ympäristöministeriö, Helsinki 2002.
- Lapintie, Kimmo – Maijala, Olli – Rajanti, Taina: Case Studies Helsinki and Tampere. GREENSCOM Publication, 2002.
- Roininen, Janne – Wallin, Sirkku: Kokemuksia osallistumisesta kaavoitukseen. Osallistumisen seuranta- ja arvointihankkeen (OSSE) väliraportti. Ympäristöministeriö moniste 92, Helsinki 2002.

- Hirvonen, Jukka – Wallin, Sirkku: Kansalaisjärjestöjen kokemuksia osallistumisesta. Maankäyttö- ja rakennuslain toimivuuden seuranta ja arviointi. Ympäristöministeriön moniste 93, Helsinki 2002.
- Silvennoinen, Heli – Hirvonen, Jukka: Koti kerrostalossa. Asukkaiden arjen kokemuksia asumisestaan. Suomen ympäristö 575. Ympäristöministeriö, Helsinki 2002.
- Schmidt-Thomé, Kaisa: ESDP ja kaupungin ja maaseudun vuorovaikutus – suomalainen näkökulma. Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmän julkaisu 5/2002. Sisäasiainministeriö, Helsinki 2002.
- Korpela, Kalevi – Päivänen, Jani – Tienari, Satu – Wallenius, Marjut – Wiik, Maarit: Melu-kylä vai mansikkapaikka? Asukkaiden ja asiantuntijoiden näkemyksiä asuinalueen terveellisyydestä. Suomen ympäristö 467, ympäristöministeriö, Helsinki 2001.
- Lapintie, Kimmo – Maijala, Olli – Rajanti, Taina: Governance and Policy Instruments. GREENSCOM Publication, 2001.
- Hirvonen, Jukka: Asuntokannan käyttö vuonna 1998. Oy Edita Ab, Helsinki 2001.
- Eskelinen, Heikki – Hirvonen, Timo – Lapintie, Kimmo – Schmidt-Thomé, Kaisa: Alue-suunnittelun tutkimusohjelma Euroopan Unionissa. Suomen ympäristökeskus, Helsinki 2001.
- Roininen, Janne: Ohjelmataason tienpidon suunnittelun prosessiarviointi. Tiehallinto, Helsinki 2001.
- Helsingin keskustatunneli. Ympäristövaikutusten arviointiselostus. Helsingin kaupunkisuunnitteluviraston julkaisuja, 2000:14.
- Lankinen, Markku – Sairinen, Rauno: Helsingiläisten ympäristöasenteet vuonna 2000. Helsingin kaupungin tietokeskus, 2000.
- Study Programme on European Spatial Planning. Conclusion and recommendations. Nordregio Report, 2000:4. Stockholm.
- Horelli, Liisa – Reijo, Marie – Roininen, Janne: Meta-evaluation of the Nordic structural policy from the gender perspective. TKK. Arkkitehtiosaston julkaisuja 1999/59
- Horelli, Liisa – Kyttä, Marketta – Kaaja, Mirikka: Lapset ekoympäristön agentteina. TKK. Arkkitehtiosaston julkaisuja 1999/49.
- Schmidt-Thomé, Kaisa – Bengs, Christer: ESDP and spatial planning and development in the Baltic countries. Nordregio R 1999:2. Stockholm.
- Sairinen, Rauno – Viinikainen, Tytti – Kanninen, Vesa – Lindholm, Arto: Suomen ympäristöpolitiikan tulevaisuuskuvat. Gaudeamus 1999.
- Tanninen, Timo – Hirvonen, Jukka: Housing allowance in Finland in the 1990's. Ympäristöministeriö 1999. Suomen Ympäristö 359.
- Kopomaa, Timo: Kännykkäyhteiskunnan synty. Tihentyvä arki, tiivistävä kaupunki. Gaudeamus 2000.
- Böhme, Kai – Bengs, Christer: From Trends to Visions: The European Spatial Development Perspective. Nordregio R 1999:4. Stockholm.
- Bengs, Christer: Spatial Planning in Perspective. A professional course for experienced Baltic Planners 1998–1999. Nordregio WP, 1999:6. Stockholm.
- Sairinen, Rauno – Teittinen, Outi: Vapaaehtoiset ympäristösopimukset. Oy Edita Ab, Helsinki, 1999.
- Tanninen, Timo – Hirvonen, Jukka: Kunnallisten aravavuokratulojen vuokratien kehitys 1993–96. Suomen Kuntaliitto 1998.
- Puustinen, Sari: Kuohuttava kuntaliitos. Suomen Kuntaliitto nro 89. 1998.
- Hirvonen, Jukka: Toimivatko tulorajat? Tilastollista perustietoa aravalainatulojen toimivuudesta. Ympäristöministeriö 1998. Suomen ympäristö, 208.
- Tanninen, Timo – Hirvonen, Jukka: Asumistuen leikkauksista tuen vaikuttavuuden arviointiin. Ympäristöministeriö 1998. Suomen ympäristö, 258.

- Kujala-Räty, Katriina ym.: Talousveden laatu Suomessa 1996. Suomen ympäristökeskus ym. Suomen Ympäristö 181, 1998.
- Lainevuori, Ari: Katsaus kaupunkitutkimukseen. Sisäasiainministeriö ym. Aluekehitysosaston julkaisu 7/1998.
- Horelli, Liisa – Roininen, Janne: Ex-ante evaluering ur jämställdhetsperspektiv av Sveriges tillväxtavtal. TKK. Arkkitehtiosaston julkaisu 1998/60.
- Kanninen, Vesa: Alueelliset strategiat – eurooppalaisia esimerkkejä. Suomen Kuntaliitto 1998.
- Jauho, Mikko – Allt, Anu: Kokemuksia laitosten muuttamisesta asuinkäyttöön. Ympäristöministeriö 1998. Suomen ympäristö 190.
- Åberg, Jonas – Viinikainen, Tytti: Matkailijoiden suhtautuminen käytetyn ydinpolttoaineen loppusijoitukseen. Posiva 98 –11, 1998.
- Viinikainen, Tytti: Käytetyn ydinpolttoaineen loppusijoituksen sosiaaliset vaikutukset kuntalaisten näkökulmasta: haastattelututkimus. Posiva 98 – 16, 1998.
- Kanninen, Vesa: Alueelliset strategiat – eurooppalaisia esimerkkejä. Suomen Kuntaliitto, 1998.
- Ilmonen, Mervi – Lankinen, Markku – Lehtonen, Hilka – Maury, Jon – Päivänen, Jani: Mitä osoite osoittaa? Asuinalueiden erilaistuminen Helsingin seudulla. YTV, B 1997:2.
- Päivänen, Jani – Honkanen, Martti – Päivänen, Carita – Lehtonen, Hilka: Tiekokemus, tierakenteet ja taide. Tielaitoksen selvityksiä 16/1997.
- Sairinen, Rauno – Kanninen, Vesa – Sirviö, Jukka: Tielaitoksen ympäristöpolitiikan arviointi. Tielaitoksen selvityksiä 23/1997.
- Tanninen, Timo – Hirvonen, Jukka: Asumistuesta itselliseen asumiseen vai toimeentulotukseen. Ympäristöministeriö. Suomen ympäristö/130.1997.
- Kanninen, Vesa: Saksa ja Hollanti: Toimivat liikenteen välttämisen strategiat. Tielaitoksen selvityksiä 31/1997.